

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande av det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan och med förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att riksdagen godkänner det i november 2015 undertecknade fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan, samt lagen om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen.

Det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet med Kazakstan är till sin karaktär ett blandat avtal som både innehåller bestämmelser som hör till medlemsstaternas behörighet och bestämmelser som hör till Europeiska unionens behörighet. Det nya avtalet ersätter parternas partnerskaps- och samarbetsavtal från 1999 och utvidgar avtalsbasen mellan parterna.

Avtalet är ett vidsträckt samarbetsavtal som fastställer formerna för det politiska, ekonomiska och sektorbaserade samarbetet samt för dialogen. I avtalet kommer parterna överens om samarbete bland annat på området handel och affärsverksamhet, ekonomisk och hållbar utveckling samt frihet, säkerhet och rättvisa. Avtalet inbegriper också skyldigheter som är centrala för Europeiska unionens utrikespolitik, bland annat allmänna åtaganden om mänskliga rättigheter, demokratiska principer och respekt för rättsstatsprincipen, förhindrande av spridning av massförstörelsevapen och bekämpning av terrorism.

Avtalet avses träda i kraft den första dagen i den månad som följer på den dag då den senare parten har underrättat den andra parten om att de rättsliga förfaranden som krävs för godkännande av avtalet har slutförts. Den föreslagna lagen avses träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft, vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

INNEHÅLL

ALLMÄN MOTIVERING	3
1 Inledning	3
2 Nuläge	3
2.1 Avtals- och handelsförbindelserna mellan Europeiska unionen och Kazakstan	3
2.2 Avtals- och handelsförbindelserna mellan Finland och Kazakstan	3
2.3 Bedömning av nuläget	4
3 Målsättning och de viktigaste förslagen	4
4 Propositionens konsekvenser	4
4.1 Ekonomiska konsekvenser	4
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	5
4.3 Miljökonsekvenser	5
4.4 Samhälleliga konsekvenser	5
5 Beredningen av propositionen	5
5.1 Beredningen inom Europeiska unionen	5
5.2 Den nationella beredningen	6
DETALJMOTIVERING	7
1 Överenskommelsens innehåll och förhållande till lagstiftningen i Finland	7
Avdelning I: Allmänna principer och mål för avtalet	7
Avdelning II: Politisk dialog; samarbete på området utrikes- och säkerhets- politik	7
Avdelning III: Handel och affärsverksamhet	7
Avdelning IV: Samarbete om ekonomisk och hållbar utveckling	13
Avdelning V: Samarbete på området frihet, säkerhet och rättvisa	13
Avdelning VI: Andra samarbetsområden	14
Avdelning VII: Ekonomiskt och tekniskt samarbete	14
Avdelning VIII: Institutionell ram	14
Avdelning IX: Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser	14
BILAGOR	15
PROTOKOLL	16
2 Lagförslag	16
3 Ikraftträdande	16
4 Behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordning	17
4.1 Behovet av riksdagens samtycke	17
4.2 Behandlingsordning	22
Lagförslag	23
Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan	23
Fördragstext	24

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Relationerna mellan Europeiska unionen (EU) och Kazakstan grundar sig på avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan (FördrS 77/1999, Partnership and Cooperation Agreement PCA). Relationerna mellan Europeiska unionen och Kazakstan har utvecklats längre än partnerskaps- och samarbetsavtalet från 1999 och det avtalet är inte längre till alla delar aktuellt. Det nya fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan, (Enhanced Partnership and Cooperation Agreement, EPCA-sopimus) syftar till att förbättra möjligheterna till samarbete inom det handelsekonomiska området och utveckla det politiska, regionala och internationella samarbetet. Det fördjupade avtalet omfattar flera samarbetsområden än avtalet från 1999 och preciserar också parternas åtaganden. Avtalet fortsätter på ett naturligt sätt utvecklingen av relationerna mellan Europeiska unionen och Kazakstan i ett läge där avtalet från 1999 inte längre är tillräckligt täckande.

2 Nuläge

2.1 Avtals- och handelsförbindelserna mellan Europeiska unionen och Kazakstan

Relationerna mellan Europeiska unionen och Kazakstan grundar sig på avtalet om partnerskap och samarbete från 1999 (Partnership and Cooperation Agreement PCA). Det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet ska ersätta det avtalet.

EU är Kazakstans största enskilda handelspartner. År 2014 uppgick EU:s export till Kazakstan till 6,7 miljarder euro och importen från Kazakstan till 23,9 miljarder euro. Handelsutbytet visade ett underskott på 17,2 miljarder euro för EU. EU:s export bestod av produkter från maskinindustrin och kemiindustrin och av olika fordon. EU:s import bestod till över 90 procent av produkter på energiområdet, främst olja och gas.

2.2 Avtals- och handelsförbindelserna mellan Finland och Kazakstan

Finland och Kazakstan har sinsemellan fem gällande fördrag: avtalet om handel och ekonomiskt samarbete (FördrS 68/1993), luftfartsavtalet (FördrS 98/1998), överenskommelsen om internationell landsvägstrafik (FördrS 119 och 120/2004), överenskommelsen om främjande av och ömsesidigt skydd för investeringar (FördrS 62 och 63/2008) samt avtalet för att undvika dubbelbeskattning och förhindra kringgående av skatt beträffande skatter på inkomst (FördrS 84 och 85/2010).

Handeln mellan Finlands och Kazakstan växte fram till utgången av 2014. Handelsbalansen visade underskott medan Finlands varuexport uppgick till 168,9 miljoner euro och import till 522,7 miljoner euro. Sedan 2014 har handeln gått nedåt. År 2015 uppgick Finlands export till Kazakstan till 128 miljoner euro och importen från Kazakstan till 200 miljoner euro. De viktigaste varugrupperna inom exporten var maskiner och anordningar samt kemiska produkter och inom importen bränsle och smörjmedel.

2.3 Bedömning av nuläget

Politiskt sett är EPCA-avtalet ett betydande steg mot en stärkt roll för EU i Centralasien, bland annat med tanke på sådana universella värden som respekt för demokrati och mänskliga rättigheter. Det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet har bredare verkningar än det tidigare avtalet och förväntas öka samarbetet mellan EU och Kazakstan samt stabiliteten och förutsebarheten i förbindelserna.

Utöver upprättandet av EPCA-avtalet är medlemskapet i WTO ett viktigt steg för Kazakstan. Medlemskapsförhandlingarna mellan Kazakstan och WTO slutfördes i juli 2015. Vid WTO:s 10:e ministermöte i Nairobi i december 2015 var Kazakstan redan en fullvärdig medlem av organisationen. Förhoppningen är att Kazakstans medlemskap i WTO ska öppna landets ekonomi för utländska företag och föra in den i det internationella avtalssystemet. Detta ökar förhoppningsvis handeln och investeringarna. Samtidigt integreras landet bättre i världsekonomin. Kazakstan blev under EPCA-förhandlingarnas gång tvungen att samordna sina tulltariffer så att de passar landets medlemskap såväl i WTO som i Eurasiska ekonomiska unionen EEU.

Det är ändamålsenligt att sköta Finlands förbindelser med Kazakstan genom Europeiska unionens partnerskaps- och samarbetsavtal. Avtalet lägger också grunden för en utvidgning av samarbetet mellan Finland och Kazakstan. Särskilt de finländska företagen i Kazakstan förväntas kunna dra nytta av detta.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

Det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet med Kazakstan omfattar en bred skala av olika samsamarbetssektorer. Avtalet är ett blandat avtal och avtalsparter är både unionen och dess medlemsstater. Strävan är att genom avtalet utveckla det konkreta samarbetet på många områden. Avtalsbestämmelserna omfattar frågor som gäller politisk dialog, samarbete på området utrikes- och säkerhetspolitik, handel och affärsverksamhet, ekonomisk och hållbar utveckling, frihet, säkerhet och rättvisa, samarbete på andra politikområden samt ekonomiskt och tekniskt samarbete. EU har under de senaste åren förhandlat fram liknande avtal till exempel med Mongoliet (partnerskaps- och samarbetsavtal 2015) samt med Georgien, Moldavien och Ukraina (associeringsavtal 2014). De östliga partnerskapsländernas associationsavtal fördjupar det sektorspecifika samarbetet med EU mera än partnerskaps- och samarbetsavtalen, de inbegriper nämligen också avsnitt om frihandel (Deep and Comprehensive Free Trade Area, DCFTA).

Propositionen syftar till att inhämta riksdagens godkännande för avtalet. Propositionen innehåller ett förslag till s.k. blankettlag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i avtalet.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Avtalet uppskattas inte ha några direkta konsekvenser för statsbudgeten. Avtalet underlättar uppkomsten av en stabilare och transparentare omvärld i Kazakstan och bygger upp förutsebara regler för den bilaterala handeln. Genom avtalet ökar företagens rättsliga funktionssäkerhet i Kazakstan vilket allmänt kan anses som en handels- och investeringsökande faktor mellan avtalsparterna. För handelns del ingår det ingen preferensbehandling i avtalet.

Bland länderna i Centralasien är Kazakstan den viktigaste handelspartnern för Finland. Finlands export till Kazakstan uppgick 2015 till 128 miljoner euro och importen från Kazakstan

till ca 200 miljoner euro. Många finländska företag är verksamma i landet. Kazakstan är särskilt intresserad av finländsk logistikkompetens, cleantech-lösningar inom industrin samt av yrkesutbildning.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Avtalet har inga betydande direkta konsekvenser för myndigheterna. De uppgifter som härrör från möten av samarbetsrådet, samarbetskommittén och de specialiserade underkommittéerna som ska inrättas genom avtalet kan skötas enligt sedvanlig praxis och med nuvarande personal.

4.3 Miljökonsekvenser

Propositionen har inga direkta konsekvenser för miljön. EU och Kazakstan avtalar om att utveckla och stärka sitt samarbete i miljöfrågor och att främja hållbar utveckling och god förvaltningssed inom miljöskyddet. Dessutom avtalar parterna om att utveckla och stärka sitt samarbete för att bekämpa klimatförändringen och för anpassningen till den. Samarbetet som rör miljöområdet och klimatförändringen avtalas närmare i kapitlet och artiklarna som behandlar dessa punkter.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

Det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet ska främja politisk dialog mellan avtalsparterna och förbättra samarbetsmöjligheterna särskilt utifrån gemensamt överenskomna värderingar. Strävan är att genom avtalet främja parternas samarbete på flera olika områden och få till stånd positiva samhällseffekter, särskilt i Kazakstan. I avtalet förbinder sig parterna till gemensamma principer för att främja demokrati och mänskliga rättigheter, förhindra spridningen av massförstörelsevapen och bekämpa terrorism. Avtalet kan bedömas ha positiv verkan med tanke på stärkt god förvaltning, demokrati, civilsamhälle och nationalekonomi i Kazakstan.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningen inom Europeiska unionen

Den 24 maj 2011 bemyndigade EU-rådet kommissionen och den höga representanten att förhandla ett fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal mellan EU och Kazakstan (Enhanced Partnership and Cooperation Agreement EPCA). Förhandlingarna inleddes 2012 om avsnitt som rörde annat än handel. Förhandlingarna framskred långsamt fram till våren 2014, särskilt på grund av Kazakstans förhandlingar om medlemskap i Världshandelsorganisationen WTO. Dessutom inverkade Kazakstans medlemskap i Eurasiska ekonomiska unionen EEU på förhandlingarnas framskridande. Förhandlingarna om ett fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal kunde slutligen slutföras i september 2014. Avtalet paraferades i januari 2015. Därefter gav kommissionen arbetsgruppen för Östeuropa och Centralasien (COEST) sitt första beslutsförslag om undertecknande och provisorisk tillämpning av avtalet.

Kommissionen konstaterade i sitt beslutsförslag att EPCA-avtalet bör göras som ett unionsfördrag, men förslaget fick inte medlemsstaternas godkännande. Medlemsstaterna var eniga om att avtalet ska godkännas som ett blandat avtal, eftersom det uppfattades innehålla bestämmelser som hör till medlemsstaternas befogenhet.

EU:s medlemsstater, Finland medräknad, undertecknade EPCA-avtalet i Bryssel den 16 november 2015 i samband med utrikesrådets möte. Kazakstan undertecknade avtalet i samband med utrikesministermötet mellan EU och Centralasien i Astana den 21 december 2015.

Avtalsförhandlingarna fördes i COEST-arbetsgruppen avseende annat än handelsekonomiska frågor, vilka fördes i handelspolitiska kommittén. Europaparlamentet har informerats om avtalsförhandlingarna i enlighet med artikel 218.10 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Avtalet kommer att förutsätta att parlamentets godkännande inhämtas i enlighet med artikel 218.6 led a i EUF-fördraget.

5.2 Den nationella beredningen

Utrikesministeriet har berett ärendet i samarbete med olika ministerier och andra myndigheter. Frågan har regelbundet tagits upp i sektionen för handelspolitiska frågor (EU2). Statsrådet informerade riksdagen om kommissionens rekommendation till rådet om att inleda förhandlingar om ett EPCA-avtal med en E-skrivelse (E 81/2010 rd). Riksdagen informerades också med en E-skrivelse den 10 februari 2012 (E 5/2012 rd) som behandlade bemyndigandet av kommissionen att inleda förhandlingar med Republiken Kazakstan om att hålla kvar och komplettera vissa åtaganden som ingår i partnerskaps- och samarbetsavtalet efter att landet har tillträtt Världshandelsorganisationen.

Statsrådet lämnade i december 2014 en U-skrivelse till riksdagen om uppdraget att förhandla fram ett fördjupat partnerskaps- och samarbetsavtal mellan EU och Kazakstan (U 43/2014 rd). En kompletterande U-skrivelse lämnades den 11 augusti 2015 med upplysningar om undertecknande och provisorisk tillämpning av EPCA-avtalet.

Propositionen har beretts vid utrikesministeriet. Den 16 maj 2016 sändes propositionen på remiss till arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, försvarsministeriet, inrikesministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, justitieministeriet, kommunikationsministeriet, miljöministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet samt statsrådets kansli. Yttrandebegäran förmedlades till Ålands landskapsregering den 27 maj 2016.

Arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, inrikesministeriet, kommunikationsministeriet, miljöministeriet och social- och hälsovårdsministeriet yttrade sig om propositionen. Ålands landskapsregering lämnade sitt yttrande den 16 juni 2016.

DETALJMOTIVERING

1 Överenskommelsens innehåll och förhållande till lagstiftningen i Finland

Inledning. I avtalsingressen stärker parterna sitt engagemang för deras gemensamma värderingar och beaktar önskan att utvidga de band som har etablerats inom ramen för partnerskaps- och samarbetsavtalet. Parterna beaktar sitt åtagande att fullt ut genomföra Förenta nationernas (FN) och Organisationens för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) principer och bestämmelser samt andra allmänt erkända normer i internationell rätt. I ingressen nämns ytterligare främjandet av de grundläggande friheterna och de mänskliga rättigheterna, politisk dialog, främjandet av marknadsekonomi och den ökande betydelsen av handels- och investeringsförbindelser mellan parterna. Där nämns också bland annat ett intensifierat samarbete i kampen mot terrorism, stärkt dialog om migrationsfrågor och behovet av att stärka energisamarbetet.

Avdelning I: Allmänna principer och mål för avtalet

I avdelning I (artiklarna 1–3) behandlas allmänna principer och syften. I avdelningen betonas demokrati, de mänskliga rättigheterna, de grundläggande friheterna och en hållbar utveckling. I artikel 1 bekräftas att respekten för de demokratiska principerna och för de mänskliga rättigheterna enligt internationella fördrag samt för rättsstatsprincipen ligger till grund för båda parter inrikes- och utrikespolitik. Det fastställs att denna punkt också utgör en väsentlig del av avtalet.

Avdelning II: Politisk dialog; samarbete på området utrikes- och säkerhetspolitik

I avdelning II (artiklarna 4–13) behandlas politisk dialog. Enligt avtalet ska EU och Kazakstan föra regelbunden politisk dialog exempelvis om teman som internationell fred, stabilitet och säkerhet samt stärkt samarbete inom en referensram av multilaterala institutioner och gemensamma värderingar. Parterna ska samarbeta för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen, inom området för utrikes- och säkerhetspolitik och inom rymdsäkerheten. Ytterligare ska parterna säkerställa att de allvarligaste brotten som angår det internationella samfundet inte bör förbli ostraffade. Parterna ska öka samarbetet om konfliktförebyggande, lösning av konflikter och krishantering för att skapa regional stabilitet. Parterna ska samarbeta för att motverka spridning av massförstörelsevapen och deras bärare. Parterna enas om att fullgöra och genomföra sina respektive skyldigheter enligt internationella fördrag på området nedrustning och icke-spridning. Denna bestämmelse (artikel 11) utgör en väsentlig del av avtalet. Ytterligare enas parterna om att vidareutveckla systemen för exportkontroll när det gäller militär materiel samt varor och teknik med dubbla användningsområden. På unionsnivå har rådet med avseende på kontrollen av produkter med dubbel användning utfärdat förordning (EG) nr 428/2009 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export, överföring, förmedling och transitering av produkter med dubbla användningsområden. Nationella bestämmelser om exportkontrollsystemet finns i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning (562/1996) och i lagen om export av försvarsmateriel (282/2012).

Avdelning III: Handel och affärsverksamhet

I avdelning III behandlas handel och affärsverksamhet. Avdelningen innehåller följande kapitel: handel med varor (kap. 1), tull (kap. 2), tekniska handelshinder (kap. 3), sanitära och fytosanitära frågor (kap. 4), handel med tjänster och etablering (kap. 5), kapitalrörelser och be-

talningar (kap. 6), immateriella rättigheter (kap. 7), offentlig upphandling (kap. 8), råvaror och energi (kap. 9), handel och hållbar utveckling (kap. 10), konkurrens (kap. 11), statsägda företag, statskontrollerade företag och företag som beviljats särskilda eller exklusiva rättigheter eller privilegier (kap. 12), öppenhet (kap. 13) och tvistlösning (kap. 14).

Kapitel 1: **Handel med varor**

I det första kapitlet finns bestämmelser om handel med varor (artiklarna 14–24). Kapitlet innehåller bestämmelser om behandling som mest gynnad nation, nationell behandling, import- och exporttullar, import- och exportrestriktioner, tillfällig införsel av varor, transitering, skyddsåtgärder, särskilda skyddsåtgärder för jordbruket, antidumpnings- och utjämningsåtgärder, prissättning och undantag.

Kapitel 2: **Tull**

I det andra kapitlet finns bestämmelser om tullfrågor (artiklarna 25–27). Kapitlet innehåller bestämmelser om tullsamarbete, ömsesidigt administrativt bistånd och fastställande av tullvärde.

Kapitel 3: **Tekniska handelshinder**

I det tredje kapitlet finns bestämmelser om tekniska handelshinder (artiklarna 28–30). Kapitlet innehåller bestämmelser om tekniska bestämmelser, standardisering, metrologi, ackreditering, marknadsövervakning och bedömning av överensstämmelse.

Kapitel 4: **Sanitära och fytosanitära åtgärder**

I det fjärde kapitlet finns bestämmelser om sanitära och fytosanitära frågor (artiklarna 31–38). Kapitlet innehåller bestämmelser om mål, principer, importkrav, likvärdighet, åtgärder som avser djurhälsa och djurskydd, förenklade handelsprocedurer, inspektioner och revisioner samt informationsutbyte och samarbete.

Kapitel 5: **Handel med tjänster och etablering**

I det femte kapitlet finns bestämmelser om handel med tjänster och etablering (artiklarna 39–56). När det gäller handel med tjänster bekräftar parterna sina respektive åtaganden enligt allmänna tjänstehandelsavtalet (General Agreement on Trade in Services, Gats). Parternas Gats-åtaganden utgör en del av avtalet.

Det första avsnittet innehåller allmänna bestämmelser. I **det andra avsnittet** behandlas etablering och gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster. I underavsnitt 1 som gäller all ekonomisk verksamhet bestäms om tillämpningsområde och omfattning, progressivt förbättrade villkor för etablering och om förbättrade villkor för gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster. När det gäller annan ekonomisk verksamhet än tjänster (underavsnitt 2) avtalar parterna om att den andra partens företag med avseende på deras etablering ska medges behandling som så kallad mest gynnad nation och nationell behandling. Bilaga I innehåller Kazakstans och EU:s reservationer till förpliktelsen om nationell behandling. EU gör reservationer på följande områden: gruvdrift, produktion av vissa energiprodukter såsom gas, el, ånga och fjärrvärme, fiske, förvärv av fast egendom, jordbruk och jakt, vattenbruk samt utvinning och bearbetning av klyvbara ämnen.

I **det tredje avsnittet** behandlas tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål och i **det fjärde avsnittet** inhemska regleringar. Avsnitten innehåller bestämmelser bland annat om

inresa för affärsresenärer när det gäller företagsintern överföring, affärsresenärer som ska inrätta en etablering och tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktbasis. Parterna enas också om vissa förpliktelser som gäller god förvaltning när det gäller förfaranden för licensering av företag och kvalificering av tjänsteleverantörer.

Det femte avsnittet innehåller sektorsspecifika bestämmelser. När det gäller sjötransport avtalas det om sektorsspecifika förpliktelser. De gäller bland annat etableringsvillkor för speditionstjänster, tillträde till internationella gränsöverskridande sjötransporttjänster och fartygs tillträde till hamnarna. Avtalet innehåller bland annat förbud mot avtal om lastdelning och lastdelningsarrangemang, åtagande om att avstå från att införa ensidiga åtgärder som skulle kunna utgöra en förtäckt begränsning eller ha diskriminerande verkan på det fria tillhandahållandet av internationella sjötransporttjänster samt förpliktelser om icke-diskriminerande tillgång till hamntjänster.

I **det sjätte avsnittet** behandlas undantag och i **det sjunde avsnittet** investeringar. För att identifiera eventuella hinder för investeringar ska parterna gemensamt se över regelverket för investeringar senast tre år efter den dag då denna avdelning blir tillämplig. På grundval av denna översyn ska de överväga möjligheten att inleda förhandlingar för att undanröja dessa hinder, i syfte att komplettera avtalet, bland annat i fråga om allmänna principer för investeringsskydd. (artikel 56)

Bestämmelserna i avtalskapitlet om handel med tjänster och etablering hör enligt unionens nuvarande utvecklingsskede till unionens och medlemsstaternas delade behörighet, särskilt till del del förpliktelserna rör området för trafiktjänster. Inom området för trafiktjänster har Finland gjort Gats-åtaganden som gäller stödjande eller assisterande tjänster för bland annat luftfartyg, underhåll och reparation av järnvägs- och landsvägsmateriel, vägtransporter, lagringstjänster, speditionstjänster och transporter. För landsvägstransporter gäller åtagandena inte bland annat kabotage eller gränsöverskridande tjänster.

Bestämmelserna i kapitlet tangerar gällande lagstiftning i Finland. På trafiktjänster tillämpas i Finland bland annat följande lagar: lagen angående rättighet att idka näring (122/1919), sjölagen (674/1994), järnvägslagen (304/2011), kollektivtrafiklagen (869/2009), lagen om kommersiell godstransport på väg (693/2006), lagen om taxitrafik (217/2007), utlänningslagen (301/2004) och förvaltningslagen (434/2003). Bestämmelserna i kapitlet, särskilt till den del de tillämpas på området för transporttjänster, kan anses höra till området för lagstiftningen. Bestämmelserna kräver dock inte att den nationella lagstiftningen ändras.

Kapitel 6: **Kapitalrörelser och betalningar**

I det sjätte kapitlet finns bestämmelser om kapitalrörelser och betalningar (artiklarna 57–60). Kapitlet innehåller bestämmelser om bytesbalansen, kapitalrörelser, undantag och tillfälliga skyddsåtgärder med avseende på kapitalrörelser, betalningar eller överföringar. När det gäller transaktioner på kapitalkonton och finansiella konton i bytesbalansen enas parterna om att inte införa några restriktioner för den fria rörligheten för kapital i samband med vissa direktinvesteringar. När det gäller andra transaktioner på kapitalkonton och finansiella konton i bytesbalansen ska vardera parten säkerställa kapitalets fria rörlighet i enlighet med sina lagar i fråga om krediter, finansiella lån och krediter eller kapitalplacering i en juridisk person. Parterna förbinder sig också att inte införa några nya restriktioner för kapitalrörelser mellan parterna eller att göra befintliga regler mer restriktiva. (artikel 58)

När det gäller bestämmelserna om kapitalrörelser och betalningar kan behörigheten till karaktären anses vara blandad mellan unionen och medlemsstaterna. I Finland finns det bestämmelser om betalningar och kapitalrörelser bland annat i betaltjänstlagen (290/2010) och i lagen

om tillsyn över utlänningars företagsköp (172/2012). Dessa bestämmelser hör därmed till området för lagstiftningen, men orsakar inget behov av ändringar i den nationella lagstiftningen.

Kapitel 7: Immateriella rättigheter

I det sjunde kapitlet finns bestämmelser om immateriella rättigheter (artiklarna 61–118). Målet med kapitlet är att underlätta produktion och marknadsföring av innovativa och kreativa produkter mellan parterna och att få till stånd ett fullgott och effektivt skydd och genomförande av immateriella rättigheter.

I **det första avsnittet** finns bestämmelser om principer. Parterna säkerställer ett fullgott och effektivt genomförande av relevanta internationella avtal. I kapitlet kompletteras och preciseras parternas rättigheter och skyldigheter enligt Tripsavtalet (artikel 62) och andra internationella avtal om immateriella rättigheter. Skyddet av immateriella rättigheter inbegriper skydd mot illojal konkurrens. I avsnittet fastställs rätten för parterna att i sin lagstiftning föreskriva högre normer för skyddet och säkerställandet av immateriella rättigheter, förutsatt att de inte strider mot bestämmelserna i kapitlet. Ytterligare finns det bestämmelser i avsnittet om teknisk överföring och om konsumtion av immateriella rättigheter.

I **det andra avsnittet** finns bestämmelser om standarder för immateriella rättigheter. När det gäller upphovsrätt och närstående rättigheter bestäms det om skydd i enlighet med internationella avtal, upphovsmännens rättigheter, utövande konstnärers rättigheter, fonogramframställares rättigheter, radio- och televisionsföretags rättigheter, radio- och televisionsutsändning och återgivning för allmänheten, skyddstid, skydd av tekniska åtgärder, skydd av information om rättighetsförvaltning, undantag och begränsningar, följerätt och om samarbete i fråga om kollektiv förvaltning av rättigheter. När det gäller varumärken bestäms det om internationella överenskommelser, registreringsförfarande, välkända varumärken och om undantag till varumärkesrättigheter. När det gäller geografiska beteckningar ges en definition av dessa beteckningar, fastställs principer om skyddet av beteckningar och avtalas en tidsfrist för att inleda förhandlingar i syfte att ingå ett avtal om skyddet för geografiska beteckningar. När det gäller mönster bestäms det om internationella överenskommelser, krav för skydd av registrerade mönster, rättigheter som ges genom registrering, skydd av oregistrerade mönster, skyddstid för mönster, undantag från mönsterskyddet och förhållande till upphovsrätt för mönster och mönsterskydd. När det gäller patent innehåller avtalet bestämmelser om internationella överenskommelser, patent och folkhälsa, tilläggsskydd, skydd av uppgifter som lämnas i syfte att erhålla godkännande för att släppa ut ett läkemedel på marknaden, uppgiftsskydd för växtskyddsmedel och regler för att förhindra att samma tester utförs flera gånger samt skydd av växtsorter.

I **det tredje avsnittet** bestäms det om allmänna skyldigheter för säkerställande av skydd för immateriella rättigheter och i samband med säkerställandet om berättigade sökande, bevisning och framläggande av bevisning, åtgärder för att skydda bevisning, rätt till information, interimistiska åtgärder och säkerhetsåtgärder, korrigeringsåtgärder, förelägganden, alternativa åtgärder, skadestånd, kostnader för förfarandet, offentliggörande av rättsliga avgöranden, presumtion om innehav av upphovs- eller äganderätt, administrativa förfaranden och gränsåtgärder.

I **det fjärde avsnittet** bestäms det om användning av mellanhänders tjänster, tjänsteleverande mellanhänders ansvar när det gäller enbart vidarefordran, cachning eller värdtjänster. Ytterligare bestäms det om avsaknad av allmän övervakningsskyldighet, om dag för tillämpning av artiklarna 112–116 samt om samarbete.

Artikel 61 i Tripsavtalet gäller straffrättsliga påföljder och rättsmedel i fråga om kränkningar av immateriella rättigheter. Följaktligen hör bestämmelserna som gäller denna punkt (artikel 62) i avtalet till de straffrättsliga bestämmelser som hör till den delade behörigheten. Strafflagen (39/1889), varumärkeslagen (7/1964), patentlagen (550/1967), mönsterrättslagen (221/1971), upphovsrättslagen (404/1961), lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar (32/1991) och firmalagen (128/1979) uppfyller skyldigheterna enligt Tripsavtalet och följaktligen ger bestämmelsen inte upphov till ändringar i den nationella lagstiftningen.

Kapitel 8: Offentlig upphandling

I det åttonde kapitlet bestäms det om offentlig upphandling (artiklarna 119–137). Kapitlet innehåller bestämmelser om definitioner, tillämpningsområde och omfattning, allmänna principer, information om upphandlingssystemet, meddelanden, villkor för deltagande, kvalificering av leverantörer, tekniska specifikationer och anbudsunderlag, tidsfrister, förhandlingar, begränsad upphandling, elektroniska auktioner, behandling av anbud och tilldelning av kontrakt, insyn i offentlig upphandling, utlämnande av information, nationella överprövningsförfaranden, ändring eller rättelser av tillämpningsområdet och om en övergångsperiod.

Kapitel 9: Råvaror och energi

I det nionde kapitlet finns det bestämmelser om råvaror och energi (artiklarna 138–150). Kapitlet innehåller bestämmelser om definitioner, prisreglering, handels- och exportmonopol, tillträde och rätt till prospektering, undersökning och utvinning av kolväten (råolja och naturgas), villkor för investeringar i råvaror och energiprodukter, transitering, avbrott, tillgång till högspänningsnät eller högspänningsledning för elöverföring, tillsynsmyndigheter för el och gas, sektorn för förnybar energi, samarbete om råvaror och energiprodukter, förvarningsmekanism och undantag.

Artikeln om förnybar energi (artikel 147) tillämpas på åtgärder som kan påverka handeln och investeringarna mellan parterna i samband med produktion av energi från förnybara energikällor. Parterna ska avstå från åtgärder som kräver upprättandet av partnerskap med lokala företag, såvida det inte anses nödvändigt av tekniska skäl. Ytterligare enas parterna om att regler för förfaranden för godkännande, certifiering och licensiering är objektiva och icke-diskriminerande, att administrativa avgifter är öppna, att import, användning och tillhandahållande av varor med ursprung i den andra parten omfattas av bestämmelserna i kapitel 1 och att tjänster som tillhandahålls av leverantörer från den andra parten omfattas av artikel 53. Vidare enas parterna om att anslutning och tillträde till kraftledningsnät är öppna och icke-diskriminerande och om att vidta lämpliga åtgärder för att minimera begränsningarna av energi från förnybara energikällor. Parterna ska avstå från krav på ett företag från den andra parten att köpa eller använda produkter med inhemskt ursprung eller att företagets köp eller användning av importerade varor begränsas i förhållande till mängden lokala varor som företaget exporterar. Parterna enas också om att i tillämpliga delar använda sig av internationella eller regionala standarder som grundval för sina tekniska föreskrifter utom, när de inte skulle vara ett effektivt eller lämpligt medel för att uppnå de legitima mål som eftersträvas. Parterna enas dessutom om att vid behov specificera tekniska föreskrifter grundade på produktkrav i form av prestanda, inklusive miljöprestanda. Ingenting i artikeln ska tolkas så att det hindrar någondera parten från att anta eller genomföra åtgärder som är nödvändiga för säker drift av energinäten eller säker energiförsörjning, förutsatt att sådana åtgärder inte tillämpas godtyckligt eller omotiverat diskriminerande. Artikelns bestämmelser tangerar gällande lagstiftning i Finland. På handel med produkter från förnybara energikällor och på produktion av energi från sådana källor samt på energinät tillämpas i Finland bland annat följande lagar: elmarknadslagen (588/2013) och naturgasmarknadslagen (508/2000) och de författningar som har utfärdats med stöd av dem, konkurrenslagen (948/2011), lagen angående rättighet att idka näring

(122/1919), markanvändnings- och bygglagen (132/1999), vattenlagen (587/2011), lagen om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (603/1977), lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (468/1994) och lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

Artikel 147 om förnybar energi har lämnats utanför den provisoriska tillämpningen, eftersom det ingår bestämmelser i artikeln som hör till medlemsstaternas behörighet, i det avseendet åtminstone sådana där harmoniseringen på EU-nivå inte är fullödlig och detaljerad.

Kapitel 10: **Handel och hållbar utveckling**

Det tionde kapitlet innehåller bestämmelser om handel och hållbar utveckling (artiklarna 151–155). Kapitlet innehåller bestämmelser om bakgrund och mål, multilaterala miljö- och arbetsnormer samt avtal, rätt att reglera och skyddsnivåer, handel och investeringar som främjar hållbar utveckling och tvistlösning.

Kapitel 11: **Konkurrens**

Det elfte kapitlet innehåller bestämmelser om konkurrens (artiklarna 156–162). Kapitlet innehåller bestämmelser om principer, lagstiftning om antitrustfrågor och företagskoncentrationer samt genomförandet av denna, statliga monopol, statliga företag och företag med särskilda eller exklusiva rättigheter eller privilegier, subventioner, tvistlösning, förhållande till WTO och konfidentialitet.

Kapitel 12: **Statsägda företag, statskontrollerade företag och företag som beviljats särskilda eller exklusiva rättigheter eller privilegier**

Det tolfte kapitlet handlar om statsägda företag, statskontrollerade företag och företag som beviljats särskilda eller exklusiva rättigheter eller privilegier (artiklarna 163–170). Kapitlet innehåller bestämmelser om definitioner, tillämpningsområde, icke-diskriminering, kommersiella aspekter, prissättning, företagsstyrning samt informationsutbyte.

Kapitel 13: **Öppenhet**

Det trettonde kapitlet handlar om öppenhet (artikel 171). Kapitlet innehåller bestämmelser bland annat om praxis för delning av information, inrättande av informationspunkter och om krav på offentliggörande av parternas lagar, bestämmelser och beslut.

Kapitel 14: **Tvistlösning**

Det fjortonde kapitlet handlar om tvistlösning (artiklarna 172–198). Syftet med kapitlet är att fastställa en ändamålsenlig och effektiv mekanism för undvikande och lösning av tvister mellan parterna i fråga om tolkning och tillämpning av avtalet.

I **det första avsnittet** behandlas utöver kapitlets mål också tillämpningsområdet. I **det andra avsnittet** finns bestämmelser om lösning av tvister genom samråd och medling.

I **det tredje avsnittet** behandlas tvistlösningsförfaranden. I underavsnitt 1 om skiljeförfarande bestäms om inledande av skiljeförfarandet, tillsättande av skiljenämnden, preliminärt avgörande om brådskande fall, förlikning vid brådskande energitvister och om skiljenämndens interimrapport och slutrapport. Enligt underavsnitt 2 om efterlevnad ska den svarande parten vidta de åtgärder som är nödvändiga för att skyndsamt och i god tro efterleva skiljenämndens slutrapport (artikel 183). Dessutom bestäms det om en rimlig tidsperiod för att efterleva skiljenämndens slutrapport, översyn av åtgärder som har vidtagits för att efterleva skiljenämndens

slutrappport, tillfälliga åtgärder vid bristande efterlevnad, översyn av åtgärder som har vidtagits för att efterleva skiljenämndens slutrapport efter vidtagande av tillfälliga åtgärder vid bristande efterlevnad samt åtgärder vid brådskande energitvister. Underavsnitt 3 om gemensamma bestämmelser innehåller bestämmelser om ersättning av skiljeman, uppskjutande och avslutande av skilje- och efterlevnadsförfarandena, ömsesidigt godtagbar lösning, bestämmelser om arbetsordning, upplysningar samt teknisk rådgivning, tolkningsregler samt beslut och rapporter från skiljenämnden. Skiljenämndens rapporter ska villkorslöst godtas av parterna (artikel 195.3).

I **det fjärde avsnittet** behandlas allmänna bestämmelser. Det bestäms om en förteckning över skiljemän, förhållande till skyldigheter enligt WTO och om tidsfrister.

Till den del ett tvistlösningsförfarande behandlar tolkningen eller tillämpningen av en bestämmelse som hör till Finlands behörighet, har bestämmelserna om tvistlösning betydelse också för Finlands behörighet.

Avdelning IV: **Samarbete om ekonomisk och hållbar utveckling**

I kapitel 1 i avdelning IV (artiklarna 199–200) avtalas det om ekonomisk dialog. I kapitlet betonas exempelvis principen om fri marknadsekonomi och översyn av det bilaterala samarbetet. I kapitel 2 (artikel 201) avtalas det om samarbete på området offentliga finanser. I kapitel 3 (artikel 202) behandlas skatter och i kapitel 4 (artikel 203) samarbete på statistikområdet. I kapitel 5 (artiklarna 204–208) behandlas samarbete på energiområdet och där avtalas bland annat om kolvätebaserad energi och förnybara energikällor samt om energieffektivitet. I kapitel 6 (artiklarna 209–211) behandlas samarbete på transportområdet. I kapitel 7 (artiklarna 212–214) behandlas samarbete på miljöområdet och i kapitel 8 (artiklarna 215–217) på området klimatförändringar.

I kapitel 9 (artikel 218) behandlas samarbete på industriområdet och kapitel 10 (artikel 219) samarbete på området små och medelstora företag. I kapitel 11 (artikel 220) behandlas samarbete på området bolagsrätt och kapitel 12 (artikel 221) samarbete på området bank- och försäkringstjänster samt andra finansiella tjänster. I kapitel 13 (artiklarna 222–224) avtalas det om samarbete på området informationssamhället. I kapitel 14 (artiklarna 225–227) avtalas det om samarbete på området turism. I kapitel 15 (artiklarna 228–229) avtalas det om samarbete på området jordbruk och landsbygdsutveckling. I kapitel 16 (artiklarna 230–232) avtalas det om samarbete om sysselsättning, arbetsmarknadens parter, socialpolitik och lika möjligheter. I kapitel 17 (artiklarna 233–234) behandlas samarbete på hälsoområdet.

Avdelning V: **Samarbete på området frihet, säkerhet och rättvisa**

I avdelning V i avtalet avtalas det om rättsstatsprincipen och respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna (artikel 235), rättsligt samarbete (artikel 236), skydd av personuppgifter (artikel 237), samarbete om migration, asyl och gränsförvaltning (artikel 238), konsulärt skydd (artikel 239), bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism (artikel 240), olaglig narkotika (artikel 241), kampen mot organiserad och gränsöverskridande brottslighet och korruption (artikel 242) samt kampen mot it-brottsligheten (artikel 243). I punkt 2 i artikel 238 om samarbete om migration, asyl och gränsförvaltning avtalar parterna om återtagande av sina medborgare som irreguljärt befinner sig på den andra partens territorium och om att förse sina medborgare med lämpliga identitetshandlingar för ändamålet. Enligt 9 § 3 mom. i grundlagen får finska medborgare inte hindras att resa in i landet. Bestämmelser om handlingar för styrkande av rätten att resa finns i passlagen (671/2006). Parterna avtalar också om att inleda en omfattande dialog om migrationsrelaterade frågor bland annat i

syfte att överväga eventuella förhandlingar om ett avtal om reglering av de särskilda skyldigheterna om återtagande.

Avdelning VI: Andra samarbetsområden

I avdelning VI i avtalet avtalas det om andra samarbetsområden. I kapitel 1 (artikel 244) avtalas det om samarbete om utbildning, i kapitel 2 (artikel 245) om samarbete på kulturområdet, i kapitel 3 (artikel 246–248) om samarbete på området forskning och innovation, i kapitel 4 (artikel 249–250) om samarbete i anknytning till mediaområdet och det audiovisuella området, i kapitel 5 (artikel 251) om samarbete med det civila samhället, i kapitel 6 (artikel 252) om samarbete på området idrott och fysisk aktivitet, i kapitel 7 (artikel 253) om samarbete på området civilskydd, i kapitel 8 (artikel 254) om samarbete om rymdverksamhet, i kapitel 9 (artikel 256) om samarbete på området konsumentskydd, i kapitel 10 (artikel 257–259) om regionalt samarbete och i kapitel 11 (artikel 260) om samarbete på civilförvaltningens område.

Avdelning VII: Ekonomiskt och tekniskt samarbete

I avdelning VII i avtalet avtalas det om ekonomiskt och tekniskt samarbete. Parterna enas om att fortsätta och intensifiera det ekonomiska och tekniska samarbetet (artikel 261), genomföra stödet (artikel 262) och samordna EU:s bidrag med bidrag från andra källor (artikel 263). I avdelningen enas parterna vidare om förebyggande åtgärder (artikel 264), kommunikation (artikel 265), kontroller på plats (artikel 266) samt om utredning och lagföring (artikel 267).

Avdelning VIII: Institutionell ram

I avdelning VIII i avtalet enas parterna om den institutionella ramen, såsom samarbetsrådet (artikel 268), samarbetskommittén och specialiserade underkommittéer (artikel 269) samt om en parlamentarisk samarbetskommitté (artikel 270). Samarbetsrådet och samarbetskommittén kan fatta beslut som är bindande för parterna i frågor inom avtalets tillämpningsområde och samarbetsrådet har befogenhet att uppdatera eller ändra bilagorna till avtalet grundat på samsyn mellan parterna.

Avdelning IX: Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser

I avdelning IX i avtalet enas parterna om allmänna bestämmelser och slutbestämmelser. I artikel 271 föreskrivs om tillgång till domstolar och administrativa organ. Inom tillämpningsområdet för avtalet åtar sig vardera parten att säkerställa att fysiska och juridiska personer från den andra parten, utan diskriminering och på liknande villkor som deras egna fysiska och juridiska personer, har tillgång till deras behöriga domstolar och administrativa organ för att kunna försvara sina personliga rättigheter och sin äganderätt. Om rätten att få sin sak behandlad i en behörig domstol eller hos någon annan myndighet föreskrivs i Finland i 21 § i grundlagen. I kapitlet behandlas vidare delegering av behörighet (artikel 272) och restriktioner på grund av problem med betalningsbalansen och externa finansiella svårigheter (artikel 273). Om åtgärder i samband med väsentliga säkerhetsintressen föreskrivs det i artikel 274, där det i punkt a sägs att inget i avtalet ska tolkas så att det innebär en skyldighet för en part att lämna upplysningar, som om de röjs ställer väsentliga säkerhetsintressen på spel. Bestämmelser om behandlingen av sekretessbelagda uppgifter finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). Enligt punkt b i samma artikel ska inget i avtalet tolkas så att det hindrar en part från att vidta en åtgärd som den anser nödvändig för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen, där åtgärden bland annat rör tillverkning av eller handel med vapen, ammunition eller krigsmateriel eller avser ekonomisk verksamhet som utövas direkt eller indirekt för att försörja en militär inrättning eller som avser offentlig upphandling som är absolut nödvändig för säkerhets- eller försvarssyften, eller som vidtas i krigstid eller i andra kritiska lägen

i de internationella relationerna. Väsentliga lagar i Finland med tanke på denna bestämmelse är lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning, lagen om export av försvarsmateriel, lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (1531/2011), beredskapslagen (1552/2011) och lagen om försvarstillstånd (1083/1991). I artikel 275 föreskrivs det om icke-diskriminering och enligt den får förfaranden som parterna tillämpar inte leda till att den andra partens fysiska eller juridiska personer diskrimineras. Genomförandet av principen om icke-diskriminering tangerar i Finland bland annat 6 § i grundlagen, 2 kap. 2 § i arbetsavtalslagen (55/2001) och 47 kap. 3 § i strafflagen (39/1889). Bestämmelser om utlänningsinresa samt om deras vistelse och arbete i Finland ingår i utlänningslagen (301/2004). I kapitlet ingår vidare en bestämmelse om skatter (artikel 276), fullgörande av skyldigheter (artikel 277) och om tvistlösning (artikel 278). Lämpliga åtgärder om skyldigheter inte fullgörs avtalas i artikel 279. Enligt punkt 2 i artikeln ska en part omedelbart få vidta lämpliga åtgärder beträffande avtalet i enlighet med folkrättens regler, om det föreligger uppsägning av avtalet som inte sanktioneras av den internationella rättens allmänna bestämmelser eller en överträdelse från den andra partens sida av någon av de väsentliga delar i avtalet som anges i artiklarna 1 och 11 i avtalet. Bestämmelser om allmänhetens tillgång till officiella handlingar finns i artikel 280. I Finland finns det bestämmelser om detta i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Ytterligare avtalas det i avdelningen om ikraftträdande, provisorisk tillämpning, varaktighet och uppsägning av avtalet (artikel 281), att befintliga avtal mellan parterna ska anses utgöra en del av avtalet (artikel 282), ändring, revidering och utvidgning av avtalet (artikel 283), bilagor och protokoll (artikel 284), definition av parterna (artikel 285), territoriell tillämpning (artikel 286) och om autentiska texter (artikel 287).

BILAGOR

Bilaga I innehåller Kazakstans och EU:s reservationer till förpliktelsen om nationell behandling i enlighet med artikel 46. Reservationerna gäller andra sektorer än tjänstesektorn och rör etablering av dotterbolag på den andra partens territorium i enlighet med artikel 46. EU gör reservationer på följande områden: gruvdrift, produktion av vissa energiprodukter såsom gas, el, ånga och fjärrvärme, fiske, förvärv av fast egendom, jordbruk och jakt, vattenbruk samt utvinning och bearbetning av klyvbara ämnen.

Bilaga II innehåller Kazakstans preciseringar till villkoren för inresa när det gäller personer som är föremål för företagsintern överföring eller som ska inrätta en etablering.

Bilaga III gäller tillämpningsområdet för kapitel 8 (offentlig upphandling) i avdelning III. I bilaga III bestäms det när det gäller Åland att de särskilda villkoren i protokoll 2 om Åland till fördraget om Finlands, Sveriges och Österrikes anslutning till Europeiska unionen ska tillämpas.

Bilaga IV innehåller medier för offentliggörande av upplysningar och meddelanden om upphandling enligt kapitel 8 (offentlig upphandling) i avdelning III.

Bilaga V innehåller en arbetsordning för skiljeförfaranden enligt kapitel 14 (tvistlösning) i avdelning III.

Bilaga VI innehåller en uppförandekod för ledamöter av skiljenämnder och medlare enligt kapitel 14 (tvistlösning) i avdelning III.

Bilaga VII innehåller medlingsmekanismen enligt kapitel 14 (tvistlösning) i avdelning III.

PROTOKOLL

Protokollet om ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor innehåller bestämmelser som gäller definitioner, tillämpningsområde, bistånd efter framställan, spontant bistånd, överlämnande av handlingar och anmälan, biståndsframställningarnas form och innehåll, handläggning av framställningar, formen för meddelande av information, undantag från skyldigheten att lämna bistånd, informationsutbyte och konfidentialitet, experter och vittnen, kostnader för bistånd, genomförande samt andra avtal.

2 Lagförslag

1 §. Genom bestämmelsen i 1 § i lagförslaget föreslås att de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen sätts i kraft. För de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen redogörs nedan i avsnittet om behovet av riksdagens samtycke.

2 §. Om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som inte hör till området för lagstiftningen och om ikraftträdandet av lagen bestäms genom förordning av statsrådet. Lagen avses träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft för Finlands del, vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet

3 Ikraftträdande

Bestämmelser om avtalets ikraftträdande finns i artikel 281 i avtalet. I den finska språkdräkten, som också har bifogats propositionen, har bestämmelsen om ikraftträdande översatts felaktigt. Enligt den finska versionen träder avtalet i kraft den andra dagen i den månad som följer på den dag då parterna till generalsekretariatet vid Europeiska unionens råd genom diplomatiska kanaler anmält att de förfaranden som är nödvändiga för detta har slutförts. Bestämmelsen ska dock lyda som i den svenska versionen att avtalet träder i kraft den första dagen i den andra månad som följer på den dag då parterna till generalsekretariatet vid Europeiska unionens råd genom diplomatiska kanaler anmält att de förfaranden som är nödvändiga för detta har slutförts. Till denna del kommer det att göras en rättelse av den finska språkversionen och i samband med att avtalet sätts i kraft kommer den korrigerade språkversionen att publiceras i författningssamlingens fördragsserie som bilaga till ikraftträdandeförordningen.

I regeringens proposition ingår ett utkast till blankettlag om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen. Den föreslagna lagen i propositionen avses träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft, vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

Enligt artikel 281,3 får EU och Kazakstan tillämpa avtalet provisoriskt, helt eller delvis, i enlighet med deras respektive tillämpliga interna förfaranden och lagar. I rådets beslut (EU) 2016/123 om undertecknande på Europeiska unionens vägnar och om provisorisk tillämpning av det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan, fastställs det vilka delar av avtalet unionen kan tillämpa provisoriskt. I den provisoriska tillämpningen har de bestämmelser utelämnats som hör till medlemsstaternas befogenhet. En förutsättning för tillämpning av avdelning III (handel och affärsverksamhet) i avtalet var Kazakstans medlemskap i WTO. Landet anslöt sig till WTO i december 2015. Den provisoriska tillämpningen av avtalet inleddes den 1 maj 2016.

I avtalets handelspolitiska avsnitt ingår det bestämmelser som har beröringspunkter med protokoll 2 om Åland i bilagan till fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen (FördrS 103/1994). En del av bestämmelserna i fråga hör till EU:s exklusiva behörighet vilket

innebär att den åländska särställningen har beaktats redan i förhandlingarna om avtalsbestämmelserna i fråga. I bilaga III om offentlig upphandling bestäms att i fråga om Åland de särskilda villkoren i protokoll 2 till fördraget om Finlands, Sveriges och Österrikes anslutning till Europeiska unionen som behandlar Ålands ställning ska tillämpas. I artikel 41 om handel med tjänster hänvisas det till parternas Gats-åtaganden som utgör en del av avtalet. I Finlands Gats-åtaganden beaktas Ålands ställning och särskilda krav avseende företagsetablering och tillhandahållande av tjänster samt förvärv av fast egendom på Åland.

Åtminstone i de artiklar som gäller skatter, miljö och klimatförändringar, civilskydd, folkhälsa, utbildning, kultur samt idrott och fysisk aktivitet ingår bestämmelser som hör till den nationella behörigheten, vilka enligt 18 § i självstyrelselagen (1144/1991) också hör till Ålands lagstiftningsbehörighet. Följaktligen bör Ålands lagtings bifall inhämtas för bestämmelserna om sättande i kraft av avtalet. I avtalet ingår också andra områden som enligt 18 § i självstyrelselagen för Åland hör till landskapets lagstiftningsbehörighet men som emellertid inte längre hör till medlemsstaternas behörighet.

I Finland är utgångspunkten att fördrag och andra internationella förpliktelser som binder Finland som stat ska publiceras i Finlands författningssamlings fördragsserie. Endast de situationer som uppräknas i 9 § 1 mom. i lagen om Finlands författningssamling (188/2000) utgör undantag till denna regel. Enligt denna bestämmelse kan det beslutas att ett fördrag som inte kräver riksdagens godkännande inte publiceras i författningssamlingens fördragsserie, när det föreligger särskilda skäl till detta. Ett fördrag som inte har publicerats i fördragsserien ska dock med stöd av 9 § 2 mom. i lagen om Finlands författningssamling hållas tillgängligt för allmänheten i ett allmänt datanät. Trots att det i paragrafen talas om fördrag, kan paragrafen tänkas vara tillämplig också på protokoll eller bilagor som är separata från fördragshelheten. Följaktligen kan det beslutas att ett protokoll eller en bilaga till ett blandat avtal som hör till unionens exklusiva behörighet och därför inte kräver riksdagens godkännande inte publiceras i fördragsserien såvida de andra förutsättningarna för detta uppfylls. Med stöd av vad som anförts ovan och dessutom med beaktande av att avtalstexten i sin helhet har publicerats i EU:s officiella tidning, kommer avtalets bilagor eller protokoll inte att publiceras i samband med ikraftsättandet av avtalet, eftersom de hör till unionens uteslutande behörighet. Avtalets bilagor och protokollet finns till påseende på Europeiska unionens webbplats Eur-Lex samt i EU:s officiella tidning på samma webbplats. Därför anses förutsättningen i 9 § 2 mom. i lagen om Finlands författningssamling vara uppfylld. Avsikten är att ett meddelande om den webbplats där avtalet finns tillgängligt ska ges i samband med förordningen om sättande i kraft av avtalet.

4 Behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordning

4.1 Behovet av riksdagens samtycke

Behörighetsfördelningen mellan Europeiska unionen och medlemsstaterna

EPCA-avtalet är till karaktären ett så kallat blandat avtal som innehåller bestämmelser som faller dels inom unionens, dels inom medlemsstaternas befogenhet. Vissa av dessa bestämmelser hör till unionens uteslutande behörighet, medan andra hör till unionens och dess medlemsstaters delade behörighet. I en del frågor som ingår i det nu aktuella avtalet hör behörigheten uteslutande till medlemsstaterna. I enlighet med etablerad praxis godkänner riksdagen sådana avtal endast till den del de hör till Finlands behörighet (t.ex. GrUU 6/2001 rd, GrUU 31/2001 rd, GrUU 16/2004 rd och GrUU 24/2004 rd).

Behörighetsfördelningen är inte entydig och frågan om till vilken del avtal med tredjeländer hör till medlemsstatens och till vilken del till unionens behörighet befinner sig efter att Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009 i ett nytt utvecklingsskede inom unionsrätten.

I de delar i avdelning I och II i avtalet som rör exempelvis utrikes- och säkerhetspolitik, rymd-säkerhet och allvarliga brott som angår det internationella samfundet ingår det bestämmelser som hör till medlemsstaternas befogenhet.

Unionen har behörighet när det gäller avtalsbestämmelserna om handel bland annat utifrån artikel 207 och artiklarna 63–66 i EUF-fördraget. Genom Lissabonfördraget utvidgades området för unionens uteslutande behörighet och omfattar för närvarande utöver varuhandeln även handeln med tjänster, direkta utländska investeringar och frågor som gäller de kommersiella aspekterna av immateriella rättigheter (207 EUF-fördraget). Behörighetsfördelningen är dock inte entydig. I avtalen finns det inte heller bestämmelser som visar på hur behörigheten noga taget fördelas. I Finland kan det alltjämt finnas och finns faktiskt gällande lagbestämmelser också inom områden som allmänt taget hör till unionens behörighet beträffande handeln. Europeiska kommissionen har till EU-domstolen framfört en begäran om utlåtande enligt artikel 218.11 i EUF-fördraget angående unionens behörighet att underteckna och ingå ett frihandelsavtal med Singapore (2/15).

Också om det alltså kan anses att handelspolitiken i bred bemärkelse hör till unionens behörighet, innehåller avdelning III om handel och affärsverksamhet också frågor som delvis hör till unionens och medlemsstaternas delade eller till medlemsstaternas behörighet. Avtalsbestämmelserna om kapitalrörelser och betalningar (avdelning III kapitel 6 artikel 58) hör till unionens och medlemsstaternas delade behörighet. Ytterligare kan det enligt den aktuella tolkningen anses ingå frågor som hör till unionens och medlemsstaternas delade behörighet i bestämmelserna i kapitlet som rör handel med tjänster och etablering (avdelning III kapitel 5) till den del de gäller vissa aspekter angående transporttjänster eller investeringar, och i bestämmelserna i kapitlet om immateriella rättigheter (avdelning III kapitel 7) när de gäller straffrättslig verkställighet. Punkten 'skyldigheternas art och omfattning' (artikel 62) som ingår i kapitlet om immateriella rättigheter innehåller en hänvisning till Tripsavtalet som har ingåtts som ett blandat avtal och som bland annat innehåller straffrättslig reglering. Straffrättslig reglering av denna typ hör i princip till unionens och medlemsstaternas delade behörighet. Medlemsstaterna har dock inte velat att unionen utövar sin straffrättsliga behörighet. Denna bestämmelse i avtalet hör följaktligen till medlemsstaternas behörighet. Bestämmelserna i kapitlet om råvaror och energi ingår i den nationella behörigheten till den del det är fråga om förnybara energikällor (avdelning III kapitel 9 artikel 147). I avtalet ingår bestämmelser om bindande tvistlösning. Till den del ett tvistlösningsförfarande behandlar tolkningen eller tillämpningen av en bestämmelse som enligt det ovan anförda hör till Finlands behörighet, har bestämmelserna om tvistlösning betydelse också för Finlands behörighet (avdelning III kapitel 14 artikel 183 och artikel 195.3).

Också i bestämmelserna i avdelning IV om samarbete på området ekonomisk och hållbar utveckling ingår det bestämmelser som hör till medlemsstaternas behörighet. Nationell behörighet ingår i följande sektorer: ekonomisk dialog, offentlig ekonomi, skatter, statistik, miljö och klimatförändring, samarbete på industriområdet, samarbete på området små och medelstora företag, samarbete på området bolagsrätt, samarbete på området informationssamhället, samarbete på området turism, samarbete om sysselsättning, arbetsmarknadens parter, socialpolitik och lika möjligheter samt samarbete på hälsoområdet.

Likasa ingår det medlemsstaternas behörighet i avdelning V som gäller samarbete på området frihet, säkerhet och rättvisa.

I avdelning VI om andra samarbetsområden ingår det medlemsstaternas behörighet på följande sektorer: samarbete om utbildning, samarbete på kulturområdet, samarbete på området forskning och innovation, samarbete på området civilskydd, samarbete om rymdverksamhet, regionalt samarbete och samarbete på civilförvaltningens område.

Största delen av avtalsbestämmelserna i avdelningarna IV–VI är av generell karaktär som underlättar och stödjer det kommande samarbetet och innehåller inte några egentliga åtgärds-skyldigheter och hör följaktligen inte heller till området för lagstiftningen.

Avdelning VIII om den institutionella ramen innehåller bestämmelser om samarbetsrådet och samarbetskommittén som inrättas genom avtalet och som kan fatta beslut som är bindande för parterna i frågor som omfattas av avtalets tillämpningsområde. Till den del dessa bindande beslut gäller frågor som hör till medlemsstaternas behörighet, hör också dessa bestämmelser som gäller samarbetsrådet och samarbetskommittén till medlemsstaternas behörighet.

Avdelning IX innehåller avtalets allmänna bestämmelser och slutbestämmelser. Till den del de allmänna bestämmelserna i avdelningen blir tillämpliga tillsammans med andra bestämmelser i avtalet som hör till medlemsstaternas behörighet, hör också dessa allmänna bestämmelser till medlemsstaternas behörighet.

Bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen

Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen krävs riksdagens godkännande bland annat för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis avser riksdagens grundlagsfästa godkännandebefogenhet alla de bestämmelser i internationella förpliktelser som i materiellt hänseende hör till området för lagstiftningen. En avtalsbestämmelse ska hänföras till området för lagstiftningen, 1) om den gäller utövande eller begränsning av någon grundläggande fri- eller rättighet som är skyddad i grundlagen, 2) om den i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, 3) om det enligt grundlagen ska föreskrivas i lag om den fråga som bestämmelsen avser, 4) om det finns lagbestämmelser om den sak som bestämmelsen gäller, eller 5) om det enligt rådande uppfattning i Finland ska lagstiftas om saken. Frågan påverkas inte av om en bestämmelse strider mot eller överensstämmer med en lagbestämmelse i Finland (GrUU 11, 12 och 45/2000 rd).

I artikel 1.1 i avtalet konstateras det att respekt för de demokratiska principerna och de mänskliga rättigheterna, sådana de har befasts i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och andra relevanta internationella instrument, samt respekten för rättsstatsprincipen utgör väsentliga delar av avtalet. Grundlagsutskottet har ansett (GrUU 45/2000 rd, GrUU 31/2001 rd) att generella och manifestbetonade bestämmelser, där parterna bekräftar sina åtaganden att respektera de mänskliga rättigheterna, inte påverkar innehållet i Finlands internationella förpliktelser eller förpliktelsernas omfattning när det gäller de mänskliga rättigheterna. Utskottet har dock ansett att bestämmelser av detta slag får en bindande verkan av en ny typ i och med samråds- och sanktionsförfarandet som ingår i avtalet och därför ska avtalets bestämmelser om mänskliga rättigheter anses höra till området för lagstiftningen (se GrUU 31/2001 rd).

I artikel 96 om samråds- och sanktionsförfarandet i det avtal som grundlagsutskottet behandlade i det sistnämnda utlåtandet nämndes uttryckligen att avbrytande av tillämpning av avtalet ska ses som en sista utväg att ta till när den ena parten har brutit mot avtalsbestämmelsen om demokratiska principer och rättsstatsprincipen som definierats som en väsentlig beståndsdel i avtalet. I artikel 279 i det föreliggande avtalet om lämpliga åtgärder om skyldigheter inte fullgörs nämns ett tillfälligt upphävande av avtalet inte direkt som en åtgärd som kan vidtas när

den andra avtalspart väsentligen har brutit mot avtalet. Avtalsbestämmelsen i artikel 279 om icke-fullgörande av skyldigheter är därmed svagare formulerad än bestämmelsen om samråds- och sanktionsmekanismen som grundlagsutskottet avsåg i sitt utlåtande.

Enligt regeringens uppfattning tillåter dock artikel 279 i det aktuella avtalet att avtalet upphävs helt eller delvis på grund av traktatbrott enligt artikel 60 i Wienkonventionen om traktaträtten (FördrS 33/1980). Ytterligare bör det beaktas att det i denna artikel 279 bestäms att en part omedelbart får vidta lämpliga åtgärder beträffande avtalet i enlighet med folkrättens regler, om det föreligger en överträdelse från den andra partens sida av någon av de väsentliga delarna i avtalet. Därför anser regeringen att tillämpning av bestämmelserna i artikel 279 kan leda till att artikel 1.1 som har definierats som en väsentlig del av avtalet får den nya typen av bindande verkan som grundlagsutskottet avser i sitt utlåtande (se GrUU 31/2001 rd) och därför bör avtalets bestämmelser om mänskliga rättigheter anses höra till området för lagstiftningen.

Även artikel 11.2 om att motverka spridning av massförstörelsevapen och deras bärare har definierats som en väsentlig del av avtalet. Överträdelse av denna avtalsbestämmelse är ett väsentligt avtalsbrott, vilket möjliggör tillämpning av förfarandet enligt artikel 279 i avtalet. Följaktligen kan bestämmelsen i ljuset av motiveringarna i det föregående stycket bedömas ha sådan bindande verkan som avses i grundlagsutskottets utlåtande ((GrUU 31/2001 rd) och bör därmed anses höra till området för lagstiftningen.

I artikel 11.3 led a förpliktas parterna också att vidareutveckla effektiva nationella system för exportkontroll. Effektiv exportkontroll kan anses inkludera effektiva påföljder för underlåtelser av exportkontroll. Av 80 § i grundlagen följer att bestämmelser som gäller individens rättigheter och skyldigheter ska utfärdas genom lag. Av 8 § i grundlagen följer att straffbara handlingar och straffet för dem ska föreskrivas på lagnivå. Följaktligen hör avtalsbestämmelsen som förpliktar parterna att upprätthålla ett effektivt system för nationell exportkontroll till området för lagstiftningen. Denna avtalsbestämmelse kräver dock inga nationella lagstiftningsåtgärder. Det har också utfärdats nationell reglering om exportkontroll på lagnivå i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning och i lagen om export av försvarsmateriel.

Bestämmelser som gäller avtalets avsnitt om transporttjänster ingår i Finland bl.a. i lagen angående rättighet att idka näring, sjölagen, järnvägslagen, kollektivtrafiklagen, lagen om kommersiell godstransport på väg och lagen om taxitrafik. Dessa bestämmelser hör följaktligen till området för lagstiftningen, men kräver inte att lagstiftningen ändras.

I Finland föreskrivs det om omständigheter som omfattas av avtalets bestämmelser om kapitalrörelser och betalningar bland annat i betaltjänstlagen och i lagen om tillsyn över utlänningars företagsköp. Dessa bestämmelser hör därmed till området för lagstiftningen, men orsakar inget behov av ändringar i den nationella lagstiftningen.

Avseende avtalsbestämmelserna om straffrättsliga påföljder av kränkningar av de immateriella rättigheterna föreskrivs det i Finland i strafflagen, varumärkeslagen, patentlagen, mönsterrättslagen, upphovsrättslagen, lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar och i firmalagen. Dessa bestämmelser hör följaktligen till området för lagstiftningen, men kräver inte att lagstiftningen ändras.

Bestämmelserna om förnybara energikällor tangerar gällande lagstiftning i Finland. På handel med produkter från förnybara energikällor och på produktion av energi från sådana källor samt på energinät tillämpas i Finland bland annat följande lagar: elmarknadslagen och naturgasmarknadslagen och de författningar som har utfärdats med stöd av dem, konkurrenslagen, lagen angående rättighet att idka näring, markanvändnings- och bygglagen, vattenlagen, lagen

om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter, lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning och lagen om grunderna för avgifter till staten. Dessa bestämmelser hör följaktligen till området för lagstiftningen, men kräver inte att lagstiftningen ändras.

Avdelning III om handel och affärsverksamhet innehåller bestämmelser om ett bindande tvistlösningsförfarande. Avtalet innehåller en möjlighet som kan anses vara tämligen obetydlig att avgöranden som träffas i tvistlösningsförfaranden tangerar frågor som enligt unionens grundfördrag hör till medlemsstaternas behörighet och enligt Finlands grundlag till området för lagstiftningen. Eftersom dessa avgöranden är bindande för parterna krävs det riksdagens samtycke för bestämmelserna om tvistlösning till den del besluten har konsekvenser för Finlands behörighet och tolkningen av bestämmelser som hör till området för lagstiftningen (GrUU 31/2001 rd).

Till området för lagstiftningen hör punkt 2 i artikel 238 om samarbete om migration, asyl och gränsförvaltning där det föreskrivs om parternas skyldighet att återta sina medborgare som irreguljärt befinner sig på den andra partens territorium och där det ytterligare föreskrivs om skyldigheten att utfärda lämpliga identitetshandlingar för sina medborgare för återtagandet. Enligt 9 § 3 mom. i grundlagen får finska medborgare inte hindras att resa in i landet. Bestämmelser om handlingar för styrkande av rätten att resa finns i passlagen. Denna punkt innehåller följaktligen bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. De nämnda punkterna förutsätter inte några ändringar av lagstiftningen.

Avdelning VIII om den institutionella ramen innehåller bestämmelser om samarbetsrådet och samarbetskommittén som inrättas genom avtalet och som kan fatta beslut som är bindande för parterna i frågor som omfattas av avtalets tillämpningsområde. Det finns en möjlighet som kan anses vara tämligen obetydlig att beslut som fattas av samarbetsrådet eller samarbetskommittén tangerar frågor som enligt unionens grundfördrag hör till medlemsstaternas behörighet och enligt Finlands grundlag till området för lagstiftningen. Eftersom samarbetsrådet och samarbetskommittén som ska övervaka och se över genomförandet av avtalet får fatta beslut som är bindande för parterna och som kan påverka Finlands behörighet och tolkningen av bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, hör avtalsbestämmelserna om inrättande av rådet och kommittén och om dessa organs verksamhet till dessa delar till området för lagstiftningen och förutsätter riksdagens samtycke (GrUU 31/2001 rd).

Avdelning IX som gäller allmänna bestämmelser och slutbestämmelser innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. Sådana bestämmelser ingår i artikel 271 där det föreskrivs om tillgång till domstolar och administrativa organ, i artikel 274 om åtgärder i samband med väsentliga säkerhetsintressen, i artikel 275 om icke-diskriminering och i artikel 280 om allmänhetens tillgång till officiella handlingar. I Finland föreskrivs det om de frågor som ingår i dessa bestämmelser bland annat i 6 och 21 § i grundlagen, lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning, lagen om export av försvarsmateriel, lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling, beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd.

Varken avtalsbilagorna (bilagorna I–VII) eller protokollet som ingår i avtalet tas med som bilagor till propositionen. Enligt vedertagen praxis godkänner riksdagen internationella fördrag i sin helhet (t.ex. GrUU 13/2008 rd och GrUU 5/2007 rd), vilket motsvarar ordalydelsen i 94 § 1 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet har dock ansett att det inte föreligger något absolut hinder för att riksdagens godkännande i vissa fall avgränsas till att endast gälla bestämmelser i en förpliktelse som kräver riksdagens godkännande. Enligt utskottet kan en sådan exceptionell situation komma i fråga endast, om en del i en förpliktelse som kräver riksdagens godkännande bildar en klart separat del i förhållande till dess övriga delar och utgör en självständig helhet både i tekniskt hänseende och i sak. I de delar i en förpliktelse som i tekniskt hänseende

går att avgränsa från riksdagens godkännande får det inte ingå bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, eller bestämmelser som påverkar sådana bestämmelser, eller bestämmelser som annars kräver riksdagens godkännande (GrUU 18/2002 rd och GrUU 16/2008 rd). De bilagor och det protokoll som nu avgränsats från regeringspropositionen är till sin natur närmast tekniska. Att bilagorna inte tas med i regeringspropositionen kan också motiveras med att riksdagen enligt vedertagen praxis godkänner blandade avtal endast till den del de hör till Finlands behörighet. Eftersom bilagorna och protokollet i fråga hör till unionens behörighet, kräver de inte riksdagens godkännande. Enligt regeringens uppfattning utgör bilagorna och protokollet i avtalet följaktligen i enlighet med grundlagsutskottets ovan relaterade praxis en sådan både i tekniskt och sakligt hänseende separat del som inte innehåller bestämmelser som hör till lagstiftningens område eller som påverkar dem eller andra bestämmelser som kräver riksdagens godkännande och som kan lämnas utanför propositionen.

4.2 Behandlingsordning

Avtalet innehåller inte bestämmelser som gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. eller i 95 § 2 mom. i grundlagen. Enligt regeringens uppfattning kan avtalet godkännas med enkel majoritet och förslaget till lag om sättande i kraft av avtalet behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås att

riksdagen godkänner det i Bryssel den 16 november 2015 och i Astana den 21 december 2015 upprättade fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan, till den del det hör till Finlands behörighet.

Eftersom avtalet innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen föreläggs riksdagen samtidigt följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan

I enlighet med riksdagens besluts föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i Bryssel den 16 november 2015 och i Astana den 21 december 2015 upprättade fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan, gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Bestämmelser om sättande i kraft av de övriga bestämmelserna i avtalet och om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Helsingfors den 4 augusti 2016

Vid förhinder för statsministern, inrikesminister

Paula Risikko

Utrikeshandels- och utvecklingsminister Kai Mykkänen

FÖRDJUPAT

**PARTNERSKAPS- OCH SAMARBETSAVTAL MELLAN EUROPEISKA UNIONEN
OCH DESS MEDLEMSSTATER, Å ENA SIDAN, OCH REPUBLIKEN KAZAKSTAN, Å
ANDRA SIDAN**

INGRESS

KONUNGARIKET BELGIEN,
REPUBLIKEN BULGARIEN,
REPUBLIKEN TJECKIEN,
KONUNGARIKET DANMARK,
FÖRBUNDSREPUBLIKEN TYSKLAND,
REPUBLIKEN ESTLAND,
IRLAND,
REPUBLIKEN GREKLAND,
KONUNGARIKET SPANIEN,
REPUBLIKEN FRANKRIKE,
REPUBLIKEN KROATIEN,
REPUBLIKEN ITALIEN,
REPUBLIKEN CYPERN,
REPUBLIKEN LETTLAND,

REPUBLIKEN LITAUEN,
STORHERTIGDÖMET LUXEMBURG,
UNGERN,
REPUBLIKEN MALTA,
KONUNGARIKET NEDERLÄNDERNA,
REPUBLIKEN ÖSTERRIKE,
REPUBLIKEN POLEN,

REPUBLIKEN PORTUGAL,

RUMÄNIEN,

REPUBLIKEN SLOVENIEN,

REPUBLIKEN SLOVAKIEN,

REPUBLIKEN FINLAND,

KONUNGARIKET SVERIGE,

FÖRENADE KONUNGARIKET STORBRITANNIEN OCH NORDIRLAND,

fördragsslutande parter i fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, nedan kallade *medlemsstaterna*, och

EUROPEISKA UNIONEN

å ena sidan, och

REPUBLIKEN KAZAKSTAN,

å andra sidan,

nedan gemensamt kallade *parterna*,

SOM BEAKTAR de starka banden mellan parterna och deras gemensamma värderingar, och deras önskan att ytterligare stärka och utvidga de band som etablerats tidigare genom genomförandet av avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan, vilket undertecknades i Bryssel den 23 januari 1995, och Europeiska unionens strategi för ett nytt partnerskap med Centralasien som antogs av Europeiska rådet i juni 2007 samt Republiken Kazakstans statliga program *Path to Europe* som antogs 2008,

SOM BEAKTAR parternas åtagande att fullt ut genomföra principerna och bestämmelserna i Förenta nationernas stadga (FN-stadgan) och FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, och som antagits inom ramen för Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), särskilt Helsingforslutakten samt andra allmänt erkända normer i internationell rätt.

SOM BEAKTAR parternas starka åtagande att stärka främjandet, skyddet och genomförandet av de grundläggande friheterna och de mänskliga rättigheterna och respekten för de demokratiska principerna, rättsstatsprincipen och en god samhällsstyrning,

SOM ERKÄNNER parternas starka uppslutning kring följande principer i sitt samarbete inom mänskliga rättigheter och demokrati: främjandet av gemensamma mål, öppen och konstruktiv politisk dialog, öppenhet och respekt för internationella människorättsnormer,

SOM BEAKTAR parternas åtagande att iaktta principerna för en fri marknadsekonomi,

SOM ERKÄNNER den ökande betydelsen av handels- och investeringsförbindelser mellan Europeiska unionen och Republiken Kazakstan,

SOM BEAKTAR att avtalet kommer att ytterligare stärka de nära ekonomiska förbindelserna mellan parterna och skapa ett nytt klimat och bättre villkor för vidare utveckling av handeln och investeringarna mellan dem, även på energiområdet,

SOM BEAKTAR syftet att, inom alla sektorer, öka handel och investeringar på en starkt rättslig grund, särskilt detta avtal och avtalet om upprättande av Världshandelsorganisationen (WTO avtalet),

SOM BEAKTAR parternas åtagande att främja internationell fred och säkerhet liksom fredlig tvistlösning, särskilt genom att på ett effektivt sätt samarbeta i detta syfte inom ramen för FN och OSSE,

SOM BEAKTAR parternas vilja att ytterligare bygga ut den regelbundna politiska dialogen i bilaterala och internationella frågor av ömsesidigt intresse,

SOM BEAKTAR parternas åtagande avseende internationella skyldigheter att bekämpa spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen samt att samarbeta om icke-spridning och kärnsäkerhet,

SOM BEAKTAR parternas åtagande att bekämpa olaglig handel och anhopning av handeldvapen och lätta vapen och som beaktar FN:s generalförsamlings antagandet av vapenhandelsfördraget,

SOM BEAKTAR vikten av Republiken Kazakstans deltagande i genomförandet av Europeiska unionens strategi för ett nytt partnerskap med Centralasien,

SOM BEAKTAR parternas åtagande att bekämpa organiserad brottslighet och människohandel samt att intensifiera samarbetet i kampen mot terrorism,

SOM BEAKTAR parternas åtagande att stärka dialogen och samarbetet om migrationsfrågor, med en övergripande strategi som syftar till samarbete om laglig migration och motverkande av irreguljär migration och människohandel, och som inser vikten av en återtagandeklausul i föreliggande avtal,

SOM ÖNSKAR säkerställa balanserade villkor i de bilaterala handelsförbindelserna mellan Europeiska unionen och Republiken Kazakstan,

SOM BEAKTAR parternas åtagande att iaktta de rättigheter och skyldigheter som följer av medlemskapet i Världshandelsorganisationen (WTO), och ett öppet och icke-diskriminerande genomförande av dessa rättigheter och skyldigheter,

SOM BEAKTAR parternas åtagande att respektera principen om hållbar utveckling, bland annat genom att främja genomförandet av multilaterala internationella avtal och regionalt samarbete,

SOM ÖNSKAR stärka ömsesidigt fördelaktigt samarbete på alla områden av ömsesidigt intresse och, om så är lämpligt, stärka dess ram,

SOM ERKÄNNER behovet av att stärka energisamarbetet, trygga energiförsörjningen och underlätta utvecklingen av lämplig infrastruktur, byggande på samförståndsavtalet om samar-

bete på energiområdet mellan Europeiska unionen och Republiken Kazakstan som ingicks i Bryssel den 4 december 2006 och inom ramen för energistadgefördraget,

SOM ERKÄNNER att allt samarbete avseende fredlig användning av kärnenergi omfattas av samarbetsavtalet mellan Europeiska atomenergigemenskapen och Republiken Kazakstan på kärnsäkerhetsområdet som undertecknades i Bryssel den 19 juli 1999 och inte omfattas av detta avtal,

SOM BEAKTAR parternas åtagande att förbättra folkhälsoskyddet och skyddet av människors hälsa som en förutsättning för hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt,

SOM BEAKTAR parternas åtagande att förbättra direkta personkontakter, bland annat genom samarbete och utbyte inom vetenskap och teknik, innovation, utbildning och kultur,

SOM BEAKTAR att parterna ska verka för ömsesidig förståelse för och konvergens mellan varandras lagstiftning och regelverk i syfte att ytterligare stärka ömsesidigt gynnsamma band och hållbar utveckling,

SOM NOTERAR att om parterna, inom ramen för detta avtal, beslutar att ingå särskilda avtal på området med frihet, säkerhet och rättvisa som skulle slutas av Europeiska unionen enligt avdelning V i tredje delen i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, ska bestämmelserna i sådana framtida avtal inte vara bindande för Förenade kungariket och/eller Irland, såvida inte Europeiska unionen parallellt med Förenade kungariket och/eller Irland när det gäller deras respektive tidigare bilaterala förbindelser underrättar Republiken Kazakstan om att Förenade kungariket och/eller Irland har blivit bundet/bundna av sådana avtal som en del av Europeiska unionen i enlighet med protokoll nr 21 om Förenade kungarikets och Irlands ställning med avseende på området med frihet, säkerhet och rättvisa, fogat till fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Likaså får alla därpå följande EU-interna åtgärder som skulle antas i enlighet med ovan nämnda avdelning V för att genomföra detta avtal inte vara bindande för Förenade kungariket och/eller Irland, såvida de inte har meddelat att de önskar delta eller godta sådana åtgärder i enlighet med protokoll nr 21. Parterna noterar också att dessa framtida avtal eller EU-interna åtgärder skulle omfattas av protokoll nr 22 om Danmarks ställning, fogat till nämnda fördrag.

HAR ENATS OM FÖLJANDE.

AVDELNING I

ALLMÄNNA PRINCIPER OCH MÅL FÖR DETTA AVTAL

ARTIKEL 1

Allmänna principer

Respekten för de demokratiska principerna och för de mänskliga rättigheterna enligt den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter, OSSE:s slutakt från Helsingfors, Parisstadgan för ett nytt Europa och andra relevanta internationella människorättsinstrument, samt för rättsstatsprincipen, ligger till grund för båda parter inrikes- och utrikespolitik och utgör en väsentlig del av detta avtal.

Parterna upprepar sitt åtagande att iaktta principerna om en fri marknadsekonomi som främjar hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt.

Genomförandet av detta avtal ska bygga på principerna om dialog, ömsesidigt förtroende och respekt, jämlikt partnerskap och ömsesidig nytta samt på full respekt för de principer och värderingar som slås fast i FN-stadgan.

ARTIKEL 2

Avtalets syfte

1. Genom detta avtal upprättas ett förstärkt partnerskap och samarbete mellan parterna inom ramen för deras respektive behörigheter, på grundval av gemensamma intressen och fördjupade relationer inom avtalets alla tillämpningsområden.
2. Detta samarbete är en process mellan parterna som bidrar till fred och stabilitet både internationellt och regionalt samt till ekonomisk utveckling, och det bygger på principer som parterna också bekräftar genom sina internationella åtaganden, särskilt inom ramen för FN och OSSE.

ARTIKEL 3

Samarbete i regionala och internationella organisationer

Parterna är överens om att samarbeta och utbyta synpunkter i regionala och internationella fora och organisationer.

AVDELNING II

POLITISK DIALOG;

SAMARBETE PÅ OMRÅDET UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIK

ARTIKEL 4

Politisk dialog

Parterna ska vidareutveckla och stärka en effektiv politisk dialog på alla områden av gemensamt intresse, i syfte att främja internationell fred, stabilitet och säkerhet, bland annat på den eurasiska kontinenten, på grundval av internationell rätt, effektivt samarbete inom multilaterala institutioner och gemensamma värden.

Parterna ska samarbeta för att stärka FN:s och OSSE:s roll, och för att förbättra de internationella och regionala organisationernas effektivitet.

Parterna ska fördjupa samarbetet och dialogen rörande frågor om internationell säkerhet och krishantering i syfte att hantera dagens globala och regionala utmaningar samt allvarliga hot.

Parterna förbinder sig att stärka samarbetet i alla frågor av gemensamt intresse och särskilt iakttagandet av internationell rätt, stärkandet av respekten för demokratiska principer, rättsstatsprincipen, de mänskliga rättigheterna och god samhällsstyrning. Parterna är överens om att eftersträva att förbättra villkoren för ytterligare regionalt samarbete, särskilt med avseende på Centralasien och kringliggande områden.

ARTIKEL 5

Demokrati och rättsstatsprincipen

Parterna är överens om att samarbeta för att främja och effektivt skydda de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen, bland annat genom relevanta internationella instrument för mänskliga rättigheter.

Detta samarbete ska uppnås genom verksamhet som parterna gemensamt kommer överens om, bland annat genom ökad respekt för rättsstatsprincipen, och ytterligare förstärkning av den nuvarande dialogen om mänskliga rättigheter, ytterligare utveckling av demokratiska institutioner, främjande av medvetenheten om mänskliga rättigheter och ett förstärkt samarbete inom FN:s och OSSE:s organ för mänskliga rättigheter.

ARTIKEL 6

Utrikes- och säkerhetspolitik

Parterna ska intensifiera sin dialog och sitt samarbete på området utrikes- och säkerhetspolitik och ska särskilt ta itu med frågor som rör konfliktförebyggande och krishantering, regional stabilitet, icke-spridning, nedrustning och vapenkontroll, kärnsäkerhet och kontroll av export av vapen och produkter med dubbla användningsområden.

Samarbetet ska bygga på gemensamma värderingar i syfte att öka effektiviteten och tillnärmningen i fråga om politiken och utnyttja bilaterala, regionala och internationella fora.

Parterna bekräftar sitt åtagande att iaktta principerna om respekt för territoriell integritet, gränsernas okränkbarhet, suveränitet och oberoende i enlighet med FN-stadgan och OSSE:s slutakt från Helsingfors, samt sitt åtagande att främja dessa principer i sina bilaterala och multilaterala förbindelser.

ARTIKEL 7

Rymdsäkerhet

Parterna ska främja ökad säkerhet, trygghet och hållbarhet inom all rymdverksamhet, och vara överens om att samarbeta på bilateral, regional och internationell nivå i syfte att trygga ett fredligt utnyttjande av yttre rymden. Parterna noterar vikten av att förhindra kapprustning i yttre rymden.

ARTIKEL 8

Allvarliga brott som angår det internationella samfundet

Parterna bekräftar att de allvarligaste brott som angår det internationella samfundet som helhet inte bör förbli ostraffade och att åtal bör säkerställas genom vidta åtgärder på nationell eller internationell nivå, bland annat genom Internationella brottmålsdomstolen.

Med vederbörligt beaktande av att bevara Romstadgans integritet är parterna överens om att föra en dialog om och ska eftersträva att vidta åtgärder för en universell anslutning till Romstadgan i enlighet med sina respektive lagar, inbegripet tillhandahållande av stöd för kapacitetsuppbyggnad.

ARTIKEL 9

Konfliktförebyggande och krishantering

Parterna ska öka samarbetet om konfliktförebyggande, lösning av regionala konflikter och krishantering för att skapa ett klimat av fred och stabilitet.

ARTIKEL 10

Regional stabilitet

Parterna ska intensifiera sina gemensamma ansträngningar för att främja stabilitet och säkerhet i Centralasien och för att förbättra villkoren för ytterligare regionalt samarbete på grundval av principerna i FN:s stadga, OSSE:s slutakt från Helsingfors och andra relevanta multilaterala dokument, till vilka båda parterna är anslutna.

ARTIKEL 11

Bekämpning av spridning av massförstörelsevapen

Parterna anser att spridning av massförstörelsevapen och deras bärare, såväl till statliga som icke-statliga aktörer, utgör ett av de allvarligaste hoten mot internationell stabilitet och säkerhet.

Parterna ska samarbeta och bidra till att motverka spridning av massförstörelsevapen och deras bärare genom att till fullo fullgöra och genomföra sina respektive skyldigheter enligt internationella fördrag och andra relevanta internationella skyldigheter på området nedrustning och icke-spridning. Parterna är överens om att denna bestämmelse utgör en väsentlig del av detta avtal.

Samarbete på detta område ska genomföras, bland annat genom att

- a) vidareutveckla systemen för exportkontroll när det gäller militär och varor och teknik,
- b) upprätta en regelbunden politisk dialog om de frågor som omfattas av denna artikel.

ARTIKEL 12

Handeldvapen och lätta vapen

Parterna ska samarbeta och säkerställa samordning, komplementaritet och synergi i sina ansträngningar att bekämpa den olagliga handeln med handeldvapen och lätta vapen, inklusive ammunition till dessa, på alla relevanta nivåer, och är överens om att fortsätta med en regelbunden politisk dialog, bland annat inom den multilaterala ramen.

Detta samarbete ska genomföras av parterna i fullständig överensstämmelse med befintliga internationella avtal och FN:s säkerhetsråds resolutioner, samt med deras åtaganden inom ramen för andra internationella instrument som är tillämpliga inom detta område och som parterna är delaktiga i. Båda parter är i detta avseende övertygade om av värdet av vapenhandelsfördraget.

ARTIKEL 13

Terroristbekämpning

Parterna är överens om att samarbeta på bilateral, regional och internationell nivå för att förebygga och bekämpa terrorism i enlighet med rättsstatsprincipen, internationell rätt, internationella normer för mänskliga rättigheter, humanitär rätt och relevanta beslut av FN, inbegripet FN:s globala strategi för terrorismbekämpning.

Samarbetet mellan parterna ska syfta till att

- a) genomföra FN-resolutioner, FN:s globala strategi för terrorismbekämpning, och deras åtaganden enligt andra internationella konventioner och instrument rörande terrorismbekämpning,
- b) utbyta information om planerade och utförda terrordåd, former och metoder för att utföra dem samt terroristgrupper som planerar, begår eller har begått ett brott på en annan parts territorium, i enlighet med internationell rätt och inhemsk lagstiftning,
- c) utbyta erfarenheter om förebyggande av alla former av terrorism, inklusive offentliga uppmaningar på internet att begå terrorbrott liksom erfarenheter av de medel och metoder för terrorismbekämpning och erfarenheter på teknikens område samt den utbildning som tillhandahålls eller finansieras av Europeiska unionens institutioner organ och byråer,
- d) intensifiera gemensamma insatser mot finansiering av terrorism och utbyta åsikter om radikaliserings- och rekryteringsprocessen, och
- e) utbyte av bästa praxis i fråga om skyddet för de mänskliga rättigheterna i kampen mot terrorism.

AVDELNING III

HANDEL OCH AFFÄRSVERKSAMHET

KAPITEL 1

HANDEL MED VAROR

ARTIKEL 14

Behandling som mest gynnad nation

1. Vardera parten ska medge behandling som mest gynnad nation för varor från den andra parten i enlighet med artikel I i Allmänna tull- och handelsavtalet 1994 (Gatt 1994) med tolkningsanmärkningar, som har införlivats i detta avtal och i tillämpliga delar utgör en integrerad del därav.
2. Punkt 1 ska inte gälla förmånsbehandling som medges av endera parten med avseende på ett annat lands varor i enlighet med Gatt 1994.

RP 118/2016 rd

ARTIKEL 15

Nationell behandling

Vardera parten ska medge nationell behandling för varor från den andra parten i enlighet med artikel III i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar, som har införlivats i detta avtal och i tillämpliga delar utgör en integrerad del därav.

ARTIKEL 16

Import- och exporttullar

Vardera parten ska tillämpa import- och exporttullar i enlighet med sina WTO-åtaganden på tullområdet.

ARTIKEL 17

Import- och exportrestriktioner

Ingendera parter får införa eller bibehålla några förbud eller restriktioner av annat slag än tullar, skatter eller andra avgifter, vare sig genom kvoter, import- eller exportlicenser eller andra åtgärder vid import av en vara från den andra parten eller vid export eller försäljning för export av en vara avsedd för den andra partens territorium, i enlighet med artikel XI i Gatt 1994, inbegripet dess tolkningsanmärkningar som har införlivats i detta avtal och i tillämpliga delar utgör en integrerad del därav.

ARTIKEL 18

Tillfällig införsel av varor

Vardera parten ska bevilja den andra parten befrielse från importavgifter och tullar på varor som införs tillfälligt, i de fall och enligt de förfaranden som föreskrivs som bindande genom internationella konventioner om tillfällig införsel av varor. Detta undantag ska tillämpas enligt lagstiftningen hos den part som beviljar befrielsen.

ARTIKEL 19

Transitering

Parterna är överens om att principen om rätt till fri transitering är ett nödvändigt villkor för att uppnå målen i detta avtal. I detta avseende ska vardera parten införa fri transitering genom sitt territorium av varor avsända från eller avsedda för den andra partens tullområde i enlighet med artikel V i Gatt 1994 inklusive tolkningsanmärkningar, som har införlivats i detta avtal och i tillämpliga delar utgör en integrerad del därav.

ARTIKEL 20

Skyddsåtgärder

Inget i detta avtal ska hindra eller påverka parternas respektive rättigheter och skyldigheter enligt artikel XIX i Gatt 1994 och WTO-avtalet om skyddsåtgärder.

RP 118/2016 rd

ARTIKEL 21

Särskilda skyddsåtgärder för jordbruket

Ingenting i detta avtal ska hindra eller påverka parternas respektive rättigheter och skyldigheter enligt artikel 5 (Särskilda bestämmelser om skyddsåtgärder) i WTO-avtalet rörande jordbruk.

ARTIKEL 22

Antidumpnings- och utjämningsåtgärder

1. Inget i detta avtal ska hindra eller påverka parternas respektive rättigheter och skyldigheter enligt artikel VI i Gatt 1994, WTO-avtalet om tillämpning av artikel VI i Gatt 1994 och WTO-avtalet om subventioner och kompensatoriska åtgärder (nedan kallat SCM-avtalet).
2. Innan ett slutgiltigt fastställande görs, ska parterna säkerställa att uppgifter om alla viktigare berörda fakta som ligger till grund för beslutet att vidta åtgärder görs allmänt tillgängliga, utan att detta påverkar artikel 6.5 i WTO-avtalet om tillämpning av artikel VI i Gatt 1994 och artikel 12.4 i SCM-avtalet. Offentliggörandet av uppgifter ska ge berörda parter tillräcklig tid att lämna synpunkter.
3. Förutsatt att detta inte medför onödiga förseningar av undersökningen ska varje berörd part ges möjlighet att höras, så att den kan lämna synpunkter under antidumpnings- eller utjämningsundersökningarna.
4. Bestämmelserna i denna artikel ska inte omfattas av bestämmelserna om tvistlösning i detta avtal.

ARTIKEL 23

Prissättning

Vardera parten ska säkerställa att företag eller företag som beviljas särskilda eller exklusiva rättigheter, eller som de kontrollerar och som säljer varor på den inhemska marknaden och som också exporterar samma produkt, tillämpar separat redovisning för att tydligt klargöra

- a) vilka kostnader och intäkter som härrör från inhemsk och internationell verksamhet, och
- b) fullständiga uppgifter om metoderna för att tillskriva och fördela kostnader och intäkter mellan inhemsk och internationell verksamhet.

Dessa separata räkenskaper ska grundas på redovisningsprinciper om orsakssamband, objektivitet, öppenhet och jämförbarhet enligt internationellt erkända redovisningsstandarder och bygga på uppgifter som genomgått revision.

ARTIKEL 24

Undantag

1. Parterna bekräftar att deras befintliga rättigheter och skyldigheter enligt artikel XX i Gatt 1994 med vidhängande tolkningsanmärkningar i tillämpliga delar tillämpas på handel med va-

ror som omfattas av detta avtal. I detta syfte har artikel XX i Gatt 1994 med tolkningsanmärkingar införlivats i detta avtal och utgör i tillämpliga delar en integrerad del därav.

2. Parterna är överens om att innan en part vidtar åtgärder enligt artikel XX i och j i Gatt 1994 ska den parten förse den andra parten med alla relevanta upplysningar i syfte att nå en för båda parter godtagbar lösning. Parterna kan komma överens om de medel som är nödvändiga för att avhjälpa svårigheterna. Om ingen överenskommelse har nåtts inom 30 dagar efter lämnandet av sådana upplysningar, får parten vidta åtgärder enligt denna artikel beträffande varan i fråga. När särskilda och kritiska omständigheter som kräver ett omedelbart ingripande medför att upplysningar eller en undersökning i förväg inte är möjliga, får den part som avser att vidta åtgärderna genast tillämpa de försiktighetsåtgärder som är nödvändiga för att hantera situationen och ska i så fall omedelbart underrätta den andra parten om detta.

3. Republiken Kazakstan får behålla vissa åtgärder som är oförenliga med artiklarna 14, 15 och 17 i detta avtal, vilka anges i protokollet om Republiken Kazakstans anslutning till WTO fram till utgången av de övergångsperioder som föreskrivs för dessa åtgärder i det protokollet.

KAPITEL 2

TULL

ARTIKEL 25

Tullsamarbete

1. Parterna ska stärka sitt samarbete på tullområdet för att säkerställa ett öppet handelsklimat, underlätta handel, förbättra säkerheten i leveranskedjan, främja konsumenternas säkerhet, hejda flödet av varor som gör intrång i immateriella rättigheter och för att bekämpa smuggling och bedrägerier.

2. För att genomföra dessa mål inom ramen för tillgängliga resurser ska parterna samarbeta, bland annat för att

a) förbättra tullagstiftningen, harmonisera och förenkla tullförfarandena i enlighet med internationella konventioner och standarder som gäller på området tullar och förenklade handelsprocedurer, inbegripet de som tagits fram av Europeiska unionen (också riktlinjerna för tullarbetet), WTO och Världstullorganisationen (särskilt den reviderade Kyotokonventionen),

b) inrätta moderna tullsystem, bland annat modern tullklareringsteknik, bestämmelser för godkända ekonomiska aktörer, automatisk riskbaserad analys och kontroll, förenklade förfaranden för frigörande av varor, kontroller i efterhand, öppen tullvärdesberäkning och bestämmelser för partnerskap mellan tullen och företag,

c) främja högsta möjliga integritetsstandarder på tullområdet, särskilt vid gränsen, genom tillämpning av åtgärder som återspeglar principerna i Världstullorganisationens Årushadeklaration,

d) utbyta bästa praxis och tillhandahålla utbildning och tekniskt stöd för planering och kapacitetssupplegning samt för att säkerställa högsta möjliga integritetsstandarder,

e) i tillämpliga fall, utbyta relevant information och uppgifter samtidigt som parternas regler om känsliga uppgifters konfidentialitet och om skyddet av personuppgifter iaktas,

- f) genomföra samordnade åtgärder på tullområdet mellan parternas tullmyndigheter,
 - g) i relevanta och lämpliga fall införa ömsesidigt erkännande av godkända ekonomiska operatörers program och tullkontroller, inbegripet likvärdiga åtgärder för förenklade handelsprocedurer,
 - h) i relevanta och lämpliga fall, utnyttja möjligheter till sammankoppling av respektive system för tulltransitering.
3. Samarbetsrådet ska inrätta en underkommitté för tullsamarbete.
4. En regelbunden dialog ska föras om de frågor som omfattas av detta kapitel. Samarbetskommittén får fastställa regler för genomförandet av en sådan dialog.

ARTIKEL 26

Ömsesidigt administrativt bistånd

Utan att det påverkar andra former av samarbete i enlighet med detta avtal, särskilt artikel 25, ska parterna ska ge varandra ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor i enlighet med protokollet till detta avtal om ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor.

ARTIKEL 27

Fastställande av tullvärde

Avtalet om tillämpning av artikel VII i Gatt 1994 ska gälla vid fastställandet av tullvärdet för varor i handeln mellan parterna. Dess bestämmelser införlivas härmed i detta avtal och utgör i tillämpliga delar en integrerad del därav.

KAPITEL 3

TEKNISKA HANDELSHINDER

ARTIKEL 28

WTO-avtalet om tekniska handelshinder

Parterna bekräftar att de i sina förbindelser kommer att respektera rättigheterna och skyldigheterna enligt WTO-avtalet om tekniska handelshinder (nedan kallat *TBT-avtalet*), vilket införlivas i och i tillämpliga delar utgör en integrerad del det här avtalet.

ARTIKEL 29

Tekniska föreskrifter, standardisering och metrologi, ackreditering, marknadsövervakning och bedömning av överensstämmelse

1. Parterna är överens om att

- a) minska skillnaderna emellan avseende tekniska föreskrifter, standardisering, metrologi, ackreditering, marknadsövervakning och bedömning av överensstämmelse, bland annat ge-

nom att uppmuntra till användning av internationellt överenskomna instrument på dessa områden,

b) främja användningen av ackreditering i enlighet med internationella regler till stöd för organ för bedömning av överensstämmelse och deras verksamhet, och

c) främja att Republiken Kazakstan och dess relevanta organ deltar i och om möjligt förvärvar medlemskap i europeiska organisationer vars verksamhet avser standardisering, metrologi, bedömning av överensstämmelse och därmed sammanhängande uppgifter.

2. Parterna strävar efter att bygga upp och upprätthålla en process för att gradvis uppnå en anpassning av deras tekniska föreskrifter, standarder och förfaranden för bedömning av överensstämmelse.

3. På områden där anpassning har uppnåtts kan parterna överväga förhandlingar om avtal om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter.

ARTIKEL 30

Öppenhet

1. Utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna med avseende på kapitel 13 (Öppenhet) med avseende på denna avdelning, ska vardera parten säkerställa att förfarandena för utarbetande av tekniska föreskrifter och förfarandena för bedömning av överensstämmelse medger offentligt samråd med berörda parter på ett lämpligt och tidigt stadium när synpunkterna efter det offentliga samrådet ännu kan införas och tas i beaktande, utom om detta inte är möjligt på grund av en nödsituation eller ett hot därom som rör säkerhet, hälsa, miljöskydd eller nationell säkerhet.

2. I enlighet med artikel 2.9 i TBT-avtalet ska vardera parten på ett lämpligt och tidigt stadium efter anmälan av föreslagna tekniska föreskrifter och förfaranden för bedömning av överensstämmelse medge en tidsfrist för synpunkter. Om ett samråd om föreslagna utkast till tekniska föreskrifter eller förfaranden för bedömning av överensstämmelse öppnas för allmänheten, ska vardera parten tillåta den andra parten, eller fysiska eller juridiska personer som befinner sig på den andra partens territorium att delta på villkor som inte är mindre gynnsamma än de som medges fysiska eller juridiska personer som befinner sig på den partens territorium.

3. Vardera parten ska säkerställa att deras tekniska föreskrifter och förfaranden för bedömning av överensstämmelse som de antagit är tillgängliga för allmänheten.

KAPITEL 4

SANITÄRA OCH FYTOSANITÄRA FRÅGOR

ARTIKEL 31

Mål

Detta kapitel syftar till att fastställa principer för sanitära och fytosanitära åtgärder och djurskyddsfrågor i handeln mellan parterna. Dessa principer bör tillämpas av parterna på ett sätt som ytterligare underlättar handeln, samtidigt som vardera partens skyddsnivå för människors, djurs eller växters liv eller hälsa bibehålls.

ARTIKEL 32

Principer

1. Parterna ska säkerställa att sanitära och fytosanitära åtgärder utarbetas och genomförs på grundval av principerna om proportionalitet, öppenhet, icke-diskriminering och vetenskaplig metod.
2. En part ska säkerställa att landets sanitära och fytosanitära åtgärder inte godtyckligt eller otillbörligt leder till diskriminering mellan det egna territoriet och den andra partens territorium, i den mån identiska eller likartade förhållanden råder. Sanitära och fytosanitära åtgärder ska inte tillämpas på ett sätt som utgör en förtäckt begränsning av handeln.
3. Parterna ska säkerställa att sanitära och fytosanitära åtgärder, förfaranden och kontroller genomförs och förfrågningar om upplysningar utan oskäligt dröjsmål behandlas av vardera partens behöriga myndigheter, och på ett sätt som inte är mindre gynnsamt för importerade produkter än för likadana inhemska produkter.

ARTIKEL 33

Importkrav

1. Den importerande partens importkrav ska tillämpas på hela den exporterande partens territorium, med förbehåll för artikel 35 i detta kapitel. De importkrav som anges i certifikaten grundar sig på principerna för *Codex Alimentarius*-kommissionen (nedan kallad *Codex*), Världsgesundhetsorganisationen för djurhälsa (OIE) och Internationella växtskyddskonventionen (IPPC), såvida importkraven inte stöds av en vetenskapligt grundad riskbedömning som utförs i enlighet med de tillämpliga internationella regler som föreskrivs i WTO-avtalet om tillämpningen av sanitära och fytosanitära åtgärder (nedan kallat *SPS-avtalet*).
2. Kraven i importtillstånden ska inte omfatta striktare sanitära och veterinärmedicinska villkor än de som anges i certifikaten enligt punkt 1 i denna artikel.

ARTIKEL 34

Likvärdighet

På begäran av den exporterande parten och efter en tillfredsställande bedömning från den importerande partens sida ska likvärdighet erkännas av parterna i enlighet med relevanta internationella förfaranden, erkännas av parterna med avseende på en enskild åtgärd och/eller grupper av åtgärder och/eller system som tillämpas allmänt eller med avseende på en sektor eller delsektor.

ARTIKEL 35

Åtgärder som avser djurhälsa och växtskydd

1. Parterna ska erkänna begreppet områden fria från skadegörare eller sjukdomar och områden med låg förekomst av skadegörare eller sjukdomar, i enlighet med SPS-avtalet och relevanta standarder, riktlinjer eller rekommendationer från Codex, OIE och IPPC.

2. Vid fastställande av områden fria från skadegörare eller sjukdomar och områden med låg förekomst av skadegörare eller sjukdomar ska parterna beakta faktorer såsom geografiskt läge, ekosystem, epidemiologisk övervakning och sanitära eller fytosanitära kontrollers effektivitet i områdena.

ARTIKEL 36

Förenklade handelsprocedurer

1. Parterna ska utveckla och tillämpa verktyg för förenklade handelsprocedurer på grundval av den importerande partens erkännande av den exporterande partens system för inspektion och certifiering.

2. Sådana verktyg för förenklade handelsprocedurer syftar till att undvika inspektion enligt befintlig lagstiftning av varje sändning eller varje exportföretag på den exporterande partens territorium. De kan inbegripa ett godkännande av ett exportföretag och upprättande av förteckningar över exporterande anläggningar på den exporterande partens territorium på grundval av de garantier som lämnas av den exporterande parten.

ARTIKEL 37

Inspektioner och revisioner

Inspektioner och revisioner som utförs av den importerande parten på den exporterande partens territorium för att utvärdera dess inspektions- och certifieringssystem ska genomföras i enlighet med relevanta internationella standarder, riktlinjer och rekommendationer. Kostnaderna för inspektioner och revisioner ska bäras av den part som utför revisioner och inspektioner.

ARTIKEL 38

Informationsutbyte och samarbete

1. Parterna ska diskutera och utbyta information om befintliga sanitära och fytosanitära åtgärder och djurskydd samt om deras utarbetande och genomförande. Sådana diskussioner och utbyten av information ska, i förekommande fall, beakta SPS-avtalet samt standarderna, riktlinjerna eller rekommendationerna från Codex, OIE och IPPC.

2. Parterna är överens om att samarbeta när det gäller djur- och växtskydd genom utbyte av information, sakkunskap och erfarenheter i syfte att bygga upp kapacitet inom detta område. Ett sådant samarbete bör utformas enligt en parts behov och genomföras i syfte att bistå vardera parten i efterlevnaden av den andra partens rättsliga ram.

3. Parterna ska med det snaraste upprätta en dialog om sanitära och fytosanitära frågor om någondera parten begär detta, för att ta upp sanitära och fytosanitära frågor och andra brådskande frågor inom ramen för detta kapitel. Samarbetskommittén får anta bestämmelser om hur sådana dialoger ska genomföras.

4. Parterna ska utse och regelbundet uppdatera kontaktpunkterna för kommunikation om frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 5

HANDEL MED TJÄNSTER OCH ETABLERING

AVSNITT 1

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

ARTIKEL 39

Mål, tillämpningsområde och omfattning

1. Parterna bekräftar sina respektive åtaganden inom ramen för WTO-avtalet och fastställer härmed de nödvändiga ordningarna för att förbättra de ömsesidiga villkoren för handel med tjänster och etablering.
2. Inget i detta kapitel ska tolkas så, att det innebär några skyldigheter när det gäller offentlig upphandling som omfattas av bestämmelserna i kapitel 8 (Offentlig upphandling) i denna avdelning.
3. Bestämmelserna i detta kapitel ska inte gälla subventioner som parterna beviljar.
4. I enlighet med bestämmelserna i detta avtal behåller vadera parten rätten att reglera och att införa nya föreskrifter för att uppnå legitima politiska mål.
5. Kapitlet ska inte gälla åtgärder som rör fysiska personer som söker tillträde till arbetsmarknaden i Europeiska unionen och i Republiken Kazakstan, inte heller ska det gälla åtgärder som rör medborgarskap, bosättning eller fast anställning.
6. Inget i detta kapitel ska hindra parterna från att tillämpa åtgärder för att reglera fysiska personers inresa till eller tillfälliga vistelse på deras territorium, inbegripet sådana åtgärder som är nödvändiga för att skydda gränsernas integritet och säkerställa att fysiska personers förflyttning över dessa sker i ordnade former, förutsatt att sådana åtgärder inte tillämpas på ett sådant sätt att de upphäver eller minskar de förmåner som tillkommer en part enligt bestämmelserna i detta kapitel¹.
7. Detta kapitel ska inte tillämpas på åtgärder som vidtas eller upprätthålls av parterna och som påverkar handeln med tjänster och etablering inom den audiovisuella sektorn.

ARTIKEL 40

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

- a) *åtgärd*: en parts åtgärder, i form av lagar, andra författningar, regler, förfaranden, beslut och administrativa handlingar eller i någon annan form.
- b) *åtgärder som vidtas eller upprätthålls av en part*: åtgärder som genomförs av

¹ Enbart det faktum att visum krävs för fysiska personer från vissa länder, men inte från andra, ska inte anses upphäva eller inskränka förmåner enligt detta avtal.

i) en parts centrala, regionala eller lokala politiska beslutsförsamlingar eller myndigheter, och
ii) en parts icke-statliga organ vid utövandet av befogenheter som en parts centrala, regionala eller lokala politiska beslutsförsamlingar eller myndigheter har delegerat till dem.

c) *fysisk person från Europeiska unionen eller fysisk person från Republiken Kazakstan*: en medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater eller i Republiken Kazakstan enligt deras respektive lagstiftning.

d) *juridisk person*: ett rättssubjekt som bildats i laga ordning eller på annat sätt organiserats enligt gällande lag, antingen för vinständamål eller i annat syfte, och antingen privatägt eller i offentlig ägo, inbegripet bolag, stiftelser, handelsbolag, samriskföretag, enskilda näringsidkare och föreningar.

e) *juridisk person från en part*: en juridisk person i Europeiska unionen eller Republiken Kazakstan som bildats i överensstämmelse med lagstiftningen i en medlemsstat i Europeiska unionen respektive Republiken Kazakstan, och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet på det territorium där fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpligt respektive på Republiken Kazakstans territorium.

Om den juridiska person som bildats i enlighet med lagstiftningen i en av Europeiska unionens medlemsstater eller i Republiken Kazakstan endast har sitt säte eller huvudkontor på det territorium där fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpligt eller på Republiken Kazakstans territorium, ska den inte betraktas som en juridisk person från Europeiska unionen eller från Republiken Kazakstan, såvida den inte har en omfattande affärsverksamhet på det territorium där fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpligt respektive på Republiken Kazakstans territorium.

f) Trots vad som sägs i led e om internationella sjötransporttjänster, inbegripet intermodala transporter som inbegriper ett transportled till sjöss, ska rederier som är etablerade utanför Europeiska unionen eller Republiken Kazakstan och som kontrolleras av medborgare i en av Europeiska unionens medlemsstater eller i Republiken Kazakstan också omfattas av bestämmelserna i detta kapitel, om deras fartyg är registrerade i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstaten i Europeiska unionen eller Republiken Kazakstan och för flagg för en medlemsstat i Europeiska unionen eller Republiken Kazakstan.

g) *avtal om ekonomisk integration*: ett avtal som avsevärt liberaliserar handeln med tjänster, inbegripet etablering, i enlighet med allmänna tjänstehandelsavtalet (Gats), särskilt artiklarna V och Va i Gats och/eller som innehåller bestämmelser som avsevärt liberaliserar etablering inom annan ekonomisk verksamhet som, i tillämpliga delar, uppfyller villkoren i artiklarna V och Va i Gats med avseende på sådan verksamhet.

h) *ekonomisk verksamhet*: ska inbegripa all verksamhet av ekonomisk karaktär, med undantag av verksamhet som bedrivs i samband med utövandet av statliga befogenheter.

i) *ekonomisk verksamhet som bedrivs i samband med utövandet av statliga befogenheter*: verksamhet som inte utförs vare sig i kommersiellt syfte eller i konkurrens med en eller flera näringsidkare.

j) *verksamhet*: utövande och upprätthållande av ekonomisk verksamhet.

k) *dotterbolag* till en juridisk person: en juridisk person som i praktiken kontrolleras av en annan juridisk person från den parten¹.

l) *filial*: filial till en juridisk person är en affärsverksamhet som inte är en juridisk person och som förefaller vara permanent, som exempelvis en del av moderbolaget, som har en ledning och är materiellt så utrustad att den kan stå i affärsförbindelse med tredje part på så sätt att sådana tredje parter trots vetskapen om att det eventuellt uppkommer ett rättsligt förhållande med moderbolaget vars huvudkontor finns i utlandet inte behöver vända sig direkt till moderbolaget utan kan vända sig till filialen.

m) *etablering*: alla former av företagsetablering eller kommersiell närvaro, inbegripet följande:

i) bildande, förvärv eller upprätthållande av en juridisk person², eller

ii) grundande eller upprätthållande av en filial eller ett representationskontor³ på en parts territorium i syfte att bedriva näringsverksamhet.

n) *investera i en part*: en fysisk eller juridisk person som ämnar bedriva eller bedriver en ekonomisk verksamhet genom en etablering.

o) *tjänster*: inbegriper varje tjänst⁴ inom varje sektor, utom tjänster som tillhandahålls i samband med utövandet av statliga befogenheter.

p) *tjänst som tillhandahålls i samband med utövandet av statliga befogenheter*: varje tjänst som inte tillhandahålls vare sig på kommersiella grunder eller i konkurrens med en eller flera tjänsteleverantörer.

q) *tjänsteleverantör*: en fysisk eller juridisk person som tillhandahåller en tjänst.

r) *tillhandahållande av en tjänst*: inbegriper även produktion, distribution, marknadsföring, försäljning och leverans av en tjänst.

¹ En juridisk person kontrolleras av en annan juridisk person, om den sistnämnda har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten.

² Med termerna *bildande* och *förvärv* av en juridisk person avses även kapitalplacering i en juridisk person i syfte att upprätta eller vidmakthålla varaktiga ekonomiska förbindelser.

³ Representationskontor som tillhör en juridisk person i den andra parten får inte utöva ekonomisk verksamhet på kommersiella grunder i Republiken Kazakstan. Europeiska unionen förbehåller sig rätten att agera på motsvarande sätt i detta avseende.

⁴ För ökad tydlighet ska tjänster i detta kapitel ska anses vara de som anges i WTO:s dokument MTN.GNS/W/120 i dess uppdaterade version.

AVSNITT 2

ETablering och gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster

UNDERAVSNITT 1

ALL EKONOMISK VERKSAMHET

ARTIKEL 41

Tillämpningsområde och omfattning

1. Detta underavsnitt ska tillämpas på parternas åtgärder som påverkar etablering inom all ekonomisk verksamhet och gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster.
2. Parterna bekräftar sina respektive rättigheter och förpliktelser som följer av åtagandena enligt Gats.

För större säkerhet avseende tjänster ska parternas respektive Gats bindningslista över särskilda åtaganden¹, inbegripet reservationer och förteckningar över mest-gynnad-nation-undantag införlivas med och göras till en del av detta avtal och vara tillämpliga.

ARTIKEL 42

Progressivt förbättrade villkor för etablering

1. Mötet i samarbetskommittén i dess konstellation för handelsfrågor ska utfärda rekommendationer till parterna för ytterligare liberalisering av etablering inom ramen för detta avtal.
2. Parterna ska bemöda sig om att undvika att vidta åtgärder som gör villkoren för etablering mer restriktiva än de var dagen före den dag då detta avtal undertecknades.

ARTIKEL 43

Förbättrade villkor för gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster

1. Parterna erkänner betydelsen av att liberalisera det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster mellan parterna.
2. Mötet i samarbetskommittén i dess konstellation för handelsfrågor ska utfärda rekommendationer till parterna för ytterligare liberalisering av gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster inom ramen för detta avtal.

¹ För Republiken Kazakstan inbegriper hänvisningen kapitlet om tjänster i protokollet om Republiken Kazakstans anslutning till WTO.

UNDERAVSNITT 2

ANNAN EKONOMISK VERKSAMHET ÄN TJÄNSTER

ARTIKEL 44

Tillämpningsområde och omfattning

Detta underavsnitt ska tillämpas på åtgärder som parterna vidtar påverkar etablering inom all annan ekonomisk verksamhet än tjänsteverksamhet.

ARTIKEL 45

Behandling som mest gynnad nation

1. Vardera parten ska medge juridiska personer från den andra parten en behandling som inte är mindre gynnsam än den som beviljas juridiska personer i tredjeländer med avseende på deras etablering.
2. Vardera parten ska medge juridiska personer från den andra parten en behandling som inte är mindre gynnsam än den som beviljas juridiska personer från ett tredjeland med avseende på den verksamhet som bedrivs av juridiska personer från den senare parten som är etablerade på den förra partens territorium.
3. Varje fördel, förmån, frihet eller rättighet med avseende på krav om lokalt innehåll som Republiken Kazakstan beviljar juridiska personer från WTO-medlemmar vilka etablerar sig i Republiken Kazakstan i form av en juridisk person ska omedelbart och ovillkorligt medges juridiska personer från Europeiska unionen som är etablerade i Republiken Kazakstan vilka etablerar sig i form av en juridisk person.
4. Behandling som beviljats i enlighet med punkterna 1 och 2 ska inte gälla den behandling som medges av en part i enlighet med avtal om ekonomisk integration och frihandelsavtal, avtal för undvikande av dubbelbeskattning och avtal främst för skattefrågor, och det ska inte heller tolkas som att det omfattar annat investeringsskydd än den behandling som följer av artikel 46, inbegripet förfaranden för tvistlösning mellan investerare och stat.
5. Genom undantag från punkt 4 ska Republiken Kazakstan i fråga om strategiska resurser och föremål inte i något fall medge dotterbolag till juridiska personer i Europeiska unionen med säte i Republiken Kazakstan i form av en juridisk person en mindre gynnsam behandling än den som medges efter den dag då denna avdelning blir tillämplig på dotterbolag till juridiska personer från ett tredjeland som är etablerade i Republiken Kazakstan i form av en juridisk person.

ARTIKEL 46

Nationell behandling

Om inte annat följer av parternas invändningar i bilaga I,

- a) ska vardera parten bevilja dotterbolag till juridiska personer från den andra parten som är etablerade på den första partens territorium en behandling som inte är mindre gynnsam än den som beviljas partens egna juridiska personer med avseende på deras verksamhet,

b) ska Republiken Kazakstan bevilja juridiska personer och filialer från Europeiska unionen en behandling som inte är mindre gynnsam än den som medges juridiska personer och filialer från Republiken Kazakstan för deras etablering och verksamhet när det rör sig om annan ekonomisk verksamhet än tjänster. Nationell behandling som beviljas av Republiken Kazakstan ska inte påverka tillämpningen av bestämmelserna i protokollet om anslutning av Republiken Kazakstan till WTO.

AVSNITT 3

TILLFÄLLIG NÄRVARO AV FYSISKA PERSONER FÖR AFFÄRSÄNDAMÅL

ARTIKEL 47

Tillämpningsområde och definitioner

1. Detta avsnitt gäller åtgärder som parternas vidtar avseende inresa till och tillfällig vistelse på sina territorier för affärsresenärer, som ska inrätta en etablering samt personer som är föremål för företagsintern överföring och tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktbasis i enlighet med artikel 39.5 och 39.6.

2. I detta avsnitt gäller följande definitioner:

a) *affärsresenärer som ska inrätta en etablering*: fysiska personer i ledande ställning som är anställda av en juridisk person från en part och som ansvarar för att inrätta en etablering på den andra partens territorium. De erbjuder eller tillhandahåller inte tjänster och deltar inte i någon annan ekonomisk verksamhet än den som krävs för inrättandet av etableringen. De får ingen ersättning från någon källa i värdparten.

b) *personer som är föremål för företagsintern överföring*: fysiska personer som har varit anställda hos eller delägare i en juridisk person i en part¹ under minst ett år och som tillfälligt överförs till en etablering som kan vara dotterbolag, filial eller moderföretag till den juridiska personen från en part på den andra partens territorium.

Den berörda fysiska personen ska tillhöra någon av de kategorier som anges i parternas respektive Gats bindningslista över särskilda åtaganden som med avseende på tillämpningen av detta avsnitt ska tillämpas på all ekonomisk verksamhet.

c) *tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktbasis*: en fysisk person som är anställd av en juridisk person från en part som inte är en byrå för rekrytering och förmedling av personal eller agerar genom sådana byråer och som inte har någon etablering på den andra partens territorium, och som i god tro har tecknat ett kontrakt² för att tillhandahålla tjänster med en slutkonsument i den sistnämnda parten, vilket kräver att de anställda tillfälligt uppehåller sig i den parten för att fullgöra kontraktet om tillhandahållande av tjänster.

d) *kvalifikationer*: examens-, utbildnings- och andra behörighetsbevis, vilka utfärdats av en myndighet som utsetts enligt bestämmelser i lagar eller andra författningar, och som utgör intyg om avslutad yrkesutbildning.

¹ För tydlighetens skull ska parterna ingå som delar i samma juridiska person.

² Detta tjänstekontrakt ska vara förenligt med lagar, andra författningar och krav i den part där avtalet genomförs.

ARTIKEL 48

Företagsintern överföring och affärsresenärer som ska inrätta en etablering

1. I fråga om tjänster bekräftar parterna sina respektive skyldigheter som följer av deras åtaganden enligt Gats i fråga om inresa och tillfällig vistelse för personer som är föremål för företagsintern överföring eller affärsresenärer som ska inrätta en etablering. De reservationer som förtecknas är tillämpliga¹.

2. För annan ekonomisk verksamhet än tjänster, och om inte annat följer av de reservationer som anges i bilaga II, ska

a) vardera parten göra det möjligt för investerare som bedriver produktion av varor på den andra partens territorium att tillämpa företagsinterna överföringar enligt definitionen i artikel 47.2 b och affärsresenärer som ska inrätta en etablering enligt definitionen i artikel 47.2 a. Inresa och tillfällig vistelse ska tillåtas för en period på högst tre år för personer som är föremål för företagsintern överföring, och 90 dagar under en tolv månadersperiod för affärsresenärer som ska inrätta en etablering,

b) ingendera part bibehålla eller anta åtgärder definierade som begränsningar av det totala antalet fysiska personer som en investerare får överföra inom sitt företag eller affärsresenärer som ska inrätta en etablering i form av numeriska kvoter eller krav på prövning av det ekonomiska behovet och diskriminerande begränsningar.

ARTIKEL 49

Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktbasis

1. Republiken Kazakstan ska tillåta att juridiska personer från Europeiska unionen tillhandahåller tjänster på sitt territorium genom närvaro av fysiska personer som är medborgare i Europeiska unionens medlemsstater, på följande villkor:

a) De fysiska personer som reser in i Republiken Kazakstan ska ha

- i) en universitetsexamen eller ett bevis över avancerade tekniska kvalifikationer som styrker motsvarande kunskaper, och
- ii) yrkeskvalifikationer när detta krävs för att bedriva en verksamhet inom den berörda sektorn enligt Republiken Kazakstans lagar, författningar och andra krav.

b) De fysiska personerna ska vid sina vistelser i Republiken Kazakstan inte erhålla någon annan ersättning för tillhandahållandet av tjänsterna än den ersättning som betalas av den juridiska personen i Europeiska unionen.

c) De fysiska personer som reser in till den andra parten ska ha varit anställda av den juridiska personen i Europeiska unionen under minst det år som föregår inlämnandet av ansökan om inresa till Republiken Kazakstan. Dessutom ska de fysiska personerna vid inlämnandet av ansökan om inresa till Republiken Kazakstan ha minst fem års yrkeserfarenhet från den näringsgren som kontraktet avser.

d) Republiken Kazakstan får tillämpa ett ekonomisk behovsprövning och en årlig kvot för arbetstillstånd som är reserverad för tjänsteleverantörer från Europeiska unionen som tillhandahåller

¹ För ökad tydlighet omfattar reservationerna även reservationerna i definitionerna av kategorierna personer som är föremål för företagsinterna överföringar och affärsresenärer som ska inrätta en etablering.

håller tjänster på kontraktbasis för att få tillträde till marknaden för tjänster i Republiken Kazakstan. Det totala antalet tjänsteleverantörer från Europeiska unionen som tillhandahåller tjänster på kontraktbasis som får tillträde till Republiken Kazakstans marknad för tjänster får inte överstiga 800 personer per år.

e) Efter utgången av en femårsperiod efter Republiken Kazakstans anslutning till WTO ska den ekonomiska behovsprövningen inte längre tillämpas¹. Under den period då Republiken Kazakstan tillämpar den ekonomiska behovsprövningen² ska inresa och tillfällig vistelse för fysiska personer i Republiken Kazakstan i enlighet med fullgörandet av avtalet gälla under en sammanlagd tid av högst fyra månader under en 12-månadersperiod eller under kontraktets giltighetstid, beroende på vilken period som är kortast. Efter utgången av en femårsperiod efter Republiken Kazakstans anslutning till WTO ska inresa och tillfällig vistelse gälla under en sammanlagd period av högst sex månader under en 12-månadersperiod eller under kontraktets giltighetstid, beroende på vilken som är kortast. De juridiska personerna i Europeiska unionen ska ansvara för att deras anställda lämnar Republiken Kazakstan inom angiven tid.

2. Republiken Kazakstan ska tillåta tillhandahållande av tjänster på sitt territorium av juridiska personer om tjänstekontraktet uppfyller följande villkor:

a) Kontraktet om tillhandahållande av tjänster

- i) har ingåtts direkt mellan en juridisk person från Europeiska unionen och slutkonsumenten, som är en juridisk person i Republiken Kazakstan,
- ii) kräver tillfällig närvaro på Republiken Kazakstans territorium av anställda hos den juridiska person som tillhandahåller tjänsten, och
- iii) är förenligt med Republiken Kazakstans lagar, förordningar och krav.

b) Kontraktet om tillhandahållande av tjänster ingår inom någon av följande verksamhetssektorer som ingår och definieras i Republiken Kazakstans Gats bindningslista över särskilda åtaganden:

- i) Juridiska tjänster
- ii) Redovisnings- och bokföringstjänster
- iii) Skatterådgivning
- iv) Arkitekttjänster
- v) Ingenjörstjänster
- vi) Integrerade tekniska tjänster
- vii) Stadsplanering och landskapsarkitektur
- viii) Databehandlingstjänster och därmed sammanhängande tjänster
- ix) Reklamtjänster
- x) Marknadsundersökningar
- xi) Konsulttjänster inom organisationsledning
- xii) Tjänster i samband med konsulttjänster inom organisationsledning
- xiii) Teknisk provning och analys
- xiv) Rådgivnings- och konsulttjänster i samband med gruvdrift

¹ Alla andra krav, lagar och förordningar om inresa, vistelse och arbete ska fortsätta att gälla.

² I klagörande syfte anges härmed att *ekonomisk behovsprövning* för Republiken Kazakstans del innebär förfaranden som genomförs av en juridisk person i Republiken Kazakstan för att locka tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktbasis till landet, varvid hänsyn måste tas till upptagande av utländsk arbetskraft utifrån de nationella arbetsmarknadsvillkoren. Dessa villkor är uppfyllda när ingen av sökandena uppfyller kraven efter offentliggörande av ett meddelande om lediga tjänster i massmedia och efter sökningar efter en behörig person i den behöriga myndighetens databas. Detta bör inte ta längre tid än en månad. Först efter detta förfarande kan den juridiska personen slutföra förfarandet för anställning av tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktbasis.

- xv) Därtill hörande vetenskapliga och tekniska konsulttjänster
- xvi) Översättnings- och tolkningstjänster
- xvii) Underhåll och reparation av utrustning, även transportutrustning, inom ramen för ett avtal om eftermarknadstjänster
- xviii) Miljötjänster

c) Tillträde som medges enligt denna punkt gäller enbart den tjänst som omfattas av kontraktet; detta medför ingen rätt att använda yrkestiteln på Republiken Kazakstans territorium.

3. Europeiska unionen bekräftar sina skyldigheter som följer av åtagandena enligt Gats i fråga om inresa och tillfällig vistelse för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktbasis. De reservationer som förtecknas är tillämpliga¹.

ARTIKEL 50

Behandling som mest gynnad nation

1. Den behandling som Europeiska unionen beviljar leverantörer av tjänster på kontraktbasis från Republiken Kazakstan ska inte vara mindre förmånlig än den behandling som beviljas leverantörer av tjänster på kontraktbasis från tredjeland.
2. Den behandling som beviljas inom ramen för andra avtal, som Europeiska unionen ingår med ett tredjeland och som har anmälts enligt artikel V i Gats eller som omfattas av Europeiska unionens Gats lista över MGN-undantag, ska undantas från omfattningen av punkt 1. Den behandling som följer av harmoniseringen av förordningar som grundar sig på avtal som ingåtts av Europeiska unionen om ömsesidigt erkännande i enlighet med artikel VII i Gats ska också undantas från omfattningen av punkt 1.
3. Om Republiken Kazakstan beviljar mer gynnsam behandling än den som föreskrivs i detta avtal för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktbasis från andra WTO-medlemmar, utom i länder som ingår i Oberoende staters samvälde (OSS) och länder som är parter i avtalen om ekonomisk integration med Republiken Kazakstan, ska denna behandling tillämpas på tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktbasis från Europeiska unionen. Den behandling som följer av harmoniseringen av förordningar som grundar sig på avtal som ingåtts av Republiken Kazakstan om ömsesidigt erkännande i enlighet med artikel VII i Gats ska också undantas från denna bestämmelse.

ARTIKEL 51

Progressivt förbättrade villkor för tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål

Mötet i samarbetskommittén i dess konstellation för handelsfrågor ska utfärda rekommendationer till parterna om ytterligare liberalisering tillfälliga närvaro av fysiska personer för affärsändamål.

¹ För ökad tydlighet omfattar reservationerna även reservationerna i definitionerna av kategorierna.

AVSNITT 4

INHEMSKA REGLERINGAR

ARTIKEL 52

Tillämpningsområde och omfattning

1. De områden som fastställs i artikel 53 gäller åtgärder som parterna vidtar och som påverkar licensierings- och kvalificeringsförfaranden som påverkar

a) gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster,

b) etablering,

c) tillhandahållande av en tjänst genom närvaro av en fysisk person på den andra partens territorium i enlighet med avsnitt 3 i detta kapitel.

2. De områden som fastställs i artikel 53 ska gälla all ekonomisk verksamhet som omfattas av detta kapitel. I fråga om tjänster ska de tillämpas på omfattningen av den berörda partens särskilda åtaganden inom ramen för Gats¹. Reglerna är inte tillämpliga på åtgärder i den utsträckning som dessa utgör en inskränkning som omfattas av en tidsplan i enlighet med artikel XVI eller XVII i Gats.

ARTIKEL 53

Licensiering och kvalificering

1. Vardera parten ska säkerställa att förfaranden för licensiering och kvalificering för att erhålla ett tillstånd att tillhandahålla en tjänst eller etablera sig är rimliga, tydliga och relevanta för de bakomliggande politiska målen, med hänsyn till de krav som ska uppfyllas och kriterier som ska bedömas, och inte i sig utgör en inskränkning i tillhandahållandet av tjänster eller etablering.

2. Om det finns särskilda tidsfrister för att lämna in ansökningar, ska en sökande ges en rimlig tidsfrist för att lämna in en ansökan. Den behöriga myndigheten ska börja behandla ansökan utan oskäligt dröjsmål. När så är möjligt bör ansökningar i elektronisk form godtas enligt samma villkor för äkthet som ansökningar som lämnats in på papper.

3. När så är möjligt, bör bestyrkta kopior godtas i stället för originalhandlingar.

4. Vardera parten ska säkerställa att behandlingen av en ansökan, inbegripet det slutgiltiga beslutet, slutförs inom en rimlig tidsperiod som specificeras i dess lagstiftning och i varje fall utan oskäligt dröjsmål. Vardera parten ska eftersträva att fastställa en normal tidsram för handläggningen av en ansökan. Vardera parten ska säkerställa att en licens eller ett tillstånd träder i kraft utan oskäligt dröjsmål efter beviljandet i enlighet med de villkor som anges i licensen eller tillståndet.

¹ För Republiken Kazakstan inbegriper hänvisningen avsnittet om tjänster i protokollet om Republiken Kazakstans anslutning till WTO.

5. Vardera parten ska säkerställa att avgifterna för licensiering¹ är skäliga i förhållande till de kostnader som uppkommit för den behöriga myndigheten och inte i sig begränsar tillhandahållandet av tjänsten eller etableringen.

6. Om den behöriga myndigheten anser att en ansökan är ofullständig eller fastställer att kompletterande uppgifter krävs, ska den inom en skälig tidsperiod

a) underrätta den sökande,

b) i möjligaste mån ange vilken information som krävs, och

c) i möjligaste mån ge möjlighet att rätta till brister.

7. Om den behöriga myndigheten avslår en ansökan, ska den utan oskäligt dröjsmål och så långt det är praktiskt möjligt skriftligen underrätta den sökande om detta. Den behöriga myndigheten på begäran underrätta sökanden om skälen till avslaget och om möjligt eventuella brister som har identifierats. Myndigheten bör underrätta sökanden om förfarandena för att överklaga beslut i enlighet med tillämplig lagstiftning. Den behöriga myndigheten bör tillåta sökanden att lämna in en ny ansökan i enlighet med den berörda myndighetens fastställda förfaranden, utom i fall den berörda myndigheten begränsar antalet licenser eller kvalifikationskriterier.

8. Vardera parten ska säkerställa att de förfaranden som används av den behöriga myndigheten samt dess beslut vid licensierings- eller godkännandeförfarandet innebär opartiskhet i förhållande till alla sökande. Den behöriga myndigheten bör fatta beslut på ett oberoende sätt och inte vara ansvarig för någon tjänsteleverantör eller investerare för vilka licensen eller tillståndet krävs.

AVSNITT 5

SEKTORSSPECIFIKA BESTÄMMELSER

ARTIKEL 54

Internationell sjötransport

1. I denna artikel anges principerna för liberaliseringen av internationella sjötransporttjänster. Denna artikel påverkar inte de rättigheter och skyldigheter som följer av vardera partens åtaganden inom ramen för Gats.

2. I denna artikel omfattar *internationella sjötransporter* transporter från dörr till dörr och multimodala transporter, dvs. kombinerade godstransporter, i vilka ett av transportsätten är sjötransport, som omfattas av ett enda transportdokument och som för detta ändamål inbegriper rätten för leverantörer av internationella sjötransporttjänster att direkt teckna avtal med tillhandahållare av andra transportsätt.

3. Med avseende på verksamhet som avses i punkt 4 som bedrivs av rederier för att tillhandahålla av tjänster för internationell sjötransport, ska vardera parten tillåta att juridiska personer från den andra parten upprättar dotterbolag eller filialer på dess territorium, på etablerings-

¹ Avgifter för licensiering omfattar inte avgifter för att utnyttja naturresurser, betalningar vid auktioner, upphandlingar eller andra icke-diskriminerande sätt att tilldela koncessioner eller obligatoriska bidrag till tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster.

och driftsvillkor som inte är mindre gynnsamma än de som medges partens egna dotterbolag eller filialer eller dotterbolag eller filialer från ett tredjeland, beroende på vilken behandling som är mest gynnsam.

Denna punkt gäller inte etablering av en flotta som seglar under en av Europeiska unionens medlemsstaters eller Republiken Kazakstans nationella flagg.

4. Sådan verksamhet inbegriper, men är inte begränsad till

a) saluförande och försäljning av sjötransporttjänster och tillhörande tjänster genom direktkontakt med kunderna, från offert till faktura oavsett om dessa tjänster utförs eller erbjuds av tjänsteleverantören själv eller av tjänsteleverantörer med vilka tjänsteförsäljaren har ingått varaktiga affärsavtal,

b) köp och utnyttjande, för egen eller de egna kundernas räkning (och vidareförsäljning till deras kunder) av alla slags transporttjänster och tillhörande tjänster, inbegripet transporttjänster med alla landtransportsätt som krävs för att tillhandahålla en intermodal tjänst,

c) utarbetande av dokumentation i form av transporthandlingar, tullhandlingar eller andra handlingar som rör de transporterade varornas ursprung och beskaffenhet,

d) tillhandahållande av företagsinformation på alla sätt, däribland datoriserade informationssystem och elektroniskt datautbyte, om inte annat sägs i eventuella icke diskriminerande restriktioner då det gäller telekommunikation,

e) upprättande av affärsöverenskommelser med andra organ, inbegripet användning av bolagets aktiekapital och anställning av lokalt rekryterad personal (eller, om det är fråga om utländsk personal, beroende på tillämpliga bestämmelser i detta avtal), med lokalt etablerade skeppsmäklare,

f) handlande på de juridiska personernas vägnar, bland annat vid organisation av fartygs anlöpning eller när så krävs övertagande av last.

5. Med hänsyn till den liberaliseringsnivå på det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster som parterna redan uppnått när det gäller internationell sjötransport, ska följande gälla:

a) Parterna ska på affärsmässig och icke-diskriminerande grund effektivt tillämpa principen om oinskränkt tillträde till den internationella marknaden och sjöfartshandeln.

b) Vardera parten ska medge fartyg som drivs av tjänsteleverantörer från den andra parten en behandling som inte är mindre gynnsam än den som medges de egna fartygen, eller fartyg från tredjeländer, beroende på vilken behandling som är gynnsammast, vad gäller bland annat tillträde till hamnar, användning av hamnarnas infrastruktur och tjänster, och användning av tjänster i anslutning till sjötransporter, samt relaterade avgifter, tullfaciliteter och tilldelning av kajplatser och möjligheter till lastning och lossning.

6. Vid tillämpning av de principer som anges i punkt 5 ska parterna

a) från och med detta avtals ikraftträdande inte tillämpa några lastdelningsbestämmelser i bilaterala avtal mellan någon av Europeiska unionens medlemsstater och Republiken Kazakstan,

b) inte införa klausuler om lastdelning i framtida bilaterala avtal med tredjeländer annat än under exceptionella omständigheter, då linjerederier från den ena eller andra parten i detta avtal annars inte skulle få tillfälle att effektivt bedriva handel till och från det berörda tredjelandet,

c) förbjuda lastdelningsarrangemang i framtida bilaterala avtal om torra och flytande bulkvaror,

d) vid detta avtals ikraftträdande avskaffa och avstå från att införa ensidiga åtgärder, administrativa, tekniska eller andra hinder som skulle kunna utgöra en förtäckt begränsning eller ha diskriminerande verkan på det fria tillhandahållandet av internationella sjötransporttjänster.

7. Fysiska och juridiska personer från Europeiska unionen som tillhandahåller internationella sjötransporttjänster ska fritt kunna tillhandahålla internationella flodtjänster på inre vattenvägar i Republiken Kazakstan och vice versa.

8. Parterna ska på rimliga och icke-diskriminerande villkor ge leverantörer av internationella sjötransporttjänster från den andra parten tillgång till följande hamntjänster: lotsning, bogsering, proviantering, påfyllning av bränsle och vatten, sophämtning och hämtning och undanskaffande av ballastvatten, hamnkaptentjänster, navigationshjälpmedel och landbaserade operativa tjänster som är nödvändiga för sjöfart, däribland kommunikationer, vatten- och elförsörjning, reparationsmöjligheter för nödsituationer samt ankrings-, kajplats- och förtöjningstjänster.

9. Om Republiken Kazakstan beviljar andra WTO-medlemmar, utom Kaspiska havets kuststater och OSS-länderna, en mer gynnsam behandling för sjötransporter, ska samma villkor tillämpas på fysiska och juridiska personer i Europeiska unionen.

ARTIKEL 54a

Väg, järnväg, inre vattenvägar och luftfart

För att en samordnad utveckling av transporter mellan parterna i överensstämmelse med deras ömsesidiga kommersiella behov ska säkras får villkoren för ömsesidigt marknadstillträde för väg, järnväg och inre vattenvägar och, vid behov, för lufttransport regleras genom potentiella specifika avtal mellan parterna som förhandlas fram efter detta avtals ikraftträdande.

AVSNITT 6

UNDANTAG

ARTIKEL 55

Allmänna undantag

1. Under iakttagande av kravet att sådana åtgärder inte tillämpas på ett sätt som skulle innebära ett medel för godtycklig eller ooberättigad diskriminering mellan länder där likartade förhållanden råder, eller en förtäckt inskränkning av etableringsfriheten, inbegripet verksamhet, eller det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster, ska inget i detta kapitel tolkas som ett hinder för någon av parterna att anta eller genomföra åtgärder

- a) som är nödvändiga för att skydda den allmänna säkerheten eller moralen eller för att upprätthålla allmän ordning¹,
- b) som är nödvändiga för skyddet av människors och djurs liv eller hälsa samt för växtskydd,
- c) som avser bevarandet av uttömliga naturtillgångar, om åtgärderna tillämpas i samband med begränsningar beträffande inhemska investerare eller beträffande inhemskt tillhandahållande eller inhemsk konsumtion av tjänster,
- d) som är nödvändiga för att skydda nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde,
- e) som är nödvändiga för att säkerställa efterlevnaden av lagar och andra författningar som inte är oförenliga med denna avdelning, inbegripet åtgärder som hänför sig till
- i) förhindrandet av bedrägliga eller olagliga förfaranden eller åtgärder, eller de som är nödvändiga vid ett bristande fullgörande av avtalsförpliktelser,
 - ii) skyddet av enskildas privatliv i samband med behandling och spridning av personuppgifter samt skyddet av sekretess för individuella register och konton,
 - iii) säkerhet,
- f) som är oförenliga med artikel 46, förutsatt att olikheten i behandling syftar till att säkerställa en faktisk eller skälig beskattning eller uppbörd av direkta skatter med avseende på ekonomisk verksamhet, investerare eller tjänsteleverantörer från den andra parten².
2. Detta kapitel ska inte tillämpas på parternas respektive socialförsäkringssystem eller på verksamhet på någon av vardera partens territorium som, ens tillfälligt, har anknytning till myndighetsutövning.

¹ Undantaget för allmän ordning får åberopas endast i de fall ett genuint och tillräckligt allvarligt hot mot samhällets fundamentala intressen föreligger.

² Åtgärder som syftar till att säkerställa en effektiv eller skälig beskattning eller uppbörd av direkta skatter omfattar åtgärder som en part vidtar i enlighet med sitt skattesystem och som

- i) gäller icke-hemmahörande investerare och tjänsteleverantörer, eftersom deras skattskyldighet bestäms med hänsyn till vilka beskattningsbara inkomster som härrör från partens territorium,
- ii) gäller för att säkra beskattning av eller uppbörd av skatt från personer icke hemmahörande på partens territorium,
- iii) gäller icke-bosatta och bosatta personer för att förhindra skatteundandragande eller skatteflykt, inklusive indrivningsåtgärder,
- iv) gäller för konsumenter av tjänster som tillhandahålls på eller från den andra partens territorium för att säkerställa en beskattning av eller uppbörd av skatt från sådana konsumenter från källor på partens territorium,
- v) särskiljer investerare och tjänsteleverantörer som är oinskränkt skattskyldiga från andra investerare och tjänsteleverantörer på grund av skillnaden i skattebas, eller
- vi) fastställer, tilldelar eller fördelar inkomst, avkastning, vinst, förlust, avdrag eller tillgodohavande vad avser hemmahörande personer eller filialer, eller mellan närstående personer eller filialer hos samma person, för att skydda partens skattebas.

Skattetermer eller skattebegrepp i led f och i denna fotnot fastställs i enlighet med skattedefinitioner och skattebegrepp, eller likvärdiga eller liknande definitioner och begrepp, enligt inhemsk lagstiftning i den part som vidtar åtgärden.

AVSNITT 7

INVESTERINGAR

ARTIKEL 56

Översyn och samråd

För att identifiera eventuella hinder för investeringar ska parterna gemensamt se över regelverket för investeringar senast tre år efter den dag då denna avdelning blir tillämplig. På grundval av denna översyn ska de överväga möjligheten att inleda förhandlingar för att undanröja dessa hinder, i syfte att komplettera detta avtal, bland annat i fråga om allmänna principer för investeringsskydd.

KAPITEL 6

KAPITALRÖRELSER OCH BETALNINGAR

ARTIKEL 57

Bytesbalans

Vardera parten ska i fritt konvertibel valuta tillåta alla betalningar och överföringar på betalningsbalansens bytesbalans mellan parterna, i enlighet med artiklarna i stadgan för Internationella valutafonden (IMF).

ARTIKEL 58

Kapitalrörelser

1. När det gäller transaktioner på kapitalkonton och finansiella konton i bytesbalansen och utan att det påverkar tillämpningen av andra bestämmelser i detta avtal förbinder sig parterna att inte införa några restriktioner för den fria rörligheten för kapital i samband med direktinvesteringar i enlighet med värdlandets lagstiftning eller ekonomisk verksamhet som omfattas av kapitel 5 (Handel med tjänster och etablering) i den här avdelningen, och inte heller vid likvidation eller repatriering av sådant investerat kapital och eventuell vinst därav.

2. När det gäller transaktioner på kapitalkonton och finansiella konton i bytesbalansen som inte omfattas av punkt 1 och utan att det påverkar tillämpningen av andra bestämmelser i detta avtal, ska vardera parten säkerställa kapitalets fria rörlighet i enlighet med sina lagar, bland annat genom

a) krediter vid affärstransaktioner, däribland tillhandahållande av tjänster där någon som är bosatt på en parts territorium deltar,

b) finansiella lån och krediter, eller

c) kapitalplacering i en juridisk person utan avsikt att upprätta eller upprätthålla varaktiga ekonomiska förbindelser.

RP 118/2016 rd

3. Utan att det påverkar tillämpningen av andra bestämmelser i detta avtal, får parterna inte införa några nya restriktioner för kapitalrörelser mellan personer som är bosatta på parternas respektive territorier, och de får inte göra befintliga regler mer restriktiva.

4. Parterna får samråda i syfte att ytterligare underlätta kapitalrörelser dem emellan.

ARTIKEL 59

Undantag

Under iakttagande av kravet att sådana åtgärder inte tillämpas på ett sätt som skulle innebära ett medel för godtycklig eller ooberättigad diskriminering mellan länder där likartade förhållanden råder eller en förtäckt inskränkning av kapitalrörelser, ska ingenting i detta kapitel tolkas som ett hinder för någon av parterna att anta eller genomföra åtgärder

a) som är nödvändiga för att skydda den allmänna säkerheten och moralen eller för att upprätthålla allmän ordning, eller

b) som är nödvändiga för att säkerställa efterlevnaden av lagar och andra författningar som inte är oförenliga med bestämmelserna i denna avdelning, inbegripet åtgärder som hänför sig till

i) förhindrandet av straffrättsliga brott, bedrägliga eller olagliga förfaranden eller de som är nödvändiga för att åtgärda ett bristande fullgörande av avtalsförpliktelser (konkurs, insolvens och skydd av borgenärernas rättigheter),

ii) åtgärder som vidtagits eller upprätthållits för säkerställande av integriteten och stabiliteten i en parts finansiella system,

iii) emission av eller handel med värdepapper, optioner, terminer eller andra derivater,

iv) ekonomisk rapportering eller redovisning av överföringar som behövs för att bistå de brottsbekämpande eller finansövervakande myndigheterna, eller

v) säkerställande av att förelägganden och domar utfärdade i rättsliga eller administrativa förfaranden efterlevs.

ARTIKEL 60

Tillfälliga skyddsåtgärder med avseende på kapitalrörelser, betalningar eller överföringar

Om det i undantagsfall uppstår eller finns en fara för att det ska uppstå allvarliga svårigheter för genomförandet av penning- eller valutapolitik, i Republiken Kazakstans fall, eller för genomförandet av den ekonomiska och monetära unionen, i fallet Europeiska unionen, får den berörda parten vidta strikt nödvändiga skyddsåtgärder beträffande kapitalrörelser, betalningar eller överföringar under en period om högst ett år. Den part som bibehåller eller vidtar sådana åtgärder ska omedelbart underrätta den andra parten om detta och med det snaraste lägga fram en tidsplan för åtgärdernas avskaffande.

KAPITEL 7

IMMATERIELLA RÄTTIGHETER

ARTIKEL 61

Mål

Målen med detta kapitel är att

- a) underlätta produktion och marknadsföring av innovativa och kreativa produkter mellan parterna, och
- b) få till stånd ett fullgott och effektivt skydd av immateriella rättigheter samt säkerställa att lagstiftningen på detta område efterlevs.

AVSNITT 1

PRINCIPER

ARTIKEL 62

Skyldigheternas art och omfattning

1. Parterna erinrar sig sin skyldighet att säkerställa ett fullgott och effektivt genomförande av de internationella avtal om immateriella rättigheter i vilka de är parter, inbegripet WTO-avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (nedan kallat *Tripsavtalet*). Bestämmelserna i detta kapitel ska komplettera och ytterligare specificera parternas rättigheter och skyldigheter enligt Tripsavtalet och andra internationella avtal på området immateriella rättigheter.
2. I detta avtal avses med *immateriella rättigheter* bland annat alla kategorier av immateriella rättigheter som avses i artiklarna 65–96.
3. Skyddet av immateriella rättigheter inbegriper skydd mot illojal konkurrens enligt artikel 10a i Pariskonventionen för skydd av den industriella äganderätten från 1883, i dess reviderade och ändrade version (nedan kallad *Pariskonventionen*).
4. Detta kapitel ska inte hindra parterna från att tillämpa bestämmelser i sin lagstiftning som föreskriver högre normer för skyddet och säkerställandet av immateriella rättigheter, förutsatt att de bestämmelserna inte strider mot bestämmelserna i det här kapitlet.

ARTIKEL 63

Tekniköverföring

1. Parterna är överens om att utbyta åsikter och uppgifter om sin lagstiftning och internationella praxis när det gäller säkerställande och verkställighet av immateriella rättigheter som berör tekniköverföring. Detta ska bland annat omfatta utbyte om åtgärder för att underlätta informationsflöden, partnerskap mellan företag, licensiering samt underleverantörskontrakt och frivilliga licensavtal. Särskild uppmärksamhet ska ägnas de nödvändiga villkoren för att skapa en gynnsam miljö för tekniköverföring i världländerna, t.ex. frågor som nationella regelverk och utvecklingen av humankapital.

2. När åtgärder vidtas med avseende på tekniköverföring, ska de berättigade intressena för innehavare av immateriella rättigheter skyddas.

ARTIKEL 64

Konsumtion

Vardera parten ska tillämpa ett nationellt eller regionalt¹ system för inhemsk eller regional konsumtion av immateriella rättigheter i enlighet med dess respektive inhemska lagstiftning med avseende på upphovsrätt och närstående rättigheter, formgivning och varumärken.

AVSNITT 2

**STANDARDS FÖR IMMATERIELLA RÄTTIGHETER UPPHOVSRÄTT OCH
NÄRSTÅENDE RÄTTIGHETER**

ARTIKEL 65

Skydd

Vardera parten ska efterleva de rättigheter och skyldigheter som fastställs i följande internationella avtal:

- a) Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (Bernkonventionen).
- b) Internationella konventionen om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag (Romkonventionen).
- c) Världsorganisationen för den intellektuella äganderättens (Wipo) fördrag om upphovsrätt.
- d) Wipos fördrag om framföranden och fonogram.
- e) Tripsavtalet.

ARTIKEL 66

Upphovsmän

Vardera parten ska, när det gäller upphovsmän, föreskriva att de har ensamrätt att tillåta eller förbjuda

- a) direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent mångfaldigande av sina verk, oavsett metod och form, helt eller delvis,
- b) all slags spridning till allmänheten genom försäljning eller på annat sätt, av sina verk eller kopior av detta,

¹ Begreppet *regional* avser regionala organisationer för ekonomisk integration som inrättat en inre marknad som garanterar fri rörlighet för varor och tjänster.

RP 118/2016 rd

c) all slags överföring till allmänheten av sina verk, på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet att verken görs tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dessa verk från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

ARTIKEL 67

Utövande konstnärer

Vardera parten ska, när det gäller utövande konstnärer, föreskriva att de har ensamrätt att tillåta eller förbjuda

- a) upptagning¹ av sina framföranden,
- b) direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent mångfaldigande av upptagningar av sina framföranden, oavsett metod och form, helt eller delvis,
- c) spridning av upptagningar av sina framföranden till allmänheten genom försäljning eller på annat sätt,
- d) tillgängliggörandet av upptagningar av sina framföranden för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,
- e) trådlös radio- och televisionsutsändning och återgivning för allmänheten av sina framföranden, utom när framförandet i sig självt sker vid en radio- eller televisionsutsändning eller här- rör från en upptagning.

ARTIKEL 68

Fonogramframställare

Vardera parten ska, när det gäller fonogramframställare, föreskriva att de har ensamrätt att tillåta eller förbjuda

- a) direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent mångfaldigande av sina fonogram, oavsett metod och form, helt eller delvis,
- b) spridning av sina fonogram till allmänheten, genom försäljning eller på annat sätt, inbegripet kopior av dem,
- c) tillgängliggörandet av sina fonogram för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

ARTIKEL 69

Radio- och televisionsföretag

Vardera parten ska, när det gäller radio- och televisionsföretag, föreskriva att de har ensamrätt att tillåta eller förbjuda

¹ I detta kapitel avses med *upptagning* konkretisering av ljud eller av återgivande av ljud, ur vilken dessa ljud eller bilder kan uppfattas, mångfaldigas eller överföras genom en anordning.

- a) upptagning av sina utsändningar,
- b) mångfaldigande av upptagningar av sina utsändningar,
- c) tillgängliggörandet av upptagningar av sina utsändningar till allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer, och
- d) återutsändning av sina utsändningar liksom återgivning för allmänheten av sina utsändningar om sådan återgivning sker på platser till vilka allmänheten har tillträde mot erläggande av inträdesavgift.

ARTIKEL 70

Radio- och televisionsutsändning och återgivning för allmänheten

Vardera parten ska föreskriva rätt till en enda skälig ersättning från användaren när ett fonogram som har utgivits i kommersiellt syfte används i original eller kopia för trådlös utsändning eller för annan återgivning för allmänheten, och säkerställa att denna ersättning fördelas mellan de berörda utövande konstnärerna och fonogramframställarna. Vardera parten får fastställa villkoren för hur ersättningen ska fördelas mellan konstnärer och fonogramframställare när det saknas avtal dem emellan.

ARTIKEL 71

Skyddstid

1. Upphovsrätten till ett litterärt eller konstnärligt verk enligt artikel 2 i Bernkonventionen ska löpa under upphovsmannens livstid och minst 70 år efter dennes död.
2. I fråga om verk med gemensamt upphovsmannaskap ska den skyddstid som avses i punkt 1 beräknas från den sist avlidne upphovsmannens dödsdag.
3. Utövande konstnärers rättigheter ska löpa ut tidigast 50 år efter dagen för framförandet. Om en upptagning av framförandet lagligen offentliggörs eller lagligen överförs till allmänheten under denna tid, ska rättigheterna dock löpa ut tidigast 50 år efter den dag då verket först gavs ut eller överfördes till allmänheten, beroende på vilken dag som infaller först.
4. Fonogramframställares rättigheter ska löpa ut tidigast 50 år efter det att upptagningen gjordes. Om fonogrammet lagligen offentliggjorts under den perioden ska dock dessa rättigheter löpa ut tidigast 50 år efter dagen för det första lagliga offentliggörandet. Om inget lagligt offentliggörande har ägt rum under den period som anges i första meningen och om fonogrammet lagligen överförts till allmänheten under denna period ska rättigheterna upphöra tidigast 50 år efter den dag då den första lagliga överföringen till allmänheten gjordes.
5. Televisions- och radioföretags rättigheter ska löpa ut tidigast 50 år efter det att utsändningen först överfördes via tråd eller trådlöst, inbegripet via kabel eller satellit.
6. De skyddstider som föreskrivs i denna artikel beräknas från den 1 januari det år som följer på den händelse som ger upphov till skyddet.
7. Skyddsvillkoren får överskrida de villkor som anges i denna artikel.

ARTIKEL 72

Skydd av tekniska åtgärder

1. Vardera parten ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot kringgående av effektiva tekniska åtgärder om personen som utför kringgåendet känner till eller har skälig anledning att anta att denna utför en sådan handling.
2. Vardera parten ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot tillverkning, import, spridning, försäljning, uthyrning, marknadsföring i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller innehav i kommersiellt syfte av anordningar, produkter eller komponenter eller tillhandahållande av tjänster som huvudsakligen är inriktade på eller möjliggör kringgåendet av effektiva tekniska åtgärder.
3. I detta avtal avses med *teknisk åtgärd* varje teknik, anordning eller komponent som har utformats för att vid normalt bruk förhindra eller begränsa handlingar, med avseende på verk eller andra alster, som inte har tillåtits av innehavaren av en upphovsrätt eller av upphovsrätten närstående rättigheter enligt inhemsk lagstiftning. Tekniska åtgärder ska anses vara *effektiva* om användningen av ett verk eller annat alster kontrolleras av rättighetshavarna genom en åtkomstkontroll- eller skyddsprocess, t.ex. kryptering, kodning eller annan omvandling av verket eller alstret eller en kontrollmekanism för kopiering, om processen uppfyller skyddsändamålet.

ARTIKEL 73

Skydd av information om rättighetsförvaltning

1. Vardera parten ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot handlingar som personer utför utan tillstånd, såsom att de
 - a) avlägsnar eller ändrar elektronisk information om rättighetsförvaltning, eller
 - b) vad gäller verk eller andra alster, som är skyddade enligt detta avtal och från vilka information om rättighetsförvaltning har avlägsnats eller ändrats utan tillstånd, sprider, importerar i spridningssyfte, sänder ut i radio eller television, överför till eller gör dessa verk eller alster tillgängliga för allmänheten,om personen i fråga vet, eller rimligen borde veta, att han/hon därigenom orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer intrång i en upphovsrätt eller till upphovsrätten närstående rättigheter enligt inhemsk lagstiftning.
2. I detta kapitel avses med *information om rättighetsförvaltning* all information som lämnas av en rättighetshavare i syfte att identifiera att verk eller annat alster som är skyddat enligt upphovsrätt eller upphovsrätten närstående rättigheter, upphovsmannen eller annan rättighetshavare, eller information om villkoren för användning av verket eller alstret liksom eventuella nummer eller koder som uttrycker sådan information.
3. Punkt 1 ska gälla när någon av de uppgifter som avses i punkt 2 är kopplad till en kopia av, eller framträder i samband med överföring till allmänheten av ett verk eller annat alster som är skyddat enligt upphovsrätt eller upphovsrätten närstående rättigheter.

ARTIKEL 74

Undantag och begränsningar

1. Vardera parten får, i enlighet med de konventioner och internationella avtal i vilka den är part, föreskriva undantag från och inskränkningar av de rättigheter som fastställs i artiklarna 66–70 endast i vissa särskilda fall som inte strider mot normalt utnyttjande av verken eller andra alster och inte oskäligt inkräktar på rättighetshavarnas legitima intressen.

2. Vardera parten ska sörja för att tillfälliga former av mångfaldigande enligt artiklarna 66–70 som är flyktiga eller av underordnad betydelse och som utgör en integrerad och väsentlig del av en teknisk process, samt vars enda syfte är att möjliggöra

a) en överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand, eller

b) en laglig användning

av ett verk eller annat alster och som inte har någon självständig ekonomisk betydelse, ska undantas från den rätt till mångfaldigande som avses i artiklarna 66–69.

ARTIKEL 75

Följerätt

Vardera parten ska till förmån för upphovsmannen till ett originalkonstverk som är medborgare i en av parterna och till förmån för verkets rättsinnehavare, införa en följerätt som definieras som en oförytterlig rätt som upphovsmannen inte kan avstå från, inte ens på förhand, och som innebär rätt till upphovsrättslig ersättning som är grundad på försäljningspriset vid vidareförsäljningen av verket efter upphovsmannens första överlåtelse. Tröskelvärdena och procentsatserna för uttag av arvode ska fastställas enligt den nationella lagstiftningen i den part där försäljning sker¹.

ARTIKEL 76

Samarbete i fråga om kollektiv förvaltning av rättigheter

Parterna ska vidta sådana rimliga åtgärder som står till buds för att underlätta fastställandet av förfaranden mellan deras respektive organ för kollektiv förvaltning, i syfte att förbättra ömsesidig tillgång till och leverans av verk och andra skyddade alster mellan parternas territorier samt inbördes överföring av upphovsrättslig ersättning för användning av sådana verk eller andra skyddade alster. Parterna ska även vidta sådana rimliga åtgärder som står till buds för att uppnå en hög rationaliseringsnivå och hög nivå av öppenhet beträffande verksamheten inom deras respektive organ för kollektiv förvaltning.

¹ En part får, i enlighet med inhemsk lagstiftning, begränsa följerätten till vidareförsäljning i vilken konsthandlare deltar.

VARUMÄRKEN

ARTIKEL 77

Internationella överenskommelser

En part ska

- a) efterleva protokollet till Madridöverenskommelsen om internationell registrering av varumärken och Wipos fördrag om varumärkesrätt, och
- b) vidta alla rimliga åtgärder för att uppfylla kraven i *Singapore Treaty on the Law of Trade-marks*.

ARTIKEL 78

Registreringsförfarande

1. Vardera parten ska sörja för att det inrättas ett system för varumärkesregistrering där varje slutgiltigt beslut som fattas av den relevanta behöriga varumärkesmyndigheten ska vara vederbörligen motiverat och lämnas skriftligen till sökanden, som ska ha möjlighet att begära omprövning av beslutet vid den behöriga varumärkesmyndigheten och att överklaga sådana beslut i domstol.
2. Vardera parten ska säkerställa att rättighetshavarna kan invända mot ansökningar om varumärken eller registreringar av sådana. Förfarandet i fall av invändningar ska vara kontradiktiskt.
3. Vardera parten ska tillhandahålla en allmänt tillgänglig elektronisk databas över varumärkesregistreringar.

ARTIKEL 79

Välkända varumärken

Parterna ska samarbeta för att säkerställa att välkända varumärken i enlighet med artikel 6a i Pariskonventionen och artikel 16.2 och 16.3 i Tripsavtalet omfattas av ett effektivt skydd.

ARTIKEL 80

Undantag till varumärkesrättigheter

Vardera parten ska föreskriva begränsade undantag till de rättigheter som är knutna till ett varumärke, till exempel skälig användning av beskrivande ord, användning av geografiska beteckningar eller andra begränsade undantag som beaktar varumärkesinnehavarens och tredje parter legitima intressen.

GEOGRAFISKA BETECKNINGAR

ARTIKEL 81

Definition

Med uttrycket *geografiska beteckningar* avses i detta avtal beteckningar som anger att en vara har sitt ursprung på en parts territorium, eller i en region eller ort på detta territorium, om en viss kvalitet, ett visst anseende eller en viss annan egenskap i huvudsak kan tillskrivas dess geografiska ursprung.

ARTIKEL 82

Principer om skydd av geografiska beteckningar

1. Vardera parten ska säkerställa ett tillräckligt och obegränsat skydd av geografiska beteckningar i form av ett *sui generis*-system för skydd och i enlighet med inhemsk lagstiftning, så länge som den geografiska beteckningen har rättsligt skydd i ursprungslandet.
2. I detta syfte ska parterna samarbeta om geografiska beteckningar på grundval av denna artikel, vilka kompletterar de miniminormer som fastställts i de relevanta bestämmelserna i Trips-avtalet.
3. Vardera parten ska säkerställa att dess system för skydd av geografiska beteckningar är öppet för registrering av den andra partens geografiska beteckningar. Vardera parten ska tillhandahålla en allmänt tillgänglig elektronisk databas över registrerade geografiska beteckningar.
4. Med avseende på de geografiska beteckningar som skyddas på respektive territorium ska vardera parten förbjuda och förhindra följande:
 - a) Varje direkt eller indirekt kommersiellt bruk av ett registrerat namn för produkter som inte omfattas av registreringen i den mån som
 - i) dessa produkter är jämförbara med de produkter som skyddas genom den beteckningen, eller
 - ii) ett sådant bruk utnyttjar den skyddade beteckningens anseende.
 - b) Varje obehörigt bruk av, imitation av eller anspelning på ett registrerat namn, även när produktens verkliga ursprung anges eller det skyddade namnet har översatts, transkriberats eller åtföljs av uttryck som "stil", "typ", "metod", "sådan som tillverkas i", "slag", "imitation" eller dylikt.
 - c) Varje annan osann eller vilseledande uppgift om ursprung, härkomst, beskaffenhet eller väsentliga egenskaper hos produkten på dennas inre eller yttre förpackning, reklammaterial eller handlingar, liksom förpackning av produkten i en behållare som är ägnad att inge en oriktig föreställning om produktens verkliga ursprung. eller
 - d) Varje annan praxis som kan vilseleda konsumenterna om varans verkliga ursprung.
5. Vardera parten ska, genom ett lämpligt administrativt verkställighetsförfarande enligt inhemsk lagstiftning, säkerställa det skydd som föreskrivs i artiklarna 81–83, också på begäran av en berörd part.

RP 118/2016 rd

6. Vardera parten ska säkerställa att skyddade geografiska beteckningar får användas av alla aktörer som saluför en vara som överensstämmer med motsvarande specifikation.

7. Vardera parten ska säkerställa att de namn som de har skyddat enligt inhemsk lagstiftning inte blir generiska.

8. Parterna ska inte vara skyldiga att registrera en geografisk beteckning om registreringen, med hänsyn till ett renommé eller välkänt varumärke, skulle kunna vilseleda konsumenterna om varans rätta identitet.

9. Utan att det påverkar tillämpningen av denna artikel ska vardera parten skydda geografiska beteckningar även när det finns ett tidigare varumärke. Med *tidigare varumärke* avses ett varumärke vars användning motsvarar något av de fall som avses i punkt 4, och som varit föremål för en ansökan, registrerats eller förvärvats genom användning, förutsatt att detta är möjligt enligt berörd inhemsk lagstiftning, före den dag då ansökan om skydd av den geografiska beteckningen lämnades in till den andra partens behöriga myndighet. Sådana tidigare varumärken får fortsätta att användas och förnyas trots skyddet av den geografiska beteckningen, såvida varumärkeslagstiftningen i den part där varumärket är registrerat eller används inte innehåller någon grund för att ogiltigförklara eller återkalla det.

ARTIKEL 83

Förhandlingar

Parterna ska senast sju år efter den dag då denna avdelning blir tillämplig inleda förhandlingar i syfte att ingå ett avtal om skyddet för geografiska beteckningar på sina respektive territorier.

MÖNSTER

ARTIKEL 84

Internationella överenskommelser

Europeiska unionen bekräftar sitt engagemang för Genèveakten till Haagöverenskommelsen om internationell registrering av industriella formgivningar från 1999. Republiken Kazakstan ska göra rimliga ansträngningar för att ansluta sig till den.

ARTIKEL 85

Krav för skydd av registrerade mönster

1. Vardera parten ska tillhandahålla skydd för självständigt skapade mönster som är nya och nyskapande. Skyddet ska tillhandahållas genom registrering och ska ge innehavaren av ett registrerat mönster ensamrätt enligt inhemsk lagstiftning. Vid tillämpningen av denna artikel får en part anse att ett mönster som har särprägel är nyskapande.

2. Ett mönster som används på eller som ingår i en produkt som utgör en beståndsdel i en sammansatt produkt ska endast betraktas som ny och särpräglad i den mån

a) beståndsdelen, när den har infogats i den sammansatta produkten, förblir synlig vid normal användning av denna, undantaget underhåll, service eller reparationer, och

b) sådana synliga detaljer i beståndsdelen i sig uppfyller kraven på nyhet och särprägel.

ARTIKEL 86

Rättigheter som ges genom registrering

Innehavaren av ett registrerat mönster ska ha exklusiv rätt att använda det och hindra varje tredje man som inte har innehavarens medgivande från att bland annat framställa, utbjuda till försäljning, sälja, importera, exportera, lagra eller använda en produkt som försetts med eller omfattar det skyddade mönstret, om en sådan handling har kommersiellt syfte.

ARTIKEL 87

Skydd av oregistrerade mönster

Republiken Kazakstan ska, senast sju år efter den dag då denna avdelning blir tillämplig, föreskriva rättsligt skydd mot kopiering av oregistrerade mönster, under förutsättning att Europeiska unionen senast två år före utgången av denna sjuårsperiod har genomfört lämplig fortbildning för företrädare för de bemyndigade organen, organisationer och domare.

ARTIKEL 88

Skyddstid

Skyddstiden ska vara minst tio år från den dag då ansökan lämnades in. Vardera parten får föreskriva att rättighetshavaren kan få skyddstiden förlängd med en eller flera femårsperioder upp till den längsta skyddstid som anges i inhemsk lagstiftning.

ARTIKEL 89

Undantag

1. Vardera parten får föreskriva begränsade undantag från mönsterskyddet, förutsatt att sådana undantag inte otillbörligt strider mot ett normalt utnyttjande av skyddade mönster och inte oskäligt inkräktar på de legitima intressen som innehavaren av de skyddade mönstren har, med beaktande av tredje parter legitima intressen.
2. Skyddet ska inte utsträckas till detaljer i en produkts utseende som uteslutande är betingade av teknisk funktion eller sådana detaljer i en produkts utseende som är nödvändiga för att säkerställa driftskompatibilitet med en annan produkt¹.
3. Mönsterskydd kan inte erhållas för ett mönster som strider mot allmän ordning eller mot allmänna moralbegrepp.

ARTIKEL 90

Förhållande till upphovsrätt

Ett mönster som är skyddat genom att det är registrerat som en mönsterrätt hos en part ska också vara berättigad till skydd enligt den partens upphovsrättslagstiftning från och med den

¹ I Europeiska unionen är denna bestämmelse inte tillämplig på modulära produkter.

dag då mönstret skapades eller på något sätt fastställdes. Det ankommer på vardera parten att avgöra i vilken utsträckning och på vilka villkor sådant skydd ska ges, samt även vilken originalitetsnivå som ska krävas.

PATENT

ARTIKEL 91

Internationella överenskommelser

Vardera parten ska vidta alla rimliga åtgärder för att uppfylla kraven i artiklarna 1–16 i Patenträttskonventionen.

ARTIKEL 92

Patent och folkhälsa

1. Parterna erkänner betydelsen av förklaringen från WTO:s ministerkonferens om Tripsavtalet och folkhälsa som antogs den 14 november 2001. Vid tolkning och tillämpning av rättigheterna och skyldigheterna enligt detta kapitel ska vardera parten följa den förklaringen.

2. Vardera parten ska respektera beslutet i WTO:s allmänna råd från den 30 augusti 2003 om punkt 6 i den förklaring som avses i punkt 1.

ARTIKEL 93

Tillägsskydd

1. Parterna medger att läkemedel och växtskyddsmedel som skyddas av patent på deras respektive territorier får genomgå ett administrativt godkännandeförfarande innan de släpps ut på marknaden. De medger att den tidsrymd som förflyter mellan det att en patentansökan görs och det att det första godkännandet lämnas för att släppa ut produkten på marknaden, enligt vad som fastställts i detta syfte i relevant inhemsk lagstiftning, kan förkorta den period då produkten åtnjuter faktiskt patentskydd.

2. Vardera parten ska föreskriva att läkemedel eller växtskyddsmedel som skyddas av patent och som har genomgått ett administrativt godkännandeförfarande ska skyddas under ytterligare en period, som är lika med den tidsrymd som avses i punkt 1 andra meningen, minskad med fem år.

3. Trots vad som sägs i punkt 2 får perioden för ytterligare skydd inte överstiga fem år.

ARTIKEL 94

Skydd av uppgifter som lämnas i syfte att erhålla godkännande för att släppa ut ett läkemedel¹ på marknaden

1. Vardera parten ska tillämpa ett övergripande system för att garantera att uppgifter som lämnas in för att erhålla ett godkännande för utsläppande på marknaden av en farmaceutisk produkt behandlas konfidentiellt, inte röjs eller används.
2. Vardera parten ska säkerställa att alla uppgifter som lämnas in för att erhålla ett godkännande för utsläppande av läkemedel på marknaden, i den mening som avses i artikel 39.3 i Tripsavtalet, inte röjs för tredje parter samt omfattas av minst sex års skydd mot otillbörlig kommersiell användning, räknat från den dag då ett godkännande för saluföring i någon av parterna beviljades.

För detta ändamål ska följande gälla:

- a) Under en period på minst sex år från den dag då ett godkännande för saluföring beviljas ska ingen person eller enhet, oavsett om offentlig eller privat, annan än den person eller enhet som lämnade de konfidentiella uppgifterna, ha rätt att direkt eller indirekt stödja sig på dessa uppgifter, utan uttryckligt samtycke från den person eller enhet som lämnade uppgifterna, för att underbygga en ansökan om godkännande för saluföring av en farmaceutisk produkt.
- b) Under en period om minst sex år från den dag då ett godkännande för saluföring beviljas, ska inget godkännande av någon senare ansökan om saluföring av en farmaceutisk produkt beviljas, såvida inte den senare sökandens egna uppgifter, eller uppgifter som används med tillstånd av innehavaren av det första godkännandet, uppfyller samma krav som den första ansökan. Under denna sexårsperiod ska produkter som registrerats utan att sådana uppgifter lämnats in dras tillbaka från marknaden till dess att kraven är uppfyllda.

ARTIKEL 95

Uppgiftsskydd för växtskyddsmedel och regler för att förhindra att samma tester utförs flera gånger

1. Parterna ska fastställa krav på säkerhet och effektivitet före godkännande av utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden.
2. Vardera parten ska tillerkänna ägaren av en test- eller studierapport som lämnas in för första gången för att erhålla ett godkännande för saluföring av ett växtskyddsmedel en tillfällig rätt till uppgiftsskydd.

Under den period då rätten till uppgiftsskydd gäller får test- eller studierapporten inte användas till förmån för någon annan person som försöker få ett godkännande för saluföring av ett växtskyddsmedel, om inte ägaren uttryckligen gett sitt samtycke. Denna rätt kallas nedan *uppgiftsskydd*.

¹ Begreppet *läkemedel* avser i detta kapitel, i fråga om Europeiska unionen, läkemedel enligt definitionen i direktiv 2001/83/EG från Europaparlamentet och rådet av den 6 november 2001 om upprättande av gemenskapsregler för humanläkemedel.

3. Test- eller studierapporten ska

a) vara nödvändig för godkännandet eller för en ändring i ett godkännande för att medlet ska få användas på en annan gröda, och

b) ha intygats vara i överensstämmelse med principerna för god laboratoriesed eller god försöksed.

4. Giltighetsperioden för uppgiftsskydd för växtskyddsmedel i en part ska vara tio år från och med den dag då det första godkännandet gjordes i den parten. Längre perioder kan beviljas av vardera parten i syfte att uppmuntra till exempel godkännande av växtskyddsmedel med låg risk eller mindre användningsområde.

5. En test eller en studie ska också omfattas av skydd om den behövs för att förnya eller ompröva ett produktgodkännande.

6. Parterna ska fastställa regler för att förhindra att samma tester utförs flera gånger på ryggradsdjur. En sökande som avser att utföra tester och studier på ryggradsdjur ska vidta nödvändiga åtgärder för att kontrollera att dessa tester och studier inte redan har utförts eller påbörjats.

7. Den presumtive sökanden och innehavaren/innehavarna av de relevanta produktgodkännandena ska på alla sätt säkerställa att de utbyter information om tester och studier på ryggradsdjur. Kostnaderna för detta utbyte ska bestämmas på ett rättvist, öppet och icke diskriminerande sätt. Den presumtive sökanden ska enbart vara skyldig att stå för en del av kostnaderna för den information han eller hon är skyldig att lämna för att uppfylla kraven för produktgodkännande.

8. Om den presumtive sökanden och innehavaren/innehavarna av relevanta godkännanden av växtskyddsmedel inte kan nå en uppgörelse om att utbyta test- och studierapporter om ryggradsdjur, ska den presumtive sökanden underrätta den berörda partens behöriga myndighet.

9. Om de inte når en uppgörelse om att utbyta test- och studierapporter om ryggradsdjur får det inte hindra den berörda partens behöriga myndighet från att använda dessa rapporter i samband med den presumtive sökandens ansökan.

Innehavaren/innehavarna av det relevanta produktgodkännandet har rätt att kräva av den presumtive sökanden att denne står för en rimlig del av innehavarens/innehavarnas kostnader. Parten får hänvisa de berörda parterna till att lösa frågan genom ett formellt och bindande skiljeförfarande som genomförs enligt inhemsk lagstiftning.

ARTIKEL 96

Växsorter

Europeiska unionen bekräftar sitt åtagande rörande den internationella konventionen för skydd av växtförädlingsprodukter (nedan kallad *UPOV-konventionen*), till vilken Republiken Kazakstan ska göra rimliga ansträngningar för att ansluta sig.

AVSNITT 3

SÄKERSTÄLLANDE AV SKYDD FÖR IMMATERIELLA RÄTTIGHETER

ARTIKEL 97

Allmänna skyldigheter

1. Parterna bekräftar sina åtaganden enligt Tripsavtalet, särskilt del III i detta, och ska föreskriva de kompletterande åtgärder, förfaranden och sanktioner angivna i detta avsnitt som är nödvändiga för att säkerställa skyddet för de immateriella rättigheterna¹.
2. Åtgärderna, förfarandena och sanktionerna ska vara rättvisa och skäliga, inte onödigt komplicerade eller kostsamma och inte medföra oskäliga tidsfrister eller omotiverade dröjsmål. De ska även vara effektiva, proportionella och avskräckande och tillämpas så att hinder för laglig handel inte uppkommer och så att missbruk inte sker.

ARTIKEL 98

Berättigade sökande

Vardera parten ska tillerkänna följande personer och organ rätten att ansöka om tillämpning av de åtgärder, förfaranden och sanktioner som avses i detta avsnitt och i del III i Tripsavtalet:

- a) Innehavare av immateriella rättigheter, i överensstämmelse med bestämmelserna i inhemsk lagstiftning.
- b) Alla andra personer som har tillåtelse att utnyttja dessa rättigheter, i synnerhet licenstagare, i den mån detta tillåts i och överensstämmer med bestämmelserna i inhemsk lagstiftning.
- c) Organ som förvaltar kollektiva immateriella rättigheter och som regelmässigt anses ha rätt att företräda innehavare av immateriella rättigheter, i den mån detta tillåts i och överensstämmer med bestämmelserna i inhemsk lagstiftning.
- d) Organ som tillvaratar branschintressen eller andra personer som anses ha rätt att företräda innehavare av immateriella rättigheter, i den mån detta tillåts i och överensstämmer med bestämmelserna i inhemsk lagstiftning.

ARTIKEL 99

Bevisning

1. Vardera partens rättsliga myndigheter ska ha befogenhet att, när en part har lagt fram skälig bevisning som är tillräcklig för att visa grund för talan och har angivit specifik bevisning till stöd för sin talan som motparten förfogar över, besluta att motparten ska lägga fram bevisningen, förutsatt att konfidentiell information skyddas.

¹ I artiklarna 98–110 avses med *immateriella rättigheter* åtminstone följande rättigheter: upphovsrätt; upphovsrätten närstående rättigheter; en databasframställares *sui generis*-rätt; rättigheter som tillhör skaparen av kretsmönster i halvledarprodukter, varumärkesrättigheter; formskydd; patenträttigheter, inklusive rättigheter som härrör från tilläggsskydd; geografiska beteckningar; bruksmönsterskydd; växtförädlarrätt; och firmanamn, om dessa är skyddade som exklusiva rättigheter i inhemsk lagstiftning.

2. Under de förutsättningar som avses i punkt 1 ska vardera parten, när det gäller ett intrång i en immateriell rättighet som begåtts i kommersiell skala, vidta nödvändiga åtgärder för att göra det möjligt för de behöriga rättsliga myndigheterna att, där så är lämpligt och på begäran, besluta att bank-, finans- eller affärshandlingar som motparten förfogar över ska läggas fram, förutsatt att konfidentiell information skyddas.

ARTIKEL 100

Åtgärder för att skydda bevisning

1. Vardera parten ska säkerställa att de behöriga rättsliga myndigheterna, redan innan prövningen av sakfrågan inletts och på begäran av en rättighetshavare som har lagt fram skälig bevisning till stöd för sina påståenden att det har skett ett intrång i en immateriell rättighet eller att ett sådant är omedelbart förestående, får besluta om omedelbara och effektiva interimistiska åtgärder för att säkra relevant bevisning om det påstådda intrånget, förutsatt att sekretessbelagd och annan konfidentiell information skyddas.

2. Sådana åtgärder kan inbegripa en detaljerad beskrivning, med eller utan provexemplar, eller beslag av de påstådda intrångsgörande varorna och, där så är lämpligt, det material och de verktyg som använts för tillverkningen och/eller distributionen av dessa varor samt tillhörande handlingar. Åtgärderna ska om nödvändigt vidtas utan att motparten hörs, särskilt om ett dröjsmål kan antas medföra irreparabel skada för rättighetshavaren eller om det finns en uppenbar risk för att bevisningen kan komma att förstöras.

ARTIKEL 101

Rätt till information

1. Vardera parten ska säkerställa att de behöriga rättsliga myndigheterna, i samband med en rättegång om immaterialrättsintrång och som svar på en berättigad och proportionell begäran av kändanden, får besluta att information om ursprung och distributionsnät för de intrångsgörande varorna eller tjänsterna ska lämnas av intrångsgöraren och/eller annan person som

- a) har befunnits förfoga över de intrångsgörande varorna i kommersiell skala,
- b) har befunnits använda de intrångsgörande tjänsterna i kommersiell skala,
- c) har befunnits i kommersiell skala tillhandahålla tjänster som använts i intrångsrelaterad verksamhet, eller
- d) har pekats ut av en person som avses i led a, b eller c såsom delaktig i produktion, tillverkning eller distribution av varorna eller tillhandahållandet av tjänsterna.

2. Den information som avses i punkt 1 ska innehålla följande:

- a) namn och adress till producenter, tillverkare, distributörer, leverantörer och andra som tidigare innehaft respektive använt varorna eller tjänsterna, samt tilltänkta grossister och detaljister, och
- b) uppgifter om hur mycket som producerats, tillverkats, levererats, mottagits eller beställts samt om erhållet pris på varorna eller tjänsterna.

3. Punkterna 1 och 2 ska inte påverka tillämpningen av andra lagbestämmelser som
- a) ger rättighetshavaren rätt till mer detaljerad information,
 - b) reglerar hur information som lämnas enligt denna artikel får användas i civilrättsliga eller straffrättsliga förfaranden,
 - c) reglerar ansvar för missbruk av rätten till information,
 - d) gör det möjligt att vägra lämna sådan information som skulle tvinga den person som avses i punkt 1 att medge egen eller nära anhörigs medverkan i ett immaterialrättsintrång, eller
 - e) reglerar sekretesskydd för informationskällor eller behandling av personuppgifter.

ARTIKEL 102

Interimistiska åtgärder och säkerhetsåtgärder

1. Vardera parten ska säkerställa att de rättsliga myndigheterna på sökandens begäran får utfärda ett interimistiskt föreläggande mot den påstådda intrångsgöraren i syfte att hindra ett omedelbart förestående immaterialrättsintrång eller tillfälligt förbjuda, när så är lämpligt förenat med vite om så föreskrivs i inhemsk lagstiftning, en fortsättning av det påstådda intrånget eller göra en fortsättning avhängig av att det ställs säkerhet för ersättning till rättighetshavaren. Ett interimistiskt föreläggande får också utfärdas på samma villkor och i överensstämmelse med inhemsk lagstiftning mot en mellanhand vars tjänster utnyttjas av tredje man för att göra intrång i en immateriell rättighet.
2. Ett interimistiskt föreläggande får även utfärdas i syfte att besluta om beslag eller överlämnande av varor som misstänks göra intrång i en immateriell rättighet för att förhindra att de införs eller omsätts på marknaden.
3. När det gäller intrång som begås i kommersiell skala, ska vardera parten säkerställa att de behöriga rättsliga myndigheterna, om sökanden påvisar omständigheter som kan äventyra in drivningen av skadestånd, får i överensstämmelse med inhemsk lagstiftning beslagta eller belägga fast och/eller rörlig egendom som tillhör den påstådda intrångsgöraren med kvarstad, inbegripet frysning av dennes bankkonton och andra tillgångar. I detta syfte får de rättsliga myndigheterna besluta att bank-, finans- eller affärshandlingar ska lämnas ut, eller om lämplig tillgång till relevant information.

ARTIKEL 103

Korrigeringsåtgärder

1. Vardera parten ska säkerställa att de behöriga rättsliga myndigheterna på sökandens begäran, utan att det påverkar det skadestånd som kan utgå till rättighetshavaren på grund av intrånget och utan att någon form av ersättning utgår, får besluta att varor som har konstaterats göra intrång i en immateriell rättighet ska återkallas från marknaden, slutgiltigt avlägsnas från marknaden eller förstöras. Om så är lämpligt får de behöriga rättsliga myndigheterna även besluta att material och verktyg som huvudsakligen har använts för att skapa eller tillverka dessa varor ska förstöras.

RP 118/2016 rd

2. Vardera partens rättsliga myndigheter ska ha befogenhet att förordna att dessa åtgärder ska bekostas av intrångsgöraren, såvida det inte åberopas särskilda skäl mot detta.

ARTIKEL 104

Förelägganden

Vardera parten ska säkerställa att de behöriga rättsliga myndigheterna, när de har fastställt att ett intrång har begåtts i en immateriell rättighet, får utfärda ett föreläggande mot intrångsgöraren med förbud att fortsätta intrånget. Om så föreskrivs i inhemsk lagstiftning, ska föreläggan- det, där så är lämpligt, förenas med vite för att säkerställa efterlevnad. Vardera parten ska även säkerställa att rättighetshavare har möjlighet att begära ett föreläggande mot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av tredje man för att göra intrång i en immateriell rättighet.

ARTIKEL 105

Alternativa åtgärder

Vardera parten får, i överensstämmelse med inhemsk lagstiftning, föreskriva att de behöriga rättsliga myndigheterna, när detta är lämpligt och på begäran av den person som kan bli föremål för sådana åtgärder som föreskrivs i artikel 103 och/eller artikel 104, får besluta att ekonomisk ersättning istället för de åtgärder som föreskrivs i artikel 103 och/eller artikel 104, ska utgå till den skadelidande parten, om personen i fråga varken har handlat uppsåtligt eller oaktsamt, om ett verkställande av åtgärderna i fråga skulle orsaka denne oproportionerligt stor skada och om ekonomisk ersättning till den skadelidande parten framstår som rimligt tillfredsställande.

ARTIKEL 106

Skadestånd

1. Vardera parten ska säkerställa att de rättsliga myndigheterna när de fastställer skadeståndet

a) ska beakta alla relevanta omständigheter, såsom de negativa ekonomiska konsekvenserna, däribland utebliven vinst, för den skadelidande parten, den otillbörliga vinst som intrångsgöraren har gjort och, där så är lämpligt, omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse, inbegripet ideell skada som rättighetshavaren har förorsakats genom intrånget, eller

b) får fastställa skadeståndet till ett engångsbelopp på grundval av sådana faktorer som åtminstone det belopp som skulle ha betalats i royalty eller avgift om intrångsgöraren hade begärt tillstånd att nyttja den immateriella rättigheten i fråga.

2. I de fall där en intrångsgörare har begått ett immaterialrättsintrång utan att ha vetat eller rimligen borde ha vetat om det, får vardera parten föreskriva att de rättsliga myndigheterna får förordna om återbetalning av vinst eller betalning av skadestånd, som kan vara fastställt i förväg, till den skadelidande.

ARTIKEL 107

Kostnader för förfarandet

Vardera parten ska säkerställa att rimliga och proportionella kostnader för förfarandet och andra kostnader som har åsamkats den vinnande parten i allmänhet ersätts av den förlorande parten, om detta inte är oskäligt.

ARTIKEL 108

Offentliggörande av rättsliga avgöranden

Vardera parten ska säkerställa att de rättsliga myndigheterna i mål om immaterialrättsintrång, på begäran av sökanden och på intrångsgörarens bekostnad får förordna om lämpliga åtgärder för att sprida information om avgörandet, inbegripet att avgörandet ska anslås och offentliggöras helt eller delvis.

ARTIKEL 109

Presumption om innehav av upphovs- eller äganderätt

Vid tillämpningen av de åtgärder, förfaranden och sanktioner som föreskrivs i detta avsnitt ska det för att kunna anses vara upphovsman och följaktligen ha rätt att föra talan om intrång, om inte motsatsen bevisas, vara tillräckligt att namnet på en upphovsman till ett litterärt eller konstnärligt verk finns angivet på verket på sedvanligt sätt. Detta ska också tillämpas i tillämpliga delar på innehavare av upphovsrätten närstående rättigheter i fråga om deras skyddade alster.

ARTIKEL 110

Administrativa förfaranden

Om civilrättsliga sanktioner får föreläggas till följd av administrativa förfaranden grundade på vad som framkommit i saken, ska dessa förfaranden i allt väsentligt vara förenliga med de principer som fastställs i de relevanta bestämmelserna i detta avsnitt.

ARTIKEL 111

Gränsåtgärder

1. Vid genomförandet av gränsåtgärder som syftar till säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter ska vardera parten sörja för efterlevnad av sina skyldigheter enligt Gatt 1994 och Tripsavtalet.

2. För att säkerställa skyddet av immateriella rättigheter inom vardera partens tullområde, ska vardera parten genom sina tullmyndigheter och inom ramen för deras behörighet anta en rad strategier för att kartlägga transporter med varor som misstänks göra intrång i de immateriella rättigheter som avses i punkterna 3 och 4. Dessa strategier omfattar metoder för riskanalys

som bland annat grundar sig på uppgifter från rättighetshavare, insamlade uppgifter och godsinspektioner.

3. Tullmyndigheterna ska, på rättighetshavarens begäran, ha befogenhet att vidta åtgärder för att skjuta upp frigörandet av eller kvarhålla varor under tullkontroll som misstänks innebära ett intrång i ett varumärke, upphovsrätten och upphovsrätten närstående rättigheter, eller geografiska beteckningar.

4. Tullmyndigheterna i Republiken Kazakstan ska, senast tre år efter den dag då denna avdelning blir tillämplig, ha befogenhet att vidta åtgärder på begäran av rättighetshavaren, skjuta upp frigörandet av eller kvarhålla varor under tullkontroll som misstänks innebära intrång i patent, bruksmönster, industriell formgivning, kretsmönster i integrerade kretsar eller växtförädlarrätt, på villkor att Europeiska unionen, innan det andra året i denna treårsperiod löpt ut, på lämpligt sätt genomför adekvat fortbildning för företrädare för de bemyndigade organen, t.ex. tulltjänstemän, åklagare, domare och annan personal.

5. Tullmyndigheterna ska ha befogenhet att, på eget initiativ, kvarhålla eller frigöra varor under tullkontroll som misstänks innebära intrång i upphovsrätten och upphovsrätten närstående rättigheter, varumärken eller geografiska beteckningar.

6. Tullmyndigheterna i Republiken Kazakstan ska senast fem år efter den dag då denna avdelning blir tillämplig ha befogenhet att, på eget initiativ, kvarhålla eller skjuta upp frigörandet av varor under tullkontroll som misstänks innebära intrång i patent, bruksmönster, industriell formgivning, kretsmönster i integrerade kretsar eller växtförädlarrätt, på villkor att Europeiska unionen senast två år innan femårsperioden löpt ut, på lämpligt sätt genomför adekvat fortbildning för företrädare för de bemyndigade organen, t.ex. tulltjänstemän, åklagare, domare och annan personal.

7. Utan hinder av punkterna 3–6 ska det inte finnas någon skyldighet att tillämpa kvarhållande eller uppskjutande åtgärder på import av varor som har släppts ut på marknaden i ett annat land av eller med samtycke av rättighetshavaren.

8. Parterna är överens om att praktiskt genomföra artikel 69 i Tripsavtalet när det gäller internationell handel med varor som misstänks göra intrång i immateriella rättigheter. För detta ändamål ska vardera parten vara redo att upprätta och till varandra anmäla kontaktpunkter inom sina tullförvaltningar för att underlätta samarbetet. Detta samarbete kan omfatta utbyte av information om mekanismer för att ta emot uppgifter från rättighetshavare, bästa praxis för och erfarenheter av riskhanteringsstrategier samt uppgifter som stöd för identifiering av sändningar som misstänks innehålla varor som innebär intrång.

9. Tullmyndigheterna i vardera parten ska, på begäran eller på eget initiativ, vara redo att samarbeta i syfte att förse tullmyndigheterna i den andra parten med relevant tillgänglig information, särskilt med avseende på varor som transiteras genom en parts territorium och är avsedda för, eller har ursprung i, den andra parten.

10. Utan att det påverkar andra former av samarbete kommer protokollet om ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor att vara tillämpligt i fråga om punkterna 8 och 9 i denna artikel när det gäller verksamhet som strider mot tullagstiftningen avseende immateriella rättigheter.

11. Utan att det påverkar befogenheterna för samarbetsrådet, ska den underkommitté för tullfrågor som avses i artikel 25.3 ansvara för att den här artikeln fungerar och genomförs korrekt. Underkommittén för samarbete i tullfrågor ska fastställa prioriteringarna och tillhandahålla lämpliga förfaranden för samarbete mellan de båda parternas behöriga myndigheter.

AVSNITT 4

TJÄNSTELEVERERANDE MELLANHÄNDERS ANSVAR

ARTIKEL 112

Användning av mellanhänders tjänster

Parterna inser att tredje man kan komma att använda mellanhänders tjänster för intrångsgörande verksamhet. För att säkerställa fri rörlighet för informationstjänster och samtidigt säkerställa skyddet för immateriella rättigheter i en digital miljö, ska vardera parten föreskriva de åtgärder som fastställs i detta avsnitt avseende tjänstelevererande mellanhänder, när dessa på intet sätt befattar sig med den vidarebefordrade informationen.

ARTIKEL 113

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar: enbart vidarefordran (mere conduit)

1. Vardera parten ska säkerställa att en tjänsteleverantör som levererar en informationssamhällets tjänst bestående av överföring i ett kommunikationsnät av information som lämnats av tjänstemottagaren, eller tillhandahållande av tillgång till ett kommunikationsnät, inte ska vara ansvarig för den överförda informationen under förutsättning att tjänsteleverantören

- a) inte initierar överföringen,
- b) inte valt ut meddelandets mottagare, och
- c) inte väljer ut eller ändrar den överförda informationen.

2. Överföring och tillhandahållande av sådan tillgång som avses i punkt 1 omfattar automatisk, mellanliggande och tillfällig lagring av den vidarebefordrade informationen, i den mån lagringen enbart görs för att utföra överföringen i kommunikationsnätet och under förutsättning att informationen inte lagras längre än vad som rimligtvis krävs för överföringen.

3. Denna artikel ska inte påverka möjligheten för en domstol eller administrativ myndighet att i enlighet med inhemsk lagstiftning kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar en överträdelse.

ARTIKEL 114

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar: cachning

1. Vardera parten ska säkerställa att en tjänsteleverantör som levererar en informationssamhällets tjänst bestående av överföring av information som tillhandahållits av tjänstemottagaren på ett kommunikationsnät inte ska vara ansvarig för den automatiska, mellanliggande och tillfälliga lagring av informationen som ägt rum enbart för att effektivisera vidare överföring av informationen till andra tjänstemottagare på deras begäran, under förutsättning att

- a) tjänsteleverantören inte ändrar informationen,
- b) tjänsteleverantören uppfyller villkoren för tillgång till informationen,

c) tjänsteleverantören följer regler för uppdatering av informationen, vilka fastställts på ett sätt som är allmänt vedertaget och använt inom branschen,

d) tjänsteleverantören inte ingriper i den lagliga användningen av den teknik som är allmänt vedertagen och som används inom branschen för att få fram data om hur informationen används, och

e) tjänsteleverantören handlar utan dröjsmål för att avlägsna den information han har lagrat eller göra den oåtkomlig så snart han fått kännedom om att den information som ursprungligen överfördes har avlägsnats från nätet eller gjorts oåtkomlig, eller att en domstol eller administrativ myndighet har bestämt att den ska avlägsnas eller göras oåtkomlig.

2. Denna artikel ska inte påverka möjligheten för en domstol eller en administrativ myndighet att i enlighet med parternas rättssystem kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar en överträdelse.

ARTIKEL 115

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar: värdtjänster

1. Vardera parten ska säkerställa att en tjänsteleverantör som levererar någon av informations-samhällets tjänster tjänst bestående av lagring av information som tillhandahållits av en tjänstemottagare inte ska vara ansvarig för information som lagrats på begäran av tjänstemottagaren, under förutsättning att

a) tjänsteleverantören inte hade kännedom om förekomsten av olaglig verksamhet eller olaglig information och, beträffande skadeståndsanspråk, inte var medveten om fakta eller omständigheter som gjort den olagliga verksamheten eller den olagliga informationen uppenbar, eller

b) tjänsteleverantören så snart denna fått sådan kännedom eller blivit medveten om detta handlat utan dröjsmål för att förstöra informationen eller göra den oåtkomlig.

2. Punkt 1 är inte tillämplig om tjänstemottagaren handlar under tjänsteleverantörens ledning eller överinseende.

3. Denna artikel ska inte påverka möjligheten för en domstol eller administrativ myndighet att i enlighet med inhemsk lagstiftning kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar en överträdelse, och inte heller ska den påverka en parts möjlighet att inrätta förfaranden för att avlägsna information eller göra den oåtkomlig.

ARTIKEL 116

Avsaknad av allmän övervakningsskyldighet

1. Parterna får inte ålägga leverantörer en allmän skyldighet att, när de tillhandahåller tjänster som omfattas av artiklarna 113–115, övervaka den information som de överför eller lagrar, och inte heller någon allmän skyldighet att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet.

2. En part får fastställa skyldigheter för leverantörer av informationssamhällets tjänster att omedelbart underrätta de behöriga myndigheterna om påstådd olaglig verksamhet som utförts eller olagliga uppgifter som tillhandahållits av mottagarna av deras tjänster. En part får också införa en skyldighet för leverantörer av informationssamhällets tjänster att på behöriga myn-

RP 118/2016 rd

digheters begäran tillhandahålla uppgifter som gör det möjligt att identifiera de mottagare av deras leverantörers tjänster som ingått lagringsavtal med dem.

ARTIKEL 117

Dag för tillämpning av artiklarna 112–116

Inom fem år från den dag då denna avdelning blir tillämplig ska Republiken Kazakstan till fullo uppfylla skyldigheterna i artiklarna 112–116.

ARTIKEL 118

Samarbete

1. Parterna ska uppmuntra utvecklandet av samarbete mellan branschorganisationer eller branschsammanlutningar som syftar till säkerställande av skydd och verkställighet av immateriella rättigheter.

2. Parterna är överens om att samarbeta för att stödja genomförandet av skyldigheterna enligt detta kapitel. Samarbetet omfattar, men inte är begränsat till

a) informationsutbyte om deras respektive rättsliga ramar för immateriella rättigheter samt relevanta bestämmelser om skydd och säkerställande av skydd; utbyte av erfarenheter om lagstiftningsprocessen på dessa områden,

b) utbyte av erfarenheter av skydd och säkerställande av immateriella rättigheter,

c) utbyte av erfarenheter av skydd och verkställighet inom tull- och polismyndigheterna samt administrativa, rättsliga organ och berörda organisationer, samordning för att hindra export av förfalskade varor,

d) kapacitetssuppleering,

e) främjande och spridning av information och kunskap om immateriella rättigheter, bland annat i näringslivet och det civila samhället; främjande av ökad medvetenhet och kunskap bland konsumenterna och rättighetshavarna.

KAPITEL 8

OFFENTLIG UPPHANDLING

ARTIKEL 119

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

a) *handelsvaror eller tjänster*: varor eller tjänster av ett slag som i allmänhet säljs eller erbjuds till försäljning på den kommersiella marknaden till, och som vanligen köps av, icke-statliga köpare för icke-statliga ändamål.

b) *byggtjänst*: en tjänst vars syfte det är att på valfritt sätt utföra tekniska bygg- eller anläggningsarbeten i enlighet med huvudgrupp 51 i FN:s centrala produktindelning (*United Nations Provisional Central Product Classification*, nedan kallad *CPCprov*).

c) *dag*: kalenderdag.

d) *elektronisk auktion*: en upprepad process med hjälp av elektroniska medel för att presentera nya lägre priser och/eller nya värden för vissa delar av anbud, vilken genomförs efter en första fullständig utvärdering av anbud och möjliggör en rangordning av anbud på grundval av automatiska utvärderingsmetoder. Följaktligen kan vissa tjänstekontrakt och vissa byggtreprenadkontrakt som innehåller intellektuella prestationer, såsom projekteringen av byggtreprenader, inte bli föremål för elektronisk auktion.

e) *skriftligen* eller *skriftligt*: varje enhet av ord eller siffror som kan läsas, återges och meddelas vid ett senare tillfälle. Den kan innehålla elektroniskt överförd och lagrad information.

f) *begränsad upphandling*: ett upphandlingsförfarande där den upphandlande enheten kontaktar en leverantör eller leverantörer som den själv valt ut.

g) *åtgärd*: lagar, andra författningar, förfaranden, administrativa riktlinjer eller praxis, eller alla åtgärder från den upphandlande enhetens sida i samband med en upphandling som omfattas av detta kapitel.

h) *fleranvändningsförteckning*: förteckning över leverantörer som en upphandlande enhet anser uppfylla kraven för att få tas upp i förteckningen och som den upphandlande enheten har för avsikt att använda mer än en gång.

i) *meddelande om planerad upphandling*: meddelande offentliggjort av en upphandlande enhet i vilket intresserade leverantörer uppmanas att lämna in en begäran om deltagande, ett anbud eller båda delarna.

j) *öppen upphandling*: ett upphandlingsförfarande där alla intresserade leverantörer har möjlighet att lämna anbud.

k) *person*: en fysisk person eller en juridisk person.

l) *upphandlande enhet*: enhet som omfattas av delarna 1–3 i bilaga III.

m) *kvalificerad leverantör*: en leverantör som en upphandlande enhet anser ha uppfyllt villkoren för deltagande.

n) *selektiv upphandling*: upphandlingsförfarande då enbart kvalificerade leverantörer uppmanas att lämna anbud av den upphandlande enheten.

o) *tjänster*: omfattar byggtjänster, om inte annat anges.

p) *standard*: ett dokument som godkänts av ett erkänt organ, och som för allmänt och upprepat bruk anger regler, riktlinjer eller egenskaper avseende varor eller tjänster, eller därmed sammanhängande processer och tillverkningsmetoder som inte måste efterlevas. Det kan även innefatta eller enbart behandla terminologi, symboler, förpacknings-, märknings- eller etiketteringskrav beträffande en vara, tjänst, process eller tillverkningsmetod.

q) *leverantör*: en person eller en grupp av personer som tillhandahåller eller som kan tillhandahålla varor eller tjänster.

r) *teknisk specifikation*: ett krav i samband med ett anbudsförfarande som

i) anger egenskaperna hos de varor eller tjänster som ska upphandlas, exempelvis kvalitet, prestanda, säkerhet och dimensioner, eller processer och metoder för tillverkningen eller tillhandahållandet av dessa, eller

ii) som behandlar terminologi, symboler, förpacknings-, märknings- eller etiketteringskrav beträffande en vara eller en tjänst.

ARTIKEL 120

Tillämpningsområde och omfattning

Tillämpning av detta kapitel

1. Detta kapitel gäller alla åtgärder i samband med upphandling som omfattas, oavsett om den bedrivs uteslutande eller delvis med elektroniska medel.

2. I detta kapitel avses med *upphandling* som omfattas, upphandling för offentliga ändamål

a) av varor, tjänster eller en kombination av dessa

i) som anges i bilaga III, och

ii) som inte upphandlas för kommersiell försäljning eller återförsäljning, eller för produktion eller tillhandahållande av varor eller tjänster för kommersiell försäljning eller återförsäljning,

b) genom varje avtalsrättslig möjlighet, t. ex. köp, leasing och hyresavtal eller hyrköpsavtal, med eller utan rätt till köp.

c) för vilken värdet är lika med eller överstiger det tröskelvärde som anges i bilaga III, vid tidpunkten för offentliggörandet av ett meddelande i enlighet med artikel 124,

d) genom en upphandlande enhet, och

e) som inte på annat sätt är undantagen från att omfattas av punkt 3 i denna artikel eller i bilaga III.

Om värdet av en upphandling är osäkert, ska det beräknas i enlighet med punkterna 6–8.

3. Om inte annat anges i bilaga III, gäller detta kapitel inte

a) förvärv eller hyra av mark, befintliga byggnader eller annan fast egendom eller därmed sammanhängande rättigheter,

b) icke-avtalsgrundade överenskommelser eller någon form av bistånd som en part tillhandahåller, inklusive samarbetsavtal, bidrag, lån, kapitaltillskott, garantier och skattelättnader,

c) upphandling eller förvärv av tjänster på skatteområdet eller förvaringstjänster, likvidations- eller förvaltningstjänster för reglerade finansinstitut eller tjänster som rör försäljning, inlösen och distribution i samband med statlig upplåning, inklusive lån, statsobligationer och andra värdepapper,

d) offentliga anställningsavtal,

- e) upphandling som sker
 - i) särskilt i syfte att tillhandahålla internationellt bistånd, inbegripet utvecklingsbistånd,
 - ii) enligt det särskilda förfarande eller på de särskilda villkor som gäller för en internationell överenskommelse om stationering av trupper eller de avtalsslutande ländernas gemensamma genomförande av ett projekt, eller
 - iii) enligt det särskilda förfarande eller på de särskilda villkor som gäller för en internationell organisation, eller en organisation som finansieras av internationella bidrag, lån eller annat bistånd, när det tillämpliga förfarandet eller de tillämpliga villkoren skulle vara oförenliga med detta kapitel.

4. I bilaga III anges följande uppgifter med avseende på vardera parten:

- a) I del 1 de centrala statliga enheter vars upphandling omfattas av detta kapitel.
- b) I del 2 de regionala statliga enheter vars upphandling omfattas av detta kapitel.
- c) I del 3 alla andra enheter vars upphandling omfattas av detta kapitel.
- d) I del 4 de varor som omfattas av detta kapitel.
- e) I del 5 de tjänster, utom byggtjänster, som omfattas av detta kapitel.
- f) I del 6 de byggtjänster som omfattas av detta kapitel.
- g) I del 7 och i allmänna anmärkningar.

5. Om en upphandlande enhet i samband med upphandling som omfattas kräver att personer som inte omfattas av bilaga III ska upphandla i enlighet med särskilda krav, ska artikel 122 i tillämpliga delar gälla dessa krav.

Värdering

6. Vid beräkningen av värdet av en upphandling i syfte att avgöra om den utgör upphandling som omfattas av detta avtal ska den upphandlande enheten

- a) varken dela upp en upphandling i separata upphandlingar eller välja ut eller använda en viss värderingsmetod för att beräkna värdet av en upphandling i avsikt att helt eller delvis undanta den från tillämpningen av detta kapitel, och
- b) inkludera det totala beräknade högsta värdet av upphandlingen under hela kontraktets löptid, oavsett om det tilldelas en eller flera leverantörer, samt ta hänsyn till alla typer av ersättningar, bland annat
 - i) premier, avgifter, provisioner och ränta, och
 - ii) det totala värdet av eventuella optioner.

7. Om ett särskilt villkor för en upphandling medför att mer än ett kontrakt tilldelas eller att kontrakt tilldelas i separata delar (nedan kallat *återkommande kontrakt*), ska beräkningen av det totala högsta värdet grunda sig på antingen

- a) värdet på de återkommande kontrakt för samma typ av vara eller tjänst som tilldelats under de föregående 12 månaderna eller den upphandlande enhetens föregående räkenskapsår, om

möjligt justerat för förväntade ändringar av mängden eller värdet av den vara eller tjänst som upphandlas för de följande 12 månaderna, eller

b) beräknat värde på de återkommande kontrakt för samma typ av vara eller tjänst som ska tilldelas för de 12 månaderna närmast efter den ursprungliga kontraktstilldelningen eller den upphandlande enhetens räkenskapsår.

8. Vid upphandling för leasing, hyra eller hyrköp av varor eller tjänster, eller upphandling utan angivet totalpris, ska grundvalen för värderingen vara följande:

a) Vid kontrakt med en bestämd löptid ska värderingen grunda sig på

i) det totala beräknade högsta värdet under löptiden, om denna är högst 12 månader, eller

ii) det totala beräknade högsta värdet, inklusive eventuellt restvärde, om löptiden är längre än 12 månader.

b) För kontrakt på obestämd löptid ska det skattade månatliga beloppet multipliceras med 48.

c) Om det är osäkert huruvida kontraktet ska vara ett kontrakt med visstidsanställning, ska grundvalen för värdering i led b tillämpas.

ARTIKEL 121

Allmänna undantag

Under förutsättning att sådana åtgärder inte tillämpas på ett sätt som skulle innebära godtycklig eller oberättigad diskriminering mellan parterna eller en förtäckt inskränkning av internationell handel, ska inget i detta kapitel tolkas som ett hinder för en part att anta eller genomföra åtgärder

a) som är nödvändiga för att skydda allmän moral, ordning eller säkerhet,

b) som är nödvändiga för skyddet av människors och djurs liv eller hälsa samt för växtskydd,

c) som är nödvändiga för att skydda immateriella rättigheter, eller

d) som avser varor eller tjänster som tillhandahålls av personer med funktionsnedsättning, av välgörenhetsinrättningar eller inom kriminalvården.

ARTIKEL 122

Allmänna principer

Icke-diskriminering

1. Vad gäller åtgärder som rör den upphandling som omfattas, ska vardera parten och dess upphandlande enheter, utan förbehåll, bevilja sådana varor och tjänster från den andra parten eller leverantörer från den andra parten som tillhandahåller sådana varor eller tjänster en behandling som inte är mindre förmånlig än den som beviljas egna varor, tjänster och lokalt etablerade leverantörer.

2. Vad gäller åtgärder som rör den upphandling som omfattas, får parterna och deras upphandlande enheter inte

- a) behandla en lokalt etablerad leverantör mindre förmånligt än en annan lokalt etablerad leverantör på grund av graden av utländsk anknytning eller ägarskap, eller
- b) diskriminera en lokalt etablerad leverantör av det skälet att de varor eller tjänster som denne tillhandahåller i samband med en viss upphandling utgörs av varor eller tjänster från den andra parten.

Användning av elektroniska medel

3. När en upphandling som omfattas sker med elektroniska medel ska den upphandlande enheten

- a) garantera att upphandlingen genomförs med hjälp av it-system och programvara, inklusive sådana som rör autentisering och kryptering av information, som är allmänt tillgängliga och kompatibla med andra allmänt tillgängliga it-system och annan tillgänglig programvara, och
- b) säkerställa att det finns mekanismer som garanterar integriteten för begäran om deltagande och anbud, bland annat fastställande av tidpunkten för mottagande, och hindrar otillbörlig tillgång.

Genomförande av upphandling

4. En upphandlande enhet ska genomföra den upphandling som omfattas på ett öppet och opartiskt sätt som

- a) är förenligt med detta kapitel och sker med hjälp av metoder såsom öppen upphandling, selektiv upphandling, begränsad upphandling och elektroniska auktioner,
- b) gör att intressekonflikter undviks, och
- c) förhindrar korruption.

Ursprungsregler

5. En part får inte, vid en upphandling som omfattas, tillämpa sådana ursprungsregler för varor eller tjänster som importerats från eller tillhandahållits av den andra parten, som avviker från de ursprungsregler som den samtidigt tillämpar vid normal handel på import eller tillhandahållande av samma varor eller tjänster från samma part.

Åtgärder som inte specifikt rör upphandlingen

6. Punkterna 1 och 2 ska inte vara tillämpliga på tullar och avgifter som läggs på vid, eller i samband med, import, metoden för att ta ut dessa tullar och avgifter, och andra importbestämmelser eller formaliteter och åtgärder som påverkar handeln med tjänster än andra åtgärder för offentlig upphandling.

ARTIKEL 123

Information om upphandlingssystemet

1. En part ska

a) omgående offentliggöra alla lagar och andra författningar, rättsliga avgöranden, administrativa avgöranden med allmän giltighet, standardkontraktsklausuler som föreskrivs i lagar eller andra författningar och som införlivas genom hänvisning i meddelanden eller anbudsunderlag och förfaranden för upphandling som omfattas, samt ändringar av dessa, i officiellt angivna elektroniska medier eller publikationer som har stor spridning och är lätt tillgängliga för allmänheten, och

b) på begäran lämna en förklaring till detta till den andra parten.

2. I del 1 i bilaga IV anges följande:

a) De elektroniska medier eller publikationer där vardera parten offentliggör den information som avses i punkt 1 i denna artikel.

b) De elektroniska medier eller publikationer där vardera parten offentliggör de meddelanden som krävs enligt artiklarna 124, 126.7 och 133.2.

c) Webbplatser eller adresser där respektive part offentliggör sina meddelanden om tilldelade kontrakt i enlighet med artikel 133.2.

3. Vardera parten ska omgående till samarbetskommittén anmäla alla ändringar av den information som parten förtecknat i del 1 i bilaga IV. Samarbetskommittén ska regelbundet anta beslut som återspeglar ändringarna i del 1 i bilaga IV.

ARTIKEL 124

Meddelanden

Meddelande om planerad upphandling

1. För varje upphandling som omfattas ska den upphandlande enheten offentliggöra ett meddelande om planerad upphandling i det pappersmedium eller elektroniska medium, beroende på lämplighet, som anges i del 2 i bilaga IV, utom under de omständigheter som beskrivs i artikel 130. Ett sådant medium ska ha stor spridning och sådana meddelanden ska vara lättillgängliga för allmänheten, åtminstone till dess att den tidsfrist som anges i meddelandet har löpt ut. Meddelandena ska, för upphandlande enheter som omfattas av delarna 1, 2 och 3 i bilaga III, vara tillgängliga elektroniskt och kostnadsfritt via en enda tillträdespunkt åtminstone under en minimiperiod som anges i del 2 i bilaga IV.

2. Om inte annat anges i detta kapitel, ska alla meddelanden om planerad upphandling innehålla följande uppgifter:

a) Den upphandlande enhetens namn och adress, övriga uppgifter som behövs för att man ska kunna kontakta enheten och få alla relevanta handlingar som gäller upphandlingen samt uppgift om kostnad och betalningsvillkor i förekommande fall.

- b) En beskrivning av upphandlingen, inbegripet arten och mängden hos de varor och tjänster som ska upphandlas eller, om mängden inte är känd, den uppskattade mängden.
- c) I samband med återkommande kontrakt om möjligt en preliminär tidsplan för ytterligare meddelanden om planerad upphandling.
- d) En beskrivning av eventuella optioner.
- e) Tidsfristen för leverans av varorna eller tjänsterna eller kontraktets längd.
- f) Det valda upphandlingsförfarandet och huruvida det innefattar förhandlingar eller elektronisk auktion.
- g) I tillämpliga fall, den sista dagen för att lämna in begäran om deltagande i upphandlingen och adress till vilken denna ska skickas.
- h) Sista dag för att lämna in anbud och adress till vilken detta ska skickas.
- i) Det eller de språk som anbudet eller begäran om deltagande ska vara avfattade på, om de får avfattas på ett annat språk än det officiella språket i den part som den upphandlande enheten tillhör.
- j) En förteckning över och kortfattad beskrivning av villkoren för leverantörernas deltagande, inbegripet krav på särskilda dokument eller certifieringar som leverantörerna ska tillhandahålla, om inte dessa krav ingår i det anbudsunderlag som görs tillgängligt för alla intresserade leverantörer samtidigt som meddelandet om planerad upphandling offentliggörs.
- k) Om den upphandlande enheten avser att i enlighet med artikel 126 välja ut ett begränsat antal kvalificerade leverantörer som inbjuds att lämna anbud, anges kriterierna för urvalet och, i tillämpliga fall, antalet leverantörer som kommer att tillåtas att lämna anbud.

Sammanfattning

3. För varje förestående upphandling ska den upphandlande enheten samtidigt med meddelandet om planerad upphandling offentliggöra en lättillgänglig sammanfattning på engelska eller franska. Sammanfattningen ska åtminstone innehålla följande information:

- a) Uppgifter om vad som ska upphandlas.
- b) Den sista dagen för att lämna in anbud och, i tillämpliga fall, den sista dagen för att lämna in begäran om deltagande eller ansökan om att tas upp på en fleranvändningsförteckning.
- c) Den adress man kan vända sig till för att begära handlingar om upphandlingen.

Meddelande om upphandlingsplaner

4. Upphandlande enheter uppmanas att så tidigt som möjligt varje räkenskapsår offentliggöra ett meddelande om sina upphandlingsplaner (nedan kallat *meddelande om upphandlingsplaner*) i det pappersmedium eller elektroniska medium, beroende på lämplighet, som anges i del 2 i bilaga IV. Meddelandet om upphandlingsplaner bör innehålla uppgifter om vad som ska upphandlas och om vilken dag man planerar offentliggöra meddelandet om planerad upphandling.

5. En upphandlande enhet som omfattas av del 3 i bilaga III får använda ett sådant meddelande om upphandlingsplaner som ett meddelande om upphandling, förutsatt att meddelandet om upphandlingsplaner innehåller de uppgifter enligt punkt 2 i denna artikel som är tillgängliga och en uppmaning till intresserade leverantörer om att till den upphandlande enheten anmäla sitt intresse att delta i upphandlingen.

ARTIKEL 125

Villkor för deltagande

1. En upphandlande enhet ska begränsa villkoren för deltagande i en upphandling till vad som krävs för att säkerställa att leverantören har tillräcklig rättslig, ekonomisk, affärsmässig och teknisk kapacitet för att åta sig den aktuella upphandlingen.

2. När den upphandlande enheten fastställer villkor för deltagande

a) får de inte innehålla krav på att en leverantör tidigare ska ha tilldelats ett eller flera kontrakt av en upphandlande enhet i en part,

b) får de innehålla krav på tidigare relevant erfarenhet om detta är nödvändigt för att uppfylla kraven för upphandlingen, och

c) får de inte innehålla krav på att en parts leverantör, för att få delta i en upphandling eller tilldelas ett kontrakt, tidigare ska ha tilldelats ett eller flera kontrakt av en upphandlande enhet i den andra parten eller att leverantören ska ha tidigare erfarenhet från den partens territorium, utom om tidigare erfarenhet är nödvändig för att uppfylla kraven för upphandlingen.

3. Vid bedömningen av huruvida en leverantör uppfyller villkoren för deltagande ska den upphandlande enheten

a) bedöma leverantörens ekonomiska kapacitet och kommersiella och tekniska förmåga på grundval av leverantörens affärsverksamhet både inom och utanför territoriet för den part som den upphandlande enheten tillhör, och

b) grunda sin värdering på de villkor som enheten i förväg angivit i meddelanden om upphandling eller anbudsunderlag.

4. Om det finns stödjande bevisning får en part, inklusive dess upphandlande enheter, utesluta en leverantör för exempelvis

a) konkurs,

b) oriktiga uppgifter,

c) allvarliga eller varaktiga brister vid uppfyllandet av väsentliga krav eller skyldigheter i tidigare kontrakt,

d) slutgiltiga domar med anledning av allvarliga brott eller överträdelser,

e) fel i yrkesutövningen eller försummelser som kan inverka negativt på leverantörens affärsmässiga integritet, eller

f) underlåtenhet att betala skatt.

ARTIKEL 126

Kvalificering av leverantörer

Registreringssystem och kvalificeringsförfaranden

1. En part och dess upphandlande enheter får ha ett system för registrering av leverantörer i vilket de intresserade leverantörerna måste registrera sig och lämna vissa uppgifter.
2. Vardera parten ska säkerställa att
 - a) dess upphandlande enheter anstränger sig för att minimera skillnaderna mellan sina respektive kvalificeringsförfaranden, och
 - b) dess upphandlande enheter, om de använder sig av system för registrering, enheterna anstränger sig för att minimera skillnaderna mellan sina respektive system.
3. En part och dess upphandlande enheter får inte anta eller tillämpa ett system för registrering eller ett kvalificeringsförfarande som har som syfte eller resultat att skapa onödiga hinder för deltagande av leverantörer från den andra parten i sin upphandling.

Selektiv upphandling

4. När en upphandlande enhet avser att använda sig av selektiv upphandling ska enheten
 - a) i meddelandet om planerad upphandling åtminstone inbegripa den information som anges i artikel 124.2 a, b, f, g, j och k och uppmana leverantörerna att lämna in en begäran om deltagande, och
 - b) senast i början av perioden för anbudsgivning, förse de kvalificerade leverantörer som underrättats i enlighet med artikel 128.3 b med åtminstone de uppgifter som avses i artikel 124.2 c, d, e, h och i.
5. En upphandlande enhet ska låta alla kvalificerade leverantörer delta i en viss upphandling, såvida inte den upphandlande enheten i meddelandet om planerad upphandling anger att antalet leverantörer som kommer att få lämna anbud är begränsat och vilka kriterier som tillämpas vid urvalet av dessa.
6. Om anbudsunderlaget inte görs allmänt tillgängligt från dagen för offentliggörandet av det meddelande som avses i punkt 4, ska den upphandlande enheten garantera att alla de kvalificerade leverantörer som valts ut i enlighet med punkt 5 får tillgång till dessa dokument samtidigt.

Fleranvändningsförteckningar

7. En upphandlande enhet får använda en fleranvändningsförteckning över leverantörer, under förutsättning att ett meddelande med en uppmaning till intresserade leverantörer att ansöka om att föras upp på förteckningen
 - a) offentliggörs en gång om året, och
 - b) om detta offentliggörs elektroniskt, även fortlöpande görs tillgängligt,

i lämpligt medium som anges i del 2 i bilaga IV.

8. Det meddelande som avses i punkt 7 ska innehålla följande:

- a) En beskrivning av de varor eller tjänster eller kategorier av dessa för vilka förteckningen kan användas.
- b) De villkor som leverantörerna ska uppfylla för att föras upp i förteckningen och de metoder som den upphandlande enheten använder för att kontrollera om en leverantör uppfyller villkoren.
- c) Den upphandlande enhetens namn och adress samt andra uppgifter som behövs för att kunna kontakta enheten och få alla relevanta handlingar som gäller förteckningen.
- d) Förteckningens giltighetstid och den metod som används för att förnya eller avsluta förteckningens giltighet eller, om ingen giltighetstid anges, en uppgift om den metod som kommer att användas för att meddela att förteckningen kommer att upphöra att gälla.
- e) Uppgift om att förteckningen kan användas för sådan upphandling som omfattas av detta kapitel.

9. Om en fleranvändningsförteckning kommer att gälla i högst tre år får en upphandlande enhet, trots vad som sägs i punkt 7, välja att offentliggöra det meddelande som avses i punkt 7 endast en gång, i början av förteckningens giltighetsperiod, förutsatt

- a) att giltighetsperioden anges i meddelandet och att inga fler meddelanden kommer att offentliggöras, och
- b) att meddelandet offentliggörs elektroniskt och görs tillgängligt fortlöpande under giltighetstiden.

10. En upphandlande enhet ska tillåta leverantörer att när som helst ansöka om att föras upp på fleranvändningsförteckningen och inom rimlig tid ta med alla kvalificerade leverantörer på förteckningen.

11. Om en leverantör som inte är upptagen i en fleranvändningsförteckning lämnar in en begäran om deltagande i en upphandling som utgår från en fleranvändningsförteckning och lämnar alla handlingar som krävs inom den tidsfrist som anges i artikel 128.2, ska den upphandlande enheten behandla begäran. Den upphandlande enheten får inte utesluta leverantören från upphandlingen på grund av att enheten inte har tillräckligt med tid för att behandla begäran, såvida inte enheten i exceptionella fall på grund av upphandlingens komplexitet inte hinner slutföra behandlingen av begäran inom anbudsfristen.

Enheter som omfattas av del 3 i bilaga III

12. En upphandlande enhet som omfattas del 3 i bilaga III får använda ett meddelande med en uppmaning till leverantörer för att ansöka om att föras upp på fleranvändningsförteckningen som ett meddelande om planerad upphandling, under förutsättning

- a) att meddelandet offentliggörs i enlighet med punkt 7 i denna artikel och inkluderar de uppgifter som krävs enligt punkt 8 i denna artikel, de nödvändiga uppgifter enligt artikel 124.2 som är tillgängliga och att det framgår att det utgör ett meddelande om planerad upphandling

eller att endast leverantörerna på fleranvändningsförteckningen kommer att få ytterligare meddelanden om upphandling som omfattas av fleranvändningsförteckningen, och

b) att enheten omgående tillhandahåller leverantörer som för enheten har uttryckt sitt intresse för en viss upphandling tillräcklig information för att dessa kunna bedöma sitt intresse av att delta i upphandlingen, bland annat de övriga uppgifter som krävs enligt artikel 124.2, i den mån sådana uppgifter är tillgängliga.

13. En upphandlande enhet som omfattas av del 3 till bilaga III får tillåta en leverantör som har ansökt om att föras upp på fleranvändningsförteckningen i enlighet med punkt 10 i denna artikel att lämna anbud i en viss upphandling, om den upphandlande enheten har tillräckligt med tid för att undersöka om leverantören uppfyller villkoren för deltagande.

Information om den upphandlande enhetens beslut

14. En upphandlande enhet ska omgående underrätta de leverantörer som lämnar in en begäran om deltagande eller en ansökan om att föras upp på fleranvändningsförteckningen om enhetens beslut i fråga om den inlämnade begäran eller ansökan.

15. Om en upphandlande enhet avslår en leverantörs begäran om deltagande i en upphandling eller ansökan om att föras upp i fleranvändningsförteckningen, inte längre erkänner en leverantör som kvalificerad eller stryker en leverantör från fleranvändningsförteckningen, ska enheten omgående underrätta leverantören och, på dennes begäran, omgående tillhandahålla en skriftlig förklaring till skälen för sitt beslut.

ARTIKEL 127

Tekniska specifikationer och anbudsunderlag

Tekniska specifikationer

1. En upphandlande enhet får inte utarbeta, anta eller tillämpa tekniska specifikationer eller fastställa förfaranden för bedömning av överensstämmelse som syftar till att skapa eller resulterar i onödiga hinder för internationell handel.

De tekniska specifikationerna måste tillåta anbudsgivare att delta på lika villkor och får inte innebära omotiverade hinder mot att upphandlingsmarknader öppnas för konkurrens.

2. Vid fastställandet av de tekniska specifikationerna för de varor eller tjänster som upphandlingen gäller ska den upphandlande enheten då det är lämpligt

a) ange de tekniska specifikationerna efter prestanda och funktionella krav snarare än efter utformning eller med beskrivande kännetecken, och

b) grunda de tekniska specifikationerna på internationella standarder när sådana finns, och i annat fall på nationella tekniska föreskrifter, erkända nationella standarder eller byggnormer.

3. Om kriterier rörande utformning eller beskrivande kännetecken används i de tekniska specifikationerna, bör en upphandlande enhet i tillämpliga fall ange att den kommer att beakta anbud avseende likvärdiga varor eller tjänster som tydligt uppfyller kraven för upphandlingen genom att inkludera en formulering såsom "eller likvärdig" i anbudsunderlaget.

4. En upphandlande enhet får i de tekniska specifikationerna inte ställa krav på eller hänvisa till särskilda varumärken eller handelsnamn, patent, upphovsrätt, utformning, typ, särskilt ursprung, tillverkare eller leverantör, utom i de fall där det inte finns något annat sätt att beskriva kraven för upphandlingen tillräckligt exakt och klart, och under förutsättning att anbudsunderlaget i så fall innehåller formuleringar som "eller likvärdig".

5. En upphandlande enhet får inte, på ett sätt som kan hindra konkurrens, efterfråga eller ta emot råd som kan användas för att utarbeta eller anta en teknisk specifikation för en särskild upphandling från personer som kan ha kommersiella intressen i upphandlingen.

6. För tydlighets skull får en part och dess upphandlande enheter i enlighet med denna artikel utarbeta, anta eller tillämpa tekniska specifikationer för att främja bevarande av naturresurser eller skydda miljön.

Anbudsunderlag

7. En upphandlande enhet ska till leverantörerna tillhandahålla anbudsunderlag som innehåller alla uppgifter de behöver för att utarbeta och lämna in väl underbyggda anbud. Om detta inte redan tillhandahållits i meddelandet om planerad upphandling ska anbudsunderlaget omfatta en fullständig beskrivning av

a) upphandlingen, inbegripet arten och mängden hos de varor eller tjänster som ska upphandlas eller, om mängden inte är känd, den uppskattade mängden, samt alla krav som ska uppfyllas, inbegripet eventuella tekniska specifikationer, certifiering av bedömning av överensstämmelse, planer, ritningar eller instruktionsmaterial,

b) alla eventuella villkor för leverantörernas deltagande, inbegripet en förteckning över information och dokument som leverantörerna ska tillhandahålla i samband med villkoren för deltagande,

c) alla utvärderingskriterier som kommer att beaktas vid kontraktstilldelningen och, utom i de fall där priset är det enda kriteriet, viktningen av dessa kriterier,

d) om den upphandlande enheten kommer att använda sig av elektroniska medel, eventuella autentiserings- och krypteringskrav eller krav på annan utrustning för inlämning av information med elektroniska medel,

e) om den upphandlande enheten kommer att hålla en elektronisk auktion, reglerna som ligger till grund för auktionen, inbegripet vilka delar av anbudet som har samband med utvärderingskriterierna,

f) om anbudet kommer att öppnas offentligt, dag, tid och plats för öppnandet och i förekommande fall de personer som får närvara,

g) alla andra villkor, inbegripet betalningsvillkor och eventuella begränsningar av de medel med vars hjälp anbud får lämnas, t.ex. på papper eller med elektroniska medel, och

h) dagar för leverans av varor eller tjänster.

8. När en upphandlande enhet fastställer dagen för den leverans av varor eller det tillhandahållande av tjänster som upphandlas ska enheten ta hänsyn till sådana faktorer som upphandlingens komplexitet, omfattningen av beräknad underentreprenad och den tid som realistiskt krävs

för tillverkning av varorna, ta ut dem ur lager och transportera dem från leverantören respektive att tillhandahålla tjänsterna.

9. De utvärderingskriterier som fastställs i meddelandet om planerad upphandling eller i anbudsunderlaget kan vara bland annat pris och andra kostnadsfaktorer, kvalitet, teknisk tjänst, miljöegenskaper och leveransvillkor.

10. En upphandlande enhet ska omgående

a) göra anbudsunderlag tillgängliga, så att intresserade leverantörer får tillräckligt lång tid på sig att lämna in väl underbyggda anbud,

b) på begäran tillhandahålla anbudsunderlag till varje intresserad leverantör, och

c) besvara alla skäliga önskemål om relevanta upplysningar från en leverantör som är intresserad av eller deltar i anbudsförfarandet, förutsatt att dessa upplysningar inte ger leverantören någon fördel i förhållande till konkurrenterna.

Ändringar

11. Om en upphandlande enhet före tilldelningen av ett kontrakt ändrar de kriterier eller krav som anges i meddelandet om planerad upphandling eller i det anbudsunderlag som lämnats till de deltagande leverantörerna, eller om den ändrar meddelandet eller anbudsunderlaget, ska den skriftligen skicka alla sådana ändringar eller det ändrade eller nya meddelandet eller anbudsunderlaget

a) till alla leverantörer som deltar vid den tidpunkt då informationen ändras eller byts ut, om enheten känner till vilka leverantörerna är, och i alla andra fall, på samma sätt som den ursprungliga informationen tillhandahölls, och

b) i tillräckligt god tid för att dessa leverantörer ska hinna ändra och på nytt lämna in sina anbud.

ARTIKEL 128

Tidsfrister

Allmänt

1. En upphandlande enhet ska, så långt det är förenligt med dess egna rimliga behov, ge leverantörerna tillräckligt med tid för att utarbeta och lämna in begäran om deltagande och väl underbyggda anbud, och därvid beakta sådana faktorer som

a) upphandlingens art och komplexitet,

b) omfattningen av beräknad underentreprenad, och

c) den tid det tar att befordra ett anbud från utländska respektive inhemska orter i de fall där detta inte sker elektroniskt.

Dessa tidsfrister, inklusive eventuella förlängningar, ska vara desamma för alla intresserade eller deltagande leverantörer.

Tidsfrister

2. En upphandlande enhet som använder sig av en selektiv upphandling ska i princip ange en tidsfrist på minst 25 dagar för inlämnande av begäran om deltagande räknat från den dag då meddelandet om planerad upphandling offentliggörs. Om det, i undantagsfall som vederbörligen styrks av den upphandlande enheten, inte är möjligt att tillämpa denna tidsfrist, får fristen förkortas till minst tio dagar.

3. Med undantag av de fall som föreskrivs i punkterna 4, 5, 7 och 8 ska en upphandlande enhet ange att sista dagen för inlämnande av anbud infaller tidigast 40 dagar räknat från

a) när det gäller en öppen upphandling, den dag då meddelandet om planerad upphandling offentliggörs, eller

b) när det gäller en selektiv upphandling, den dag då enheten underrättar leverantörerna om att de kommer att inbjudas att lämna anbud, oavsett om enheten använder sig av en fleranvändningsförteckning eller inte.

4. En upphandlande enhet får i enlighet med punkt 3 förkorta anbudsfristen till som minst tio dagar i följande fall:

a) Den upphandlande enheten har i enlighet med artikel 124.4 offentliggjort ett meddelande om upphandlingsplaner senast 40 dagar men tidigast 12 månader innan meddelandet om upphandlingsplaner offentliggörs, och meddelandet om upphandlingsplaner innehåller följande uppgifter:

i) En beskrivning av upphandlingen.

ii) Ungefärlig sista dag för inlämnande av anbud eller begäran om deltagande.

iii) En uppmaning till intresserade leverantörer att anmäla sitt intresse för upphandlingen till den upphandlande enheten.

iv) Den adress från vilken handlingar rörande upphandlingen kan fås.

v) Så mycket som finns tillgängligt av de uppgifter som krävs för meddelandet om planerad upphandling enligt artikel 124.2.

b) Den upphandlande enheten anger, i samband med återkommande upphandlingar, i ett första meddelande om planerad upphandling att senare meddelanden kommer att offentliggöras med tidsfristerna för anbudsförfarandet på grundval av denna punkt.

c) Ett undantagsfall som vederbörligen styrks av den upphandlande enheten gör att det inte är möjligt att tillämpa tidsfristen i enlighet med punkt 3.

5. En upphandlande enhet får förkorta anbudsfristen enligt punkt 3 med sju dagar i vart och ett av följande fall:

a) Meddelandet om planerad upphandling offentliggörs med elektroniska medel.

b) Hela anbudsunderlaget görs tillgängligt med elektroniska medel från och med den dag då offentliggörande av meddelandet om planerad upphandling gjordes.

c) Enheten godtar att anbud lämnas med elektroniska medel.

6. Tillämpning av bestämmelserna i punkt 5 tillsammans med punkt 4 får under inga omständigheter leda till att anbudsfristen enligt punkt 3 till mindre än sju dagar från den dag då meddelandet om planerad upphandling offentliggörs.

7. Utan hinder av någon annan bestämmelse i denna artikel får en upphandlande enhet som köper in kommersiella varor eller tjänster, eller en kombination av varor i tjänster, förkorta anbudsfristen enligt punkt 3 till som minst 13 dagar, om enheten offentliggör både meddelandet om planerad upphandling och anbudsunderlaget samtidigt med elektroniska medel. Om enheten dessutom godtar att anbud på kommersiella varor eller tjänster lämnas med elektroniska medel, får den förkorta tidsfristen enligt punkt 3 till som minst sju dagar.

8. Om en upphandlande enhet som omfattas av del 3 i bilaga III har valt ut alla eller ett begränsat antal kvalificerade leverantörer, får anbudsfristen fastställas genom ömsesidig överenskommelse mellan enheten och de utvalda leverantörerna. Om ingen överenskommelse föreligger får fristen inte underskrida sju dagar.

ARTIKEL 129

Förhandlingar

1. En part kan besluta att dess upphandlande enheter ska föra förhandlingar

a) om enheten har uppgett sin avsikt att föra förhandlingar i meddelandet om planerad upphandling enligt artikel 124.2, eller

b) om det av utvärderingen framgår att inget anbud är det uppenbart mest fördelaktiga enligt de särskilda utvärderingskriterier som angivits i meddelandet om planerad upphandling eller anbudsunderlaget.

2. En upphandlande enhet ska

a) säkerställa att minskning av antalet leverantörer som deltar i förhandlingarna sker i enlighet med de utvärderingskriterier som angivits i meddelandet om planerad upphandling eller anbudsunderlaget, och

b) när förhandlingarna har slutförts, fastställa en gemensam tidsfrist för de leverantörer som återstår i upphandlingen att lämna in nya eller ändrade anbud.

ARTIKEL 130

Begränsad upphandling

1. Under förutsättning att denna bestämmelse inte tillämpas i syfte att undvika konkurrens bland leverantörerna eller på ett sätt som diskriminerar leverantörerna från den andra parten eller skyddar inhemska leverantörer, får den upphandlande enheten använda sig av begränsad upphandling och välja att inte tillämpa artiklarna 124, 125, 126, 127 (punkterna 7–11), 128, 129, 131 och 132, dock enbart i något av följande fall:

a) Under förutsättning att kraven i anbudsunderlaget inte väsentligen ändras, om

i) inga anbud lämnats in eller inga leverantörer begärt att få delta,

ii) inga anbud lämnats in som uppfyller de grundläggande kraven i anbudsunderlaget,

iii) inga leverantörer uppfyller villkoren för deltagande, eller

iv) de inlämnade anbuden tillkommit genom anbudskartell.

b) I fall där varor eller tjänster kan levereras endast av en viss leverantör och det inte finns några rimliga alternativ eller rimliga ersättningsvaror eller ersättningstjänster av något av följande skäl:

- i) Upphandlingen gäller ett konstverk.
- ii) Skydd av patent, upphovsrätt eller andra exklusiva rättigheter.
- iii) Det saknas konkurrens av tekniska orsaker.

c) I fråga om kompletterande leveranser från den ursprungliga leverantören av varor eller tjänster som inte ingick i den ursprungliga upphandlingen, och då ett byte av leverantör för dessa kompletterande varor eller tjänster

- i) inte kan ske av ekonomiska eller tekniska skäl såsom krav på utbytbarhet eller driftskompatibilitet med redan befintlig utrustning, programvara, tjänster eller installationer som upphandlats vid den ursprungliga upphandlingen, och
- ii) skulle medföra betydande olägenheter eller betydligt större omkostnader för den upphandlande enheten.

d) Om det är absolut nödvändigt, eftersom produkterna eller tjänsterna inte skulle kunna erhållas i tid genom en öppen eller selektiv upphandling på grund av extrem tidsbrist till följd av händelser som inte kunnat förutses av den upphandlande enheten.

e) För varor som köps på en råvarumarknad.

f) När en upphandlande enhet köper en prototyp eller en ny produkt eller tjänst som utvecklats på dess begäran i samband med och för en bestämd upphandling avseende forskning, försöksverksamhet, undersökning eller ursprunglig utveckling. Ursprunglig utveckling av en ny produkt eller tjänst får inbegripa begränsad produktion eller leverans för att också resultaten av fälttester ska bli tillgängliga och för att visa att varan eller tjänsten lämpar sig för produktion eller leverans i kvantiteter och med godtagbar kvalitet, men utsträcker sig inte till kvantitetsproduktion eller leveranser som syftar till att pröva gångbarhet på marknaden eller för att återfå forsknings- och utvecklingskostnader.

g) När det är fråga om inköp under extremt gynnsamma förhållanden som enbart uppstår på mycket kort sikt i samband med en icke sedvanlig försäljning, t.ex. vid likvidation, tvångsförvaltning eller konkurs, och inte om rutininköp från normala leverantörer.

h) I fall där ett kontrakt tilldelas en vinnare av en designtävling, under förutsättning att

- i) tävlingen organiseras på ett sätt som är förenligt med principerna i detta kapitel, i synnerhet med avseende på offentliggörande av ett meddelande om planerad upphandling, och
- ii) deltagarna bedöms av en självständig jury med syftet att ge designkontrakt till vinnaren.

2. En upphandlande enhet ska utarbeta en skriftlig rapport om varje kontrakt som tilldelats enligt punkt 1. Rapporten ska innehålla namn på den upphandlande enheten, värde och typ av varor eller tjänster som upphandlats, och en uppgift om de omständigheter och villkor som beskrivs i punkt 1 som motiverat användningen av begränsad upphandling.

ARTIKEL 131

Elektroniska auktioner

1. De upphandlande enheterna får använda sig av elektroniska auktioner.

2. Vid öppna, begränsade eller förhandlade förfaranden får en upphandlande enhet besluta att tilldelningen av ett kontrakt ska föregås av en elektronisk auktion om kontraktsspecifikationerna kan fastställas med tillräcklig exakthet.

Den elektroniska auktionen ska grundas på

- a) enbart priser när kontraktet ges till det lägsta priset, eller
- b) priser och/eller nya värden på aspekter i anbudet som angivits i specifikationerna när kontraktet ges till det mest fördelaktiga anbudet.

3. En upphandlande enhet som beslutar att använda sig av elektronisk auktion ska ange detta i meddelandet om planerad upphandling.

Specifikationerna ska bland annat innehålla upplysningar om följande:

- a) De aspekter vars värden kommer att vara föremål för den elektroniska auktionen, under förutsättning att dessa aspekter är kvantifierbara, och kan uttryckas i siffror eller procent.
- b) De eventuella gränserna för de värden som kan presenteras, baserade på en bedömning av specifikationerna för föremålet för upphandlingen.
- c) De uppgifter som kommer att göras tillgängliga för anbudsgivarna under den elektroniska auktionen och när detta i förekommande fall kommer att ske.
- d) Relevanta uppgifter om genomförandet av den elektroniska auktionen.
- e) På vilka villkor anbudsgivarna kan lämna anbud och särskilt vilka minsta skillnader som i förekommande fall krävs mellan anbudet.
- f) Relevanta uppgifter om den elektroniska utrustning som används och om arrangemangen och de tekniska specifikationerna för anslutning.

4. Innan en elektronisk auktion inleds ska en upphandlande enhet genomföra en första fullständig utvärdering av anbudet i enlighet med tilldelningskriterierna och den fastställda viktningen för dessa. Alla anbudsgivare som har lämnat godtagbara anbud ska samtidigt och med elektroniska medel bjudas in att lämna nya priser och/eller nya värden; inbjudan ska innehålla alla relevanta upplysningar om den individuella anslutningen till den elektroniska utrustning som används samt om vilken dag och tid den elektroniska auktionen kommer att inledas. Den elektroniska auktionen får genomföras under flera på varandra följande etapper. Den elektroniska auktionen får inte inledas tidigare än två arbetsdagar efter den dag då inbjudan har skickats ut.

5. Om tilldelningen av kontraktet kommer att ske på grundval av det mest fördelaktiga anbudet, ska inbjudan åtföljas av resultatet av en fullständig bedömning av den berörda anbudsgivarens anbud. I inbjudan ska även den matematiska formel anges som kommer att användas vid den elektroniska auktionen för att bestämma den nya automatiska rangordningen med avseende på de nya priser och/eller värden som lämnas. Denna formel ska innefatta viktningen av alla de kriterier som fastställts för att bestämma det mest fördelaktiga anbudet, i enlighet med meddelandet om upphandling eller specifikationerna; för detta syfte ska emellertid eventuellt förekommande intervall i förväg reduceras till ett bestämt värde.

6. Under varje etapp i den elektroniska auktionen ska den upphandlande myndigheten omedelbart lämna alla anbudsgivare åtminstone tillräckliga upplysningar för att de vid varje tidpunkt ska ha kännedom om sin plats i rangordningen. Den får också lämna andra upplysningar om andra priser eller värden som har lämnats, under förutsättning att detta anges i specifikationerna. Den får även när som helst meddela antalet deltagare i den aktuella auktionsetappen. Den får emellertid under inga omständigheter röja anbudsgivarnas identitet under genomförandet av de olika etapperna i den elektroniska auktionen.

7. En upphandlande enhet ska avsluta den elektroniska auktionen på något eller flera av följande sätt:

- a) Genom att i inbjudan att delta i auktionen ge uppgift om den dag och tid som fastställts på förhand.
- b) När den inte längre erhåller några nya priser eller nya värden som motsvarar kraven på minsta skillnader, genom att i inbjudan att delta i auktionen ange hur långt efter det att den har mottagit det sista budet som den kommer att stänga den elektroniska auktionen.
- c) När det antal auktionsetapper som fastställts i inbjudan att delta i auktionen har genomförts.

8. Om den upphandlande enheten har beslutat att stänga den elektroniska auktionen i enlighet med punkt 7 c, eventuellt i kombination med villkoren i led b i den punkten, ska tidsplanen för varje auktionsetapp anges i inbjudan att delta i auktionen.

9. Efter att ha avslutat den elektroniska auktionen ska en upphandlande enhet tilldela kontraktet i enlighet med artikel 132 på grundval av resultaten av den elektroniska auktionen.

10. En upphandlande myndighet får inte utnyttja elektroniska auktioner på otillbörligt sätt eller på ett sätt som hindrar, begränsar eller snedvrider konkurrensen eller så att föremålet för kontraktet ändras i förhållande till hur det utlystes i det offentliggjorda meddelandet om planerad upphandling och fastställdes i specifikationerna.

ARTIKEL 132

Behandling av anbud och tilldelning av kontrakt

Behandling av anbud

- 1. Den upphandlande enheten ska ta emot, öppna och behandla alla anbud i enlighet med förfaranden som garanterar att upphandlingsprocessen är rättvis och opartisk samt att anbudet behandlas med sekretess.
- 2. Den upphandlande enheten ska inte straffa en leverantör vars anbud mottas efter tidsfristen för inlämnande av anbud om förseningen uteslutande beror på felaktig hantering inom den upphandlande enheten.
- 3. Om den upphandlande enheten ger en leverantör möjlighet att rätta till oavsiktliga formfel under tiden från anbudens öppnande till dess att kontraktet tilldelats, ska den upphandlande enheten ge alla deltagande leverantörer samma möjlighet.

Tilldelning av kontrakt

4. För att ett anbud ska komma ifråga för antagande ska det vara skriftligt och vid tidpunkten för öppnandet uppfylla de grundläggande kraven i meddelandena och anbudsunderlaget samt vara inlämnat av en leverantör som uppfyller villkoren för deltagande.

5. Såvida inte den upphandlande enheten beslutar att det inte är i det allmännas intresse att tilldela ett kontrakt, ska enheten tilldela kontraktet till den leverantör som enheten bedömer kapabel att uppfylla avtalsvillkoren och som, uteslutande på grundval av de utvärderingskriterier som angivits i meddelandena och anbudsunderlaget, antingen

a) lämnat det mest fördelaktiga anbudet, eller

b) när priset är det enda tilldelningskriteriet, lämnat det lägsta anbudet.

6. Om den upphandlande enheten får ett anbud till ett pris som i förhållande till övriga ligger onormalt lågt, får den kontrollera om leverantören uppfyller villkoren för deltagande och är i stånd att uppfylla avtalsvillkoren.

7. Den upphandlande enheten får inte använda alternativ, avbryta en upphandling eller ändra tilldelade kontrakt på ett sätt som kringgår skyldigheterna enligt detta kapitel.

ARTIKEL 133

Insyn i offentlig upphandling

Information till leverantörerna

1. Den upphandlande enheten ska omgående underrätta deltagande leverantörer om sina beslut rörande tilldelningen av kontrakt, och ska på en leverantörs begäran göra så skriftligen. Den upphandlande enheten ska på begäran, i enlighet med artikel 134.2 och 134.3, ge en leverantör, vars anbud förkastats, en förklaring av skälen till varför enheten inte valde hans anbud och de relativa fördelarna med anbudet från den leverantör som tilldelades kontraktet.

Offentliggörande av information om tilldelade kontrakt

2. Senast 72 dagar efter tilldelningen av varje kontrakt som omfattas av detta kapitel ska den upphandlande enheten offentliggöra ett meddelande i det pappermedium eller elektroniska medium, beroende på lämplighet, som förtecknas i del 2 i bilaga IV. Om meddelandet endast offentliggörs elektroniskt ska informationen finnas lättillgänglig under en rimlig tidsperiod. Meddelandet ska innehålla åtminstone

a) en beskrivning av de varor eller tjänster som upphandlats,

b) den upphandlande enhetens namn och adress,

c) den utvalda leverantörens namn och adress,

d) värdet av det antagna anbudet eller det högsta och lägsta anbud som beaktades vid kontraktstilldelningen,

e) dag då anbudet antogs, och

f) vilket upphandlingsförfarande som använts och, om begränsad upphandling tillämpats i enlighet med artikel 130, en beskrivning av de omständigheter som gav skäl till detta.

Bevarande av handlingar, rapporter och elektronisk spårbarhet

3. Varje upphandlande enhet ska under en tid av minst tre år från den dag den tilldelar ett kontrakt, bevara

a) handlingar och rapporter från upphandlingsförfaranden och kontraktstilldelningar som rör upphandling som omfattas, inklusive de rapporter som krävs enligt artikel 130, och

b) data som garanterar att genomförandet är vederbörligen spårbart i de fall sådan upphandling som omfattas har skett med elektroniska hjälpmedel.

ARTIKEL 134

Utlämnande av information

Information till parterna

1. En part ska på den andra partens begäran omgående tillhandahålla alla uppgifter som är nödvändiga för att avgöra om upphandlingen genomfördes på ett rättvist och opartiskt sätt och i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel, inbegripet uppgifter om vad som utmärker det antagna anbudet och om dess relativa fördelar. I fall där det skulle skada konkurrensen vid framtida upphandlingar att lämna ut sådana uppgifter, får den part som tar emot uppgifterna endast lämna dem vidare till en leverantör efter samråd med och tillstånd från den part som lämnade uppgifterna.

Information som inte ska lämnas ut

2. Utan hinder av övriga bestämmelser i detta kapitel får en part och dess upphandlande enheter inte ge någon specifik leverantör uppgifter som skulle motverka en sund konkurrens mellan leverantörer.

3. Ingenting i detta kapitel ska tolkas som en skyldighet för en part och dess upphandlande enheter, myndigheter och överprövningsorgan att lämna ut konfidentiella uppgifter i fall där ett utlämnande

a) skulle utgöra hinder för tillämpning av lagen,

b) skulle kunna motverka sund konkurrens mellan leverantörer,

c) skulle skada enskilda eller privata företags legitima affärsintressen, inbegripet skydd av immateriella rättigheter, eller

d) på annat sätt skulle strida mot det allmännas intresse.

ARTIKEL 135

Nationella överprövningsförfaranden

1. Vardera parten ska sörja för skyndsamma, effektiva, öppna och icke-diskriminerande förfaranden för administrativ eller rättslig överprövning genom vilka en leverantör, i samband med

en upphandling som omfattas, i vilken leverantören har eller har haft intresse, kan överklaga följande:

a) en överträdelse av bestämmelserna i detta kapitel, eller

b) underlåtenhet att följa de åtgärder som en part antagit för att genomföra detta kapitel, om leverantören enligt partens inhemska lagstiftning inte har rätt att direkt begära överprövning av en överträdelse av bestämmelserna i detta kapitel,

2. Förfarandereglerna för alla överprövningar enligt punkt 1 ska ske skriftligen och göras allmänt tillgängliga.

3. Vid ett klagomål om överträdelse eller underlåtenhet enligt punkt 1 från en leverantör i samband med en upphandling som omfattas och i vilken leverantören har eller har haft intresse, ska den berörda parten uppmana sin upphandlande enhet och leverantören att försöka lösa tvisten genom samråd. Den upphandlande enheten ska opartiskt och utan dröjsmål handlägga alla sådana klagomål på ett sätt som inte motverkar leverantörens deltagande i pågående eller framtida upphandlingar eller dennes rätt att ansöka om korrigerande åtgärder i enlighet med förfarandet för administrativ eller rättslig överprövning.

4. Varje leverantör ska få en rimlig tidsfrist för att förbereda och lämna in en begäran om överprövning, vilken ska vara minst tio dagar räknat från den tidpunkt då leverantören fick eller rimligen kan tänkas ha fått kännedom om de omständigheter som ligger till grund för begäran.

5. Vardera parten ska fastställa eller utse minst en opartisk administrativ eller rättslig myndighet som är oberoende av sin upphandlande enheter och som ska ta emot och behandla ansökningar om överprövning från leverantörer i samband med en upphandling som omfattas.

6. När ett annat organ än den myndighet som avses i punkt 5 gör en första överprövning, ska parten sörja för att leverantören kan överklaga det första beslutet till en opartisk administrativ eller rättslig myndighet som är oberoende av den upphandlande enhet vars upphandling är föremål för överprövning.

7. Vardera parten ska säkerställa att ett överprövningsorgan som inte är en domstol antingen ska få sitt beslut prövat i domstol eller tillämpa förfaranden som innebär att

a) den upphandlande enheten ska besvara begäran om överprövning skriftligt och överlämna alla relevanta handlingar till överprövningsorganet,

b) parterna i förfarandet har rätt att bli hörda innan överprövningsorganet beslutar om begäran om överprövning,

c) parterna i förfarandet har rätt att låta sig representeras och åtföljas av biträde,

d) parterna i förfarandet får tillträde till alla förhandlingar,

e) parterna i förfarandet har rätt att begära att förhandlingarna ska vara offentliga och att vittnen får närvara, och

f) överprövningsorganet ska fatta sina beslut eller rekommendationer utan dröjsmål och tillhandahålla dem skriftligen tillsammans med en förklaring av grunden till varje beslut eller rekommendation.

8. Vardera parten ska anta eller upprätthålla förfaranden som säkerställer följande:

- a) Skyndsamma provisoriska åtgärder för att bevara leverantörens möjlighet att delta i upphandlingen.
- b) En korrigerande åtgärd eller ersättning för förlust eller skada som uppstått, som får begränsas till kostnaderna för att bereda anbud eller inge begäran om överprövning eller till båda, om ett överprövningsorgan har konstaterat överträdelse eller underlåtenhet enligt punkt 1.

9. De skyndsamma provisoriska åtgärder som avses i punkt 8 a kan leda till att upphandlingsförfarandet avbryts. De förfaranden som avses i punkt 8 får föreskriva att övergripande negativa konsekvenser för berörda intressen, inbegripet allmänintresset, får tas i beaktande när beslut om tillämpning av sådana åtgärder fattas. Beslut om att inte agera ska motiveras skriftligt.

ARTIKEL 136

Ändring eller rättelser av tillämpningsområdet

1. En part får föreslå en ändring eller rättelse av de inslag som anges i bilaga III som hänför sig till den parten.

Ändringar

2. Om en part föreslår en ändring, ska den parten

a) meddela den andra parten skriftligen, och

b) i anmälan föreslå den andra parten lämpliga kompenserande justeringar för att upprätthålla en nivå av tillämpningsområdet som är jämförbar med den som rådde före ändringen.

3. Trots vad som sägs i punkt 2 b får en part inte göra kompenserande justeringar, om

a) ändringen i fråga är försumbar till sin verkan, eller

b) ändringen omfattar en enhet över vilken partens kontroll eller inflytande faktiskt har upphört helt.

4. Den andra parten ska anses ha godkänt ändringen, inbegripet vid tillämpning av kapitel 14 (Tvistlösning) i denna avdelning, om den inte inom 45 dagar från mottagandet av den anmälan som avses i punkt 2 a skriftligen gör invändningar mot att

a) en justering som föreslås enligt punkt 2 b är tillräcklig för att upprätthålla en jämförbar nivå av ömsesidigt överenskommen omfattning,

b) ändringen är försumbar till sin verkan enligt punkt 3 a, eller

c) ändringen omfattar en enhet över vilken partens kontroll eller inflytande faktiskt har upphört helt enligt punkt 3 b.

Rättelser

5. Följande ändringar i delarna 1–3 i bilaga III ska anses utgöra en rättelse, förutsatt att dessa inte försämrar den ömsesidigt överenskomna omfattning som föreskrivs i detta kapitel:

- a) En ändring av en enhets namn.
- b) En sammanslagning av två eller flera av de enheter som förtecknas i samma del i bilaga III.
- c) Uppdelningen av en enhet i två eller flera enheter, förutsatt att alla nya enheter läggs till i samma del av bilaga III som den ursprungliga enheten.

6. Den part som föreslår en rättelse ska underrätta den andra parten vartannat år, efter den dag då denna avdelning blir tillämplig¹.

7. En part får underrätta den andra parten om eventuella invändningar mot en föreslagen rättelse inom 45 dagar efter mottagandet av den anmälan som avses i punkt 6. Om en part inger en invändning, ska den ange skälen till att den anser att den föreslagna rättelsen inte är en ändring som föreskrivs i punkt 5 och beskriva effekten av den föreslagna rättelsen på den ömsesidigt överenskomna omfattning som föreskrivs i detta avtal. Om ingen sådan invändning har lämnats in skriftligen inom 45 dagar efter att ha mottagit anmälan, ska parten anses ha godtagit den föreslagna rättelsen.

Samarbetskommittén har antagit detta beslut

8. Om ingen invändning har lämnats in om en föreslagen ändring eller rättelse inom den period som föreskrivs i punkterna 4 och 7, ska samarbetskommittén ändra bilaga III för att återspegla en sådan ändring eller rättelse. Ändringen eller rättelsen ska tillämpas från och med dagen närmast efter den dag då den period som avses i punkterna 4 och 7 löper ut.

9. Om en invändning mot en föreslagen ändring eller rättelse har lämnats in, ska samarbetskommittén diskutera frågan. Samarbetskommittén får besluta att godkänna en ändring eller rättelse och ändra bilaga III i enlighet med detta.

ARTIKEL 137

Övergångsperiod

Detta kapitel ska börja tillämpas fem år efter den dag då denna avdelning blir tillämplig. För de varor som förtecknas i del 4 i bilaga III och för de tjänster som omfattas av del 6 i bilaga III, ska detta kapitel börja tillämpas åtta år efter den dag då denna avdelning blir tillämplig.

¹ Europeiska unionen ska anses ha uppfyllt denna skyldighet, om den meddelar eventuella rättelser till Republiken Kazakstan parallellt med anmälningssyckeln inom ramen för WTO-avtalet om offentlig upphandling.

KAPITEL 9

RÅVAROR OCH ENERGI

ARTIKEL 138

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

a) *råvaror*: ämnen som används vid tillverkningen av industriella produkter, med undantag för energiprodukter, bearbetade fiskeriprodukter eller jordbruksprodukter, men inbegripet naturgummi, obehandlade hudar och skinn, trä och pappersmassa, siden, ull, bomull och andra vegetabiliska textila insatsvaror.

b) *energiprodukter*: baserat på Världstullorganisationens system för harmoniserad varubeskrivning och kodifiering (HS) och Europeiska unionens kombinerade nomenklatur, naturgas, flytande naturgas, gasol (LPG) (HS 27.11), el (HS 27.16), råolja och oljeprodukter (HS 27.09–27.10 och 27.13–27.15) samt kol och andra fasta bränslen (HS 27.01–27.04).

c) *partnerskap*: en rättslig enhet som är en kommersiell organisation inom endera partens jurisdiktion eller under denna parts kontroll, och inte begränsad till ett bolag, en stiftelse, ett handelsbolag, ett samriskföretag eller en förening.

d) *tjänsteleverantör*: en tjänsteleverantör enligt definitionen i artikel 40 q.

e) *åtgärd*: en åtgärd enligt definitionen i artikel 40 a.

f) *transport*: överföring och distribution av energiprodukter genom rörledningar för olja, oljeprodukter och högtrycksledningar för naturgas, högspänningsnät eller högspänningsledningar för elöverföring, järnvägar, vägar och annan infrastruktur för transport av energiprodukter.

g) *otillåtet utnyttjande*: all verksamhet som består i att olagligt utnyttja energiprodukter från rörledningar för olja och oljeprodukter samt från högtrycksledningar för naturgas, högspänningsnät eller högspänningsledningar för elöverföring, järnvägar, vägar och annan infrastruktur för transport av energiprodukter.

h) *krissituation*: en situation som orsakar en avsevärd störning eller ett fysiskt avbrott i leveransen av naturgas, olja eller el mellan Europeiska unionen och Republiken Kazakstan, inbegripet leveranser som transiteras genom tredjeländer eller en situation med en exceptionellt hög efterfrågan på energiprodukter inom Europeiska unionen eller Republiken Kazakstan, där marknadsåtgärder inte är tillräckliga och icke marknadsbaserade åtgärder måste införas.

i) *krav på lokalt innehåll*:

- i) i fråga om varor, ett krav på företag att köpa eller använda varor med inhemskt ursprung eller från en inhemsk källa, vare sig detta uttrycks i form av särskilt angivna produkter, i volym eller värde av produkterna, eller som en andel av volym eller värde av dess lokala tillverkning,
- ii) i fråga om tjänster, ett krav som begränsar valet av tjänsteleverantör eller den tjänst som tillhandahålls till nackdel för tjänster eller tjänsteleverantörer från den andra parten.

j) *statsägt företag*: varje företag som bedriver kommersiell verksamhet i vilken en part på central eller annan nivå direkt eller indirekt äger mer än 50 % av företagets tecknade kapital eller av de röster som är kopplade till aktier utfärdade av företaget.

k) *juridisk person*: en juridisk person enligt definitionen i artikel 40 d.

l) *juridisk person i en part*: en juridisk person i en part enligt definitionen i artikel 40 e.

ARTIKEL 139

Prisreglering

1. Parterna eftersträvar att priset för leverans av råvaror eller energiprodukter för industriella användare, om det regleras av en parts regering, bör få kostnadstäckning och rimlig vinst.
2. Om priset för råvaror eller energiprodukter som sålts på den inhemska marknaden skiljer sig från exportpriset för samma produkt, ska den exporterande parten, på begäran av den andra parten, tillhandahålla information om denna skillnad, med undantag av transportkostnader och exportavgifter.

ARTIKEL 140

Handels- och exportmonopol

Parterna ska varken upprätthålla eller inrätta monopol på export eller handel med råvaror och energiprodukter, förutom när en part utövar sin rätt till prioritet att köpa (förköpsrätt) rågas, torr gas och guld.

ARTIKEL 141

Tillträde och rätt till prospektering, undersökning och utvinning av kolväten (råolja och naturgas)

1. Ingenting i detta avtal ska påverka parternas fulla suveränitet i enlighet med internationell rätt över de kolväteresurser som är belägna på deras territorium och inre, arkipelagiska och territoriella vatten samt suveräna rättigheter när det gäller att undersöka och utnyttja kolväteresurser i sina exklusiva ekonomiska zoner och kontinentalsocklar.
2. Parterna förbehåller sig rätten att fastställa de områden på sitt territorium och sina inre, arkipelagiska och territoriella vatten, sin exklusiva ekonomiska zon samt kontinentalsockel som ska göras tillgängliga för utövandet av prospektering efter samt undersökning och utvinning av kolväten.
3. När ett suveränt beslut fattas av en part enligt beskrivningen i punkt 2, ska vardera parten säkerställa att företag från den andra parten inte diskrimineras i fråga om tillträdet till och utövandet av rättigheterna att prospektera efter samt att undersöka och utvinna kolväten, förutsatt att företaget i fråga är etablerat som en juridisk person på den beviljande partens territorium.
4. Vardera parten får kräva att ett företag, som har beviljats tillstånd för prospektering efter samt undersökning och utvinning av kolväten, betalar ett ekonomiskt bidrag eller ett bidrag i form av kolväten.
5. Parterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att licenser eller andra godkännanden, genom vilka ett företag har rätt att utöva rätten till att prospektera efter samt att undersöka och utvinna kolväten, beviljas enligt ett offentliggjort förfarande eller en inbjudan till potentiellt intresserade sökande i parterna att lämna in ansökningar genom ett tillkännagi-

vande. Tillkännagivandet ska innehålla uppgifter om typ av licens eller annat godkännande, det berörda geografiska område samt den föreslagna dagen eller tidsfristen för beviljande av licensen eller andra former av godkännande.

6. Punkterna 3–5 ska inte påverka tillämpningen av ett statligt ägt företags rätt att få tillträde och rättigheter till prospektering efter samt undersökning och utvinning av kolväten genom direkta förhandlingar med den parten. När dessa statligt ägda företag beslutar att helt eller delvis överföra sin rätt att utöva prospektering efter samt undersökning och utvinning av kolväten ska de skyldigheter som anges i punkterna 3 och 5 tillämpas.

7. Artikel 53 ska gälla licenseringsvillkoren och licensieringsförfarandet.

ARTIKEL 142

Villkor för investeringar i råvaror och energiprodukter

För att främja investeringar i verksamhet inom prospektering, utvinning och brytning av råvaror och energiprodukter, får ingendera parten

a) behålla eller besluta om åtgärder som rör krav om lokalt innehåll som påverkar den andra partens produkter, tjänsteleverantörer, investerare eller investeringar, såvida inte annat anges i protokollet om anslutning av Republiken Kazakstan till WTO och Gats bindningslista över särskilda åtaganden för Europeiska unionen och dess medlemsstater,

b) behålla eller besluta om åtgärder, genom vilka ett företag från den andra parten är skyldigt att överlåta eller att dela de immateriella rättigheterna i syfte att sälja produkter eller tjänster eller att investera på den partens territorium. Parterna hindras inte från att förhandla fram avtal med investerare som söker rättigheter att prospektera, undersöka och utvinna råvaror och energiprodukter för sådana överföringar på frivillig basis, under förutsättning att det sker på marknadsmässiga villkor och till marknadspris.

ARTIKEL 143

Transitering

1. Parterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att underlätta transitering av energiprodukter i överensstämmelse med principen om fri transitering, och i enlighet med artikel 7.1 och 7.3 i energistadgefördraget.

2. Vardera parten ska förbjuda otillåtet utnyttjande av råvaror och energiprodukter som transiteras eller transporteras genom deras territorium av enheter som omfattas av dess kontroll eller jurisdiktion och ska vidta alla lämpliga åtgärder för att avhjälpa ett sådant otillåtet utnyttjande.

ARTIKEL 144

Avbrott

1. Vardera parten ska vidta alla tänkbara åtgärder för att säkerställa att operatörer av huvudrörledningar och nät för transitering och transport av energi

a) minimerar risken för att transiteringen och/eller transporten oavsiktligt avbryts, minskas eller stoppas,

b) utan dröjsmål säkerställer att den transitering eller transport som oavsiktligt avbrutits, minskat eller upphört åter fungerar normalt.

2. En part, på vars territorium energiprodukter transiteras eller transporteras, eller på vars territorium de tas emot och lagras som en del av transport-/transitvägen, får inte, vid tvist om frågor som rör parterna eller en eller flera enheter som omfattas av en parts kontroll eller jurisdiktion, avbryta minska eller tillåta att en enhet under dess kontroll eller jurisdiktion avbryter eller minskar befintlig transitering, transport, mottagning och lagring som en del av transport-/transitvägen för energiprodukter, utom då detta särskilt föreskrivs i ett kontrakt eller annat avtal som reglerar sådan transitering, transport, mottagning och lagring som en del av transit-/transportvägen, före slutförandet av ett tvistlösningsförfarande enligt det berörda avtalet eller det tvistlösningsförfarande som avses i kapitel 14 (Tvistlösning) i denna avdelning om nödsituationer som definieras i artikel 138 h.

3. En part ska inte hållas ansvarig för ett avbrott eller en minskning enligt denna artikel i force majeure-situationer eller om den parten inte har möjlighet att leverera energiprodukter eller säkerställa att de transiteras på grund av handlingar som kan tillskrivas ett tredjeland eller en enhet under ett tredjelands kontroll eller jurisdiktion.

ARTIKEL 145

Tillgång till högspänningsnät eller högspänningsledningar för elöverföring

1. Vardera parten ska ge den andra partens företag som är etablerade som juridiska personer på den beviljande partens territorium icke-diskriminerande tillgång till högspänningsnät eller högspänningsledningar för elöverföring, som helt eller delvis ägs och kontrolleras av den beviljande parten inom den tillgängliga kapaciteten för sådana nät och ledningar. Tillgången ska fördelas på ett rättvist och balanserat sätt.

2. Vid tillämpningen av åtgärder med anknytning till sådana kraftledningsnät och kraftledningar, ska parten säkerställa att följande principer följs:

a) Alla rättsliga och reglerande åtgärder för tillträde och transporttaxor är helt öppna.

b) Åtgärder är inte diskriminerande med avseende på ursprunget för elproduktionen inom dess territorium och elens destination.

c) Icke-diskriminerande transporttaxor med avseende på företagen i Europeiska unionen och Republiken Kazakstan tillämpas.

ARTIKEL 146

Tillsynsmyndigheter för el och gas

1. Vardera parten ska utse och ge befogenhet åt tillsynsmyndigheter att reglera marknaderna för el och gas på dess territorium. Dessa tillsynsmyndigheter ska vara juridiskt åtskilda från och funktionellt oberoende av alla andra myndigheter eller marknadsaktörer.

2. Tillsynsmyndighetens beslut och de förfaranden som den tillämpar ska vara opartiska i förhållande till alla aktörer på marknaden.

3. En marknadsaktör som påverkas av en regleringsmyndighets beslut ska ha rätt att överklaga beslutet till en besvärinstans. Om besvärinstansen inte är oberoende av de inblandade par-

terna eller inte har domstolskaraktär, ska det beslut som fattas av besvärinstansen granskas av en opartisk och oberoende rättslig myndighet. De beslut som fattas av besvärinstansen och den rättsliga myndigheten ska ange skälen och ska formuleras skriftligen. Parterna ska säkerställa att det slutliga avgörandet i besvärinstansen eller den rättsliga myndighet, beroende på vilken som är sista instans, faktiskt verkställs.

ARTIKEL 147

Sektorn för förnybar energi

1. Denna artikel ska tillämpas på åtgärder som kan påverka handeln och investeringarna mellan parterna i samband med produktion av energi från förnybara icke-fossila energikällor, till exempel vindkraft, solenergi och vattenkraft, men inte på produkter från vilka sådan energi produceras.
2. En part ska
 - a) avstå från att upprätthålla eller anta dessa åtgärder som kräver upprättandet av partnerskap med lokala företag, såvida inte sådana partnerskap anses nödvändiga av tekniska skäl och den part som fortsätter eller antar sådana åtgärder kan påvisa sådana tekniska skäl på begäran av den andra parten,
 - b) säkerställa att alla regler för förfaranden för godkännande, certifiering och licensiering, i tillämpliga fall, särskilt med avseende på utrustning, anläggningar och tillhörande infrastruktur av överföringsnät, är objektiva, transparenta och icke-godtyckliga och inte diskriminerar sökande från den andra parten,
 - c) ska säkerställa att administrativa avgifter inom sektorn för förnybar energi, till exempel de som betalas av konsumenter, planerare, arkitekter, byggare, installatörer och leverantörer, är öppna och till beloppet begränsade till den ungefärliga kostnaden för de tillhandahållna tjänsterna,
 - d) ska säkerställa att import och användning av varor med ursprung i den andra parten, eller tillhandahållande av varor av den andra partens leverantörer, omfattas av bestämmelserna i kapitel 1 (Handel med varor) i denna avdelning,
 - e) ska säkerställa att tjänster som tillhandahålls av leverantörer från den andra parten omfattas av artikel 53,
 - f) ska säkerställa att villkoren och förfarandena för anslutning och tillträde till kraftledningsnät är öppna och inte diskriminerar leverantörer från den andra parten eller elenergi från förnybara energikällor. Parterna ska säkerställa att lämpliga nät- och marknadsrelaterade åtgärder vidtas för att minimera begränsningarna av elenergi från förnybara energikällor,
 - g) avstå från att införa eller bibehålla ett krav på
 - i) ett företag från den andra parten att köpa eller använda produkter med inhemskt ursprung eller från någon inhemsk källa i den part som upprätthåller kravet, vare sig detta uttrycks i form av särskilt angivna produkter, i volym eller värde av produkterna, eller som en andel av volym eller värde av dess lokala tillverkning, eller
 - ii) att företagets köp eller användning av importerade varor begränsas i förhållande till volymen eller värdet av lokala varor som företaget exporterar.

3. När det finns internationella eller regionala standarder avseende utrustning och system för energiproduktion från förnybara och icke-fossila energikällor, ska parterna använda sig av dessa standarder eller relevanta delar av dessa, som grundval för sina tekniska föreskrifter utom när sådana standarder eller relevanta delar inte skulle vara ett effektivt eller lämpligt medel för att uppnå de legitima mål som eftersträvas. Vid tillämpningen av denna punkt ska Internationella standardiseringsorganisationen (ISO) och Internationella eltekniska kommissionens (IEC) betraktas som relevanta internationella standardiseringsorgan.

4. När så är lämpligt ska parterna specificera tekniska föreskrifter grundade på produktkrav i form av prestanda, inklusive miljöprestanda, snarare än produktbestämning eller -beskrivning.

5. Ingenting i denna artikel ska tolkas så att det hindrar någondera parten från att anta eller genomföra åtgärder som är nödvändiga för säker drift av de berörda energinäten eller säker energiförsörjning, under iakttagande av kravet att sådana åtgärder inte tillämpas på ett sätt som skulle utgöra ett medel för godtycklig eller omotiverad diskriminering mellan produkter, tjänsteleverantörer eller investerare från parterna när samma förhållanden råder, eller en förtäckt inskränkning av handeln och investeringarna mellan parterna.

ARTIKEL 148

Samarbete om råvaror och energiprodukter

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 204–208, är parterna överens om att stärka samarbetet och främjandet av ömsesidig förståelse mellan dem på området handel med råvaror och energiprodukter.

2. Parterna erkänner att efterlevnad av principerna om öppenhet och icke-diskriminering och säkerställande av att reglerna inte snedvrider handeln är det bästa sättet att skapa förutsättningar som gynnar utländska direktinvesteringar i produktionen av och handeln med råvaror och energiprodukter. Mer allmänt främjar en sådan miljö effektiv allokering och effektivt utnyttjande av råvaror och energiprodukter.

3. Samarbete och främjandet av ömsesidig förståelse omfattar bilaterala handelsfrågor och frågor av gemensamt intresse med anknytning till internationell handel. Dessa frågor avser bland annat snedvridning av handeln som påverkar de globala marknaderna, miljö- och utvecklingsfrågor särskilt kopplade till handel med råvaror och energiprodukter samt företagens sociala ansvar i enlighet med internationellt erkända normer såsom OECD:s riktlinjer för multinationella företag och OECD:s vägledning om tillbörlig aktsamhet för ansvarsfulla leveranskedjor för mineraler från konfliktdrabbade områden och högriskområden. Samarbete och främjandet av ömsesidig förståelse omfattar utbyte av uppgifter och information om regelverket för råvaru- och energisektorerna. Detta ska inte tolkas som en skyldighet för parterna att lämna upplysningar, vars utlämnande de anser strida mot sina respektive säkerhetsintresse.

4. Vardera parten får begära att ett extra möte om råvaror och energiprodukter anordnas eller ett extra möte om råvaror och energiprodukter vid samarbetskommitténs möten. När så är lämpligt kan dessutom det bilaterala samarbetet utökas till att gälla de berörda plurilaterala eller multilaterala fora där båda parter deltar.

ARTIKEL 149

Förvarningsmekanism

RP 118/2016 rd

1. Parterna inrätta en förvarningsmekanism för att anta praktiska åtgärder som syftar till att förebygga och skyndsamt reagera på nödsituationer eller hot om nödsituationer.
2. Parterna ska gemensamt vidta åtgärder för
 - a) tidig utvärdering av möjliga risker och problem med koppling till utbud och efterfrågan på naturgas, olja eller elenergi, och
 - b) förebyggande och skyndsamt reaktion vid nödsituationer eller hot om nödsituationer.
3. Om endera parten blir medveten om en nödsituation eller om en situation som enligt dess mening skulle kunna leda till en nödsituation ska den parten med det snaraste meddela den andra parten.
4. Vid tillämpningen av denna artikel är parterna överens om att de ansvariga är den ledamot av Europeiska kommissionen som ansvarar för energifrågor och Republiken Kazakstans minister med ansvar för respektive energifrågor.
5. Efter anmälan ska parterna förse varandra med en lägesutvärdering.
6. Varje part får begära samråd inom tre dagar från anmälan för att
 - a) utarbeta en gemensam utvärdering av situationen,
 - b) ta fram rekommendationer för att undanröja nödsituationen och minimera effekterna av en nödsituation,
 - c) inrätta en särskild övervakningsgrupp för att bland annat övervaka energiflödena vid relevanta punkter i den berörda infrastrukturen.
7. Parterna ska, när så är lämpligt, samarbeta med tredjeländer för att undanröja hot om nödsituationer eller för att avhjälpa nödsituationen.
8. Om en nödsituation föreligger, får endera parten inleda ett tvistlösningsförfarande för nödsituationer i enlighet med det särskilda förfarande som anges i kapitel 14 (Tvistlösning) i denna avdelning.
9. Från tidpunkten för anmälan ska parterna avstå från alla åtgärder som kan fördjupa eller förvärra nödsituationen, på det sätt som är lämpligt i en viss situation.
10. Vid tvistlösningsförfaranden enligt detta avtal får en part inte stödja sig på eller lägga fram som bevisning
 - a) ståndpunkter eller förslag från den andra parten under ett förfarande enligt denna artikel, eller
 - b) en uppgift från den andra parten att den är beredd att godta en lösning av den nödsituation som avses i denna artikel.
11. Samarbetskommittén får när så är nödvändigt utarbeta detaljerade genomförandebestämmelser för tillämpningen av denna artikel.

ARTIKEL 150

Undantag

1. Detta kapitel påverkar inte eventuella undantag, förbehåll eller begränsningar som föreskrivs i detta avtal.
2. Detta kapitel ska inte tillämpas på forsknings- och utvecklingsprojekt eller på demonstrationsprojekt som genomförs på icke-kommersiell grund.
3. Ingenting i detta kapitel ska tolkas så att det hindrar någondera parten från att anta eller genomföra nödvändiga åtgärder för en säker drift av energinfrastruktur, till exempel berörd infrastruktur för transport och produktion av energi av intresse för nationens eller allmänhetens säkerhet, inbegripet förebyggande av och reaktion på nödsituationer, under iakttagande av kravet att sådana åtgärder inte tillämpas på ett sätt som skulle utgöra ett medel för godtycklig eller omotiverad diskriminering mellan produkter, tjänsteleverantörer eller investerare från parterna när samma förhållanden råder, eller en förtäckt inskränkning av handeln och investeringarna mellan parterna.

KAPITEL 10

HANDEL OCH HÅLLBAR UTVECKLING

ARTIKEL 151

Bakgrund och mål

1. Parterna erinrar om Agenda 21 från Förenta nationernas konferens om miljö och utveckling från 1992, Internationella arbetsorganisationens (ILO) deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet från 1998, genomförandeplanen från Johannesburg om hållbar utveckling från 2002, FN:s ekonomiska och sociala råds ministerdeklaration från 2006 om full sysselsättning och anständiga arbetsvillkor för alla, och ILO:s förklaring om social rättvisa för en rättvis globalisering från 2008 och slutdokumentet från FN:s konferens om hållbar utveckling från juni 2012, införlivad i resolution 66/288 som antogs av FN:s generalförsamling den 27 juli 2012 med titeln *The Future We Want*.
2. Parterna bekräftar sitt åtagande att främja utvecklingen av den internationella handeln på ett sätt som bidrar till målet om hållbar utveckling, för nuvarande och kommande generationers välfärd. Parterna ska eftersträva att säkerställa att detta mål integreras i och avspeglas på alla nivåer av deras handelsförbindelser.

ARTIKEL 152

Multilaterala miljö- och arbetsnormer samt avtal

1. Parterna erkänner värdet av internationell miljöförvaltning och internationella miljöavtal som det internationella samfundets svar på globala eller regionala miljöproblem.
2. Parterna erkänner att fullständig och produktiv sysselsättning och anständigt arbete för alla är avgörande faktorer för hållbar utveckling i alla länder och ett prioriterat mål för internationellt samarbete.
3. Parterna bekräftar i detta sammanhang på nytt sitt åtagande att i sin lagstiftning och praxis faktiskt genomföra de multilaterala miljöavtal som de är part i och de ILO-konventioner som ratificerats av Europeiska unionens medlemsstater respektive Republiken Kazakstan.

ARTIKEL 153

Rätt att reglera och skyddsnivåer

1. Parterna erkänner vardera partens rättighet att fastställa den egna inhemska nivån för miljö och arbetarskydd samt att i enlighet därmed anta eller ändra relevant lagstiftning och politik, med hänsyn tagen till de internationellt erkända normer, avtal och konventioner som avses i artikel 152. Parterna ska arbeta för en hög standard inom miljö- och arbetarskydd.
2. Parterna erkänner att det är olämpligt att främja handel eller investeringar genom att försvaga eller sänka skyddsnivåerna i den inhemska miljö- eller arbetslagstiftningen.
3. En part får inte, genom att kontinuerligt eller återkommande agera eller avstå från att agera, avvika ifrån eller underlåta att effektivt genomdriva sin miljö- och arbetslagstiftning för att uppmuntra till handel eller investeringar.

ARTIKEL 154

Handel och investeringar som främjar hållbar utveckling

1. Parterna bekräftar sitt åtagande att förstärka handelns bidrag till att nå målet om hållbar utveckling i dess ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter. I enlighet därmed är de överens om att främja
 - a) handel med och investeringar i miljövänliga varor och tjänster samt klimatvänliga produkter och teknik,
 - b) användningen av system för hållbar utveckling, till exempel rättvis och etisk handel eller miljömärkning, och och
 - c) företagens sociala ansvar.
2. Parterna ska utbyta information och erfarenheter om sina åtgärder för att främja samstämmighet och ömsesidigt stöd mellan handelsmässiga, sociala och miljömässiga mål. Dessutom ska parterna stärka samarbetet och dialogen om frågor som rör hållbar utveckling vilken kan uppstå inom ramen för deras handelsförbindelser, också om relevanta aspekter som anges i avdelning IV (Samarbete på området ekonomisk och hållbar utveckling).
3. Det samarbete och den dialog som avses i punkt 2 i den här artikeln av detta slag ska omfatta berörda aktörer, särskilt arbetsmarknadens parter och andra organisationer inom det civila samhället, genom samarbete inom det civila samhället som etableras genom artikel 251.
4. Samarbetskommittén får anta regler för ett sådant samarbete och sådan dialog.

ARTIKEL 155

Twistlösning

Underavsnitt 2 i avsnitt 3 i kapitel 14 (Twistlösning) i den här avdelningen är inte tillämpligt på tvister som omfattas av detta kapitel. Sedan skiljenämnden vid sådana tvister lagt fram sin slutrapport enligt artiklarna 180 och 182 ska parterna, med stöd i rapporten, diskutera lämpliga

åtgärder att genomföra. Samarbetskommittén ska övervaka genomförandet av sådana åtgärder och hålla frågan under uppsikt, bland annat genom den mekanism som avses i artikel 154.3.

KAPITEL 11

KONKURRENS

ARTIKEL 156

Principer

Parterna erkänner vikten av fri och icke snedvriden konkurrens i sina handelsförbindelser. Parterna medger att konkurrensbegränsande affärsmetoder och statliga ingripanden, inklusive subventioner, kan störa marknaderna och motverkar fördelarna med handelsliberaliseringen.

ARTIKEL 157

Lagstiftning om antitrustfrågor och företagskoncentrationer samt genomförandet av denna

1. Vardera parten ska på sitt respektive territorium bibehålla en heltäckande konkurrenslagstiftning som effektivt behandlar konkurrensbegränsande avtal, samordnade förfaranden och konkurrensbegränsande ensidiga åtgärder från företag med dominerande marknadsinflytande och som effektivt kontrollerar företagskoncentrationer.
2. Vardera parten ska upprätthålla operativt oberoende myndigheter som har ansvar för och är lämpligt utrustad för att säkerställa att konkurrenslagstiftningen som avses i punkt 1 genomförs i praktiken.
3. Varje part erkänner vikten av att tillämpa sin respektive konkurrenslagstiftning på ett öppet och icke-diskriminerande sätt med respekt för principerna för rättvisa förfaranden och berörda företags rätt att höras.

ARTIKEL 158

Statliga monopol, statliga företag och företag med särskilda eller exklusiva rättigheter eller privilegier

1. Ingenting i detta kapitel hindrar en part från att utse eller bibehålla statliga monopol eller statliga företag, eller från att ge företag särskilda eller exklusiva rättigheter eller privilegier i enlighet med sin lagstiftning.
2. I fråga om statliga monopol, statliga företag och företag med särskilda eller exklusiva rättigheter eller privilegier som bedriver ekonomisk verksamhet ska vardera parten säkerställa att sådana företag omfattas av den konkurrenslagstiftning som avses i artikel 157. I detta kapitel består en ekonomisk verksamhet i att erbjuda varor eller tjänster på en marknad. Den avser inte verksamhet som bedrivs i samband med utövandet av statliga befogenheter, med andra ord verksamhet som varken bedrivs i kommersiellt syfte eller i konkurrens med en eller flera näringsidkare.
3. Tillämpningen av konkurrenslagstiftningen som avses i artikel 157 får inte rättsligt eller i praktiken hindra genomförandet av de särskilda uppgifter av allmänt intresse som tilldelats företagen i fråga. Undantag bör vara begränsade och öppet redovisas. Handel och investeringar bör inte påverkas i en omfattning som undergräver syftet med detta avtal.

ARTIKEL 159

Subventioner

1. I denna artikel är en subvention en åtgärd som uppfyller villkoren i artikel 1 i SCM-avtalet, oavsett om den beviljas ett företag för produktion av varor eller tillhandahållande av tjänster och som är specifik enligt artikel 2 i det avtalet.

2. Vardera parten ska sörja för öppenhet avseende subventioner. I detta syfte ska vardera parten, vartannat år från och med den dag då denna avdelning börjar tillämpas, rapportera till den andra parten om subventionens rättsliga grund, inbegripet det politiska målet eller syftet med subventionen, dess löptid eller andra tidsfrister, dess form och om möjligt beloppet eller budgeten för och mottagaren av subventioner som beviljats av regeringen eller av ett offentligt organ. En sådan rapport ska anses ha lämnats om relevanta uppgifter gjorts tillgängliga på allmänt tillgängliga webbplatser eller genom WTO:s anmälningsmekanism.

3. Om en part anser att en subvention som beviljats av den andra parten negativt påverkar den förstnämnda partens intressen, får den första parten begära samråd i frågan. Den anmodade parten ska ta vederbörlig hänsyn till en sådan begäran. Samrådet bör särskilt syfta till att specificera det politiska målet med subventionen, om den har en stimulanseffekt och är proportionerlig och de nödvändiga åtgärder som vidtagits för att begränsa en eventuell snedvridande effekt på handel och investeringar i den begärande parten¹.

4. För att underlätta samråd ska den anmodade parten tillhandahålla information om subventionen i fråga inom en period på högst 90 dagar från mottagandet av begäran. Om den begärande parten, efter att ha mottagit uppgifter om subventionen i fråga, anser att subventionen i fråga negativt påverkar eller kan ha en oproportionerlig negativ effekt på den begärande partens handel eller investeringsintressen, ska den anmodade parten göra sitt bästa för att ta itu med de negativa effekterna på den begärande partens handels- eller investeringsintressen som orsakas av den berörda subventionen.

5. Punkterna 3 och 4 ska inte gälla subventioner för fiske och handel med varor som omfattas av bilaga 1 till WTO-avtalet om jordbruk.

ARTIKEL 160

Tvistlösning

Bestämmelserna i kapitel 14 (Tvistlösning) i denna avdelning ska inte gälla artiklarna 156–158 och artikel 159.3 och 159.4.

ARTIKEL 161

Förhållande till WTO

Bestämmelserna i detta kapitel påverkar inte tillämpningen av en parts rättigheter och skyldigheter enligt WTO-avtalet, särskilt SCM-avtalet samt överenskommelsen om regler och förfaranden för tvistlösning.

¹ En subvention är proportionerlig om beloppet begränsas sig till vad som är nödvändigt för att uppnå målet.

ARTIKEL 162

Konfidentialitet

Vid informationsutbyte enligt detta kapitel ska parterna beakta de begränsningar som följer av tystnadsplikten och skyddet för företagshemligheter.

KAPITEL 12

**STATSÄGDA FÖRETAG STATSKONTROLLERADE FÖRETAG OCH FÖRETAG
SOM BEVILJATS SÄRSKILDA ELLER EXKLUSIVA RÄTTIGHETER ELLER
PRIVILEGIER**

ARTIKEL 163

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

- a) *statsägt företag*: varje företag som bedriver kommersiell verksamhet, i vilken en part på central eller annan nivå äger mer än 50 % av företagets tecknade kapital eller röster som är kopplade till aktier utfärdade av företaget.
- b) *statskontrollerade företag*: varje företag som bedriver kommersiell verksamhet över vilken en part på central eller annan nivå utövar eller har möjlighet att utöva ett avgörande inflytande, direkt eller indirekt, på grund av sitt finansiella deltagande i företaget eller genom de regler eller den praxis som rör dess funktion, eller på annat sätt som är relevant för att fastställa ett sådant avgörande inflytande. Ett avgörande inflytande anses föreligga när en part, direkt eller indirekt, kan utse mer än hälften av ledamöterna i företagets förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan.
- c) *företag som beviljats särskilda eller exklusiva rättigheter eller privilegier*: alla offentliga eller privata företag som bedriver kommersiell verksamhet, som rättsligt eller i praktiken har beviljats särskilda eller exklusiva rättigheter eller privilegier av en part på central eller annan nivå. Sådana rättigheter eller privilegier kan innefatta rätten att agera återförsäljare, nätleverantör eller annan mellanhand vid köp eller försäljning av en vara eller tillhandahållande eller mottagande av en tjänst. Företag som beviljats särskilda eller exklusiva rättigheter eller privilegier omfattar monopol som bedriver kommersiell verksamhet.
- d) *monopol*: en enhet som bedriver kommersiell verksamhet, också ett konsortium, som på en relevant marknad inom en parts territorium på central eller annan nivå utses som enda leverantör eller köpare av en vara eller tjänst, men inte ett företag som har beviljats en exklusiv immateriell rättighet enbart på grund av ett sådant beviljande.
- e) *särskilda rättigheter*: rättigheter som beviljats av en part på central eller annan nivå för ett begränsat antal företag inom ett visst geografiskt område eller för en produkt- eller tjänstemarknad på ett sätt som avsevärt begränsar möjligheterna för andra företag att bedriva sin verksamhet inom samma geografiska område på i allt väsentligt likvärdiga villkor. Beviljande av en licens eller ett tillstånd för ett begränsat antal företag vid tilldelningen av en knapp resurs genom objektiva, proportionella och icke-diskriminerande kriterier utgör inte i sig en särskild rättighet.

RP 118/2016 rd

f) *icke-diskriminerande* behandling: nationell behandling eller behandling som mest gynnad nation enligt detta avtal, beroende på vad som är mest gynnsamt.

g) *i enlighet med affärsmässiga överväganden*: förenligt med gängse affärspraxis inom ett privat företag som arbetar enligt marknadsekonomiska principer i den internationella handeln.

h) *utse*: att inrätta eller auktorisera ett monopol, eller att utvidga omfattningen av ett monopol, antingen rättsligt eller i praktiken.

ARTIKEL 164

Tillämpningsområde

1. Parterna bekräftar sina rättigheter och skyldigheter enligt punkterna 1–3 i artikel XVII i Gatt 1994, överenskommelsen om tolkningen av artikel XVII i Gatt 1994 samt enligt punkterna 1, 2 och 5 i artikel VIII i Gats samt kapitlet om företag som ägs eller styrs av staten och företag med särskilda eller exklusiva privilegier i protokollet om Republiken Kazakstans anslutning till WTO, som härmed införlivas i detta avtal, utgör en integrerad del av detta och är tillämpliga.

2. Detta kapitel gäller inte offentlig upphandling som genomförs av en part eller dess upphandlande enheter i den mening som avses i artikel 120.

3. Detta kapitel ska tillämpas på all ekonomisk verksamhet som omfattas av detta avtal. Tjänster som inte omfattas av en parts Gats bindningslista över särskilda åtaganden ska inte omfattas av bestämmelserna i artiklarna 166 och 167.

ARTIKEL 165

1. Utan att det påverkar parternas rättigheter och skyldigheter enligt detta kapitel, får ingenting i detta kapitel hindra en part ifrån att upprätta eller bibehålla företag som ägs eller styrs av staten, eller utse eller bibehålla monopol, eller från att ge företag särskilda eller exklusiva rättigheter eller privilegier.

2. Om ett företag faller inom tillämpningsområdet för detta kapitel, ska parterna inte kräva eller uppmuntra ett sådant företag att handla på ett sätt som strider mot detta avtal.

ARTIKEL 166

Icke-diskriminering

Om inte annat föreskrivs i artikel 142 eller i en parts Gats bindningslista över särskilda åtaganden eller i en parts förbehåll i fråga om nationell behandling som anges i bilaga I, ska vardera parten på sitt territorium se till att alla företag som uppfyller de villkor som anges i artikel 163 c och d i sitt köp eller sin försäljning av en vara eller en tjänst medger icke diskriminerande behandling till förmån för den andra parten och/eller en tjänst eller en tjänsteleverantör från den andra parten.

ARTIKEL 167

Kommersiella aspekter

Förutom att uppfylla de ändamål, exempelvis skyldighet att bedriva public service-verksamhet, för vilka särskilda eller exklusiva rättigheter eller privilegier har beviljats, eller när det gäller företag som ägs eller styrs av staten, för att fullgöra sina offentliga uppdrag, och under förutsättning att företagets agerande för att uppfylla detta syfte eller mandat är förenligt med de bestämmelser som avses i artikel 166 och kapitel 11 (Konkurrens) i denna avdelning, ska vardera parten säkerställa att alla företag som avses i artikel 163 a–d agerar i enlighet med kommersiella hänsyn på det berörda territoriet vid inköp och försäljning av sina varor, även när det gäller pris, kvalitet, tillgänglighet, säljbarhet, transport och andra villkor för köpet eller försäljningen, liksom vid inköp eller tillhandahållande av sina tjänster, även när dessa varor eller tjänster levereras till eller av en investerare från den andra parten.

ARTIKEL 168

Prissättning

Uttag av olika priser på olika marknader, eller inom samma marknad, där sådana skillnader grundas på normala affärsmässiga överväganden såsom utbud och efterfrågan inte i sig är oförenligt med artiklarna 166 och 167.

ARTIKEL 169

Företagsstyrning

1. Parterna ska säkerställa att de företag som avses i artikel 163 a–d iakttar stränga normer för öppenhet och företagsstyrning i enlighet med OECD:s riktlinjer för styrning av statligt ägda företag från 2005. Vidareutvecklingen av politiken för företagsstyrning i företag som avses i artikel 163 a–d bör genomföras i enlighet med dessa riktlinjer.
2. Vardera parten ska säkerställa att alla tillsynsorgan med ansvar för att reglera sådana företag som avses i artikel 163 a–d är juridiskt åtskilda från och funktionellt oberoende av, och inte ansvariga inför, något av de företag som avses i artikel 163 a–d.
3. Vardera parten ska säkerställa efterlevnaden av lagar och förordningar på ett konsekvent och icke-diskriminerande sätt på alla myndighetsnivåer, centrala såväl som lokala, och även i sådana företag som avses i artikel 163 a–d. Undantag ska vara begränsade och föremål för insyn.

ARTIKEL 170

Informationsutbyte

1. En part som har skäl att tro, att dess intressen enligt detta avtal påverkas negativt av driften av ett företag eller sådana företag som avses i artikel 163 a–d och som tillhör den andra parten, får begära att den senare parten lämnar in uppgifter om driften av sitt företag för genomförandet av bestämmelserna i detta avtal. Sådana uppgifter kan vara av organisatoriskt, företagsrelaterat och ekonomiskt slag.
2. Vardera parten ska, på begäran av den andra parten, tillhandahålla uppgifter om särskilda företag som avses i artikel 163 a–d, vilka inte räknas som små och medelstora företag enligt definitionen i den anmodade partens lagstiftning. En begäran om sådana uppgifter ska omfatta företagets namn och berörda produkter eller tjänster och marknader samt innehålla indikationer på att företaget använder sig av metoder som hindrar handeln eller investeringarna mellan parterna.

3. Vardera parten ska, på begäran av den andra parten, tillhandahålla information om undantag, åtgärder som inte följer regelverket, immunitet och andra åtgärder, inbegripet en förmånligare behandling, som på den anmodade partens territorium tillämpas på företag som avses i artikel 163 a–d.

4. Punkterna 1–3 ska inte innebära en skyldighet för en part att tillhandahålla konfidentiella uppgifter vars utlämnande skulle hindra tillämpningen av lagar eller på annat sätt strida mot allmänintresset eller vara till skada för enskilda företags legitima kommersiella intressen.

KAPITEL 13

ÖPPENHET

ARTIKEL 171

1. Vardera parten ska skyndsamt tillmötesgå varje begäran från den andra parten om särskilda upplysningar om dess åtgärder med allmän tillämpning eller internationella avtal som hänför sig till eller påverkar denna avdelning. Vardera parten ska inrätta ett eller flera informationspunkter där intresserade från den andra parten på begäran kan få ut särskilda upplysningar om alla sådana frågor¹. Parterna ska underrätta varandra om sina informationspunkter inom tre månader från den dag då denna avdelning börjar tillämpas. Informationspunkterna behöver inte vara deponitorier för lagar och förordningar.

2. Alla lagar, förordningar, dekret, beslut och administrativa avgöranden som allmänt tillämpas av parterna, och som hänför sig till eller påverkar frågor som omfattas av denna avdelning, ska omgående offentliggöras på ett sätt som uppfyller de tillämpliga kraven i WTO-avtalet, inbegripet dem i artikel X i Gatt 1994, artikel III i Gats, och artikel 63 i Tripsavtalet. Parterna ska regelbundet uppdatera offentliggjorda resurser, inbegripet webbplatser, som innehåller sådana bestämmelser och göra dem tillgängliga för berörda personer. Sådana bestämmelser ska vara tillgängliga medan de är giltiga och under en rimlig period efter det att de inte längre är giltiga.

3. Parterna ska offentliggöra alla lagar, förordningar, dekret, beslut och administrativa avgöranden med allmän tillämpning som hänför sig till eller påverkar frågor som omfattas av denna avdelning, innan de antas. Parterna ska tillhandahålla en rimlig tidsfrist, normalt inte mindre än 30 dagar, för berörda personer att lämna synpunkter till de ansvariga myndigheterna innan den relevanta bestämmelsen slutförs eller överlämnas till de myndigheter som ansvarar för dess antagande. Alla synpunkter som mottagits under den berörda perioden kommer att beaktas.

4. Inga lagar, förordningar, dekret, beslut eller administrativa avgöranden som allmänt tillämpas av parterna, och som hänför sig till eller påverkar frågor som omfattas av denna avdelning, ska träda i kraft före offentliggörandet.

5. Ingenting i detta avtal ska innebära en skyldighet för en part att tillhandahålla konfidentiella uppgifter vars utlämnande skulle hindra tillämpningen av lagar eller på annat sätt strida mot allmänintresset eller vara till skada för enskilda företags legitima kommersiella intressen, oavsett om de är offentliga eller privata .

6. Artikel 55 ska tillämpas med avseende på detta kapitel.

¹ Informationsstället för Republiken Kazakstan är det informationsställe som inrättas inom ramen för Gats-avtalet.

KAPITEL 14

TVISTLÖSNING

AVSNITT 1

SYFTE OCH TILLÄMPNINGSOMRÅDE

ARTIKEL 172

Mål

Syftet med detta kapitel är att fastställa en ändamålsenlig och effektiv mekanism för undvikande och lösning av tvister mellan parterna i fråga om tolkning och tillämpning av detta avtal, för att om möjligt finna en ömsesidigt godtagbar lösning.

ARTIKEL 173

Tillämpningsområde

Bestämmelserna i detta kapitel ska gälla vid alla tvister i fråga om tolkning och tillämpning av denna avdelning, om inte annat anges.

AVSNITT 2

SAMRÅD OCH MEDLING

ARTIKEL 174

Samråd

1. Parterna ska eftersträva att lösa alla tvister som avses i artikel 173 genom att inleda samråd i god tro i syfte att nå en ömsesidigt godtagbar lösning.
2. Samråd ska inledas genom att en part översänder en skriftlig begäran till den andra parten med kopia till samarbetskommittén; av begäran ska framgå vilken åtgärd det rör sig om och vilka av de bestämmelser som avses i artikel 173 som parten anser tillämpliga.
3. Den part till vilken begäran riktas ska svara på begäran om samråd inom tio dagar från dagen för mottagandet av begäran, om inte annat föreskrivs i detta avtal eller har avtalats mellan parterna.
4. Samråden ska hållas inom 30 dagar från dagen för mottagandet av begäran och, om parterna inte kommer överens om något annat, hållas i territoriet i den part till vilken begäran inges. Samråden ska anses ha avslutats inom 30 dagar från dagen för mottagandet av begäran om samråd mottogs, såvida inte båda parterna är överens om att fortsätta samråden. Samråden, och särskilt alla uppgifter som läggs fram och de ståndpunkter som parterna intar under samråden, ska vara konfidentiella och får inte påverka någondera partens rättigheter i eventuella framtida förfaranden.

5. Samråd om brådsakande ärenden ska anses ha avslutats inom 15 dagar från dagen för mottagandet av begäran om samråd mottogs av den anmodade parten, såvida inte båda parterna är överens om att fortsätta samråden.

6. Om den part till vilken begäran inges inte svarar på begäran om samråd inom tio dagar från dagen för mottagandet av begäran, eller om samråden inte genomförs inom de tidsfrister som fastställs i punkt 3 eller 4 i den här artikeln, eller om parterna är överens om att inte samråda, eller om samråden har avslutats men ingen ömsesidigt godtagbar lösning har nåtts, får den part som begärt samråd tillgripa artikel 176.

7. Under samråden ska vardera parten tillhandahålla de faktauppgifter som krävs för att en fullständig utredning ska kunna göras av de sätt på vilket åtgärden i fråga kan påverka genomförandet och tillämpningen av detta avtal.

8. Samråden ska anses ha avslutats inom fem arbetsdagar efter mottagandet av begäran om samråd, om inte parterna kommer överens om något annat, om de gäller nödsituationer enligt definitionen i artikel 138 h.

ARTIKEL 175

Medling

Endera parten får begära att den andra parten deltar i ett medlingsförfarande i fråga om samtliga åtgärder som inverkar negativt på handel eller investeringar mellan parterna, i enlighet med bilaga VII.

AVSNITT 3

TVISTLÖSNINGSFÖRFARANDEN

UNDERAVSNITT 1

SKILJEFÖRFARANDE

ARTIKEL 176

Inledande av skiljeförfarandet

1. Om parterna inte lyckas lösa tvisten genom samråd i enlighet med artikel 174 får den part som bad om samråd begära att det tillsätts en skiljenämnd i enlighet med den här artikeln.

2. Begäran om tillsättande av en skiljenämnd ska lämnas i en skriftlig begäran till den andra parten och till samarbetskommittén. Den klagande parten ska i sin begäran ange vilken åtgärd det gäller och förklara på vilket sätt denna åtgärd utgör en överträdelse av bestämmelserna i kapitel 173, på ett sådant sätt att den rättsliga grunden för klagomålet tydligt framgår.

ARTIKEL 177

Tillsättande av skiljenämnden

1. En skiljenämnd ska bestå av tre skiljemän.

2. Inom tio dagar efter det att den skriftliga begäran om tillsättande av en skiljenämnd har överlämnats till den svarande parten, ska parterna samråda för att enas om nämndens sammansättning.
3. Om parterna inte kan enas om skiljenämndens sammansättning inom den tidsfrist som fastställs i punkt 2 i denna artikel, får vardera parten inom fem dagar från utgången av den tidsfrist som fastställs i punkt 2 utse en skiljeman från den berörda partens delförteckning i den förteckning som upprättats i enlighet med artikel 196. Om någondera parten underlåter att utse en skiljeman ska skiljemannen, på den andra partens begäran, av ordföranden i samarbetskommittén, eller av dennes ställföreträdare, utses genom lottning från den partens delförteckning i den förteckning som upprättats i enlighet med artikel 196.
4. Såvida inte parterna når en överenskommelse om skiljenämndens ordförande inom den tidsfrist som fastställs i punkt 2 i denna artikel, ska, på begäran av någondera parten, ordföranden i samarbetskommittén eller dennes ställföreträdare genom lottning utse skiljenämndens ordförande från den delförteckning över ordförande som ingår i den förteckning som upprättats i enlighet med artikel 196.
5. Ordföranden i samarbetskommittén eller dennes ställföreträdare ska utse skiljemännen inom fem dagar efter begäran från endera parten i enlighet med punkterna 3 eller 4.
6. Dagen för tillsättandet av skiljenämnden ska vara den sista dag då alla tre utvalda skiljemän har godtagit sitt uppdrag i enlighet med den arbetsordning som fastställs i bilaga V.
7. Om någon av de förteckningar som anges i artikel 196 inte har upprättats eller inte innehåller tillräckligt många namn vid den tidpunkt då en begäran inges enligt punkt 3 eller 4 i denna artikel ska skiljemännen utses genom lottning bland de personer som formellt har föreslagits av den ena eller båda parterna.
8. Om parterna inte kommer överens om något annat rörande en tvist mellan parterna om nödsituationer enligt definitionen i artikel 138.8 h, ska punkt 3 andra meningen och punkt 4 i den här artikeln tillämpas utan hänvisning till punkt 2 i den här artikeln, och den period som anges i punkt 5 i den här artikeln ska vara två dagar.

ARTIKEL 178

Preliminärt avgörande om brådskanie fall

Om en part begär det ska skiljenämnden inom tio dagar från den dag då den tillsattes lämna ett preliminärt avgörande i frågan om huruvida den anser fallet vara brådskanie.

ARTIKEL 179

Förlikning vid brådslande energitvister

1. Vid en tvist om nödsituationer enligt definitionen i artikel 138 h får endera parten begära att ordföranden i skiljenämnden fungerar som förlikningsman i alla frågor som rör tvisten genom att lämna en begäran till skiljenämnden.
2. Förlikningsmannen ska försöka finna en gemensamt godtagbar lösning på tvisten eller nå en överenskommelse om ett förfarande för att nå en sådan lösning. Om förlikningsmannen inte lyckas få till stånd en sådan överenskommelse inom 15 dagar från dagen för sin utnämning, ska han rekommendera en lösning på tvisten eller ett förfarande för att nå en sådan lösning, och han ska besluta vilka villkor och bestämmelser som ska gälla från och med en dag som han fastställer fram till dess att tvisten är löst.
3. Parterna och de enheter som står under deras kontroll eller jurisdiktion ska under tre månader efter det att förlikningsmannens beslut fattades eller till dess att tvisten lösts, om detta sker tidigare, följa rekommendationerna enligt punkt 2 om de villkor och bestämmelser som ska gälla.
4. Förlikningsmannen ska respektera uppförandekoden för ledamöter av skiljenämnder och medlare (nedan kallad *uppförandekoden*) i bilaga VI.

ARTIKEL 180

Skiljenämndens rapporter

1. Skiljenämnden ska för parterna lägga fram en interimrapport som ska innehålla en redogörelse för sakförhållandena, tillämpligheten av de relevanta bestämmelserna samt de viktigaste skälen till nämndens undersökningsresultat och rekommendationer.
2. Inom 14 dagar från mottagandet av interimrapporten får en part lämna in en skriftlig begäran till skiljenämnden om att den ska ompröva särskilda aspekter i interimrapporten.
3. Efter att ha övervägt parternas skriftliga synpunkter på interimrapporten, får skiljenämnden ändra sin interimrapport och företa ytterligare utredningar som den anser motiverade.
4. Skiljenämnden ska i sin slutrapport redovisa sakförhållandena, tillämpligheten av de relevanta bestämmelser som avses i artikel 173 samt de viktigaste skälen till nämndens undersökningsresultat och slutsatser. Slutrapporten ska innehålla en tillfredsställande diskussion om de argument som förts fram i samband med interimsoversynen och ska tydligt besvara parternas frågor och anmärkningar.

ARTIKEL 181

Skiljenämndens interimrapport

1. Skiljenämnden ska lägga fram en interimrapport till parterna senast 90 dagar efter den dag då skiljenämnden tillsattes. Om skiljenämnden anser att denna tidsfrist inte kan hållas, ska nämndens ordförande skriftligen meddela parterna och samarbetskommittén detta och ange skälen till förseningen samt vilken dag skiljenämnden planerar lägga fram sin interimrapport. Under inga omständigheter bör interimrapporten läggas fram senare än 120 dagar från den dag då skiljenämnden tillsattes.

RP 118/2016 rd

2. I brådskande fall ska skiljenämnden göra sitt yttersta för att lägga fram sin interimrapport inom 45 dagar och inte i något fall senare än 60 dagar från den dag då nämnden tillsattes. En part får inom sju dagar från det att interimrapporten lagts fram lämna in en skriftlig begäran till skiljenämnden om att den ska ompröva särskilda aspekter i interimrapporten i enlighet med artikel 180.2.

3. Vid en tvist mellan parterna om nödsituationer enligt definitionen i artikel 138 h ska interimrapporten upprättas inom 20 dagar från den dag då skiljenämnden tillsattes, och varje begäran enligt artikel 180.2 ska läggas fram inom fem dagar från den dag då interimrapporten lagdes fram. Skiljenämnden får också besluta att inte lägga fram någon interimrapport.

ARTIKEL 182

Skiljenämndens slutrapport

1. Skiljenämnden ska överlämna sin slutrapport till parterna och samarbetskommittén inom 120 dagar från den dag då skiljenämnden tillsattes. Om skiljenämnden anser att denna tidsfrist inte kan hållas, ska nämndens ordförande skriftligen meddela detta till parterna och till samarbetskommittén och ange skälen till förseningen samt den dag då nämnden planerar att lägga fram sin slutrapport. Under inga omständigheter bör slutrapporten läggas fram senare än 150 dagar från den dag då skiljenämnden tillsattes.

2. I brådskande fall ska skiljenämnden göra sitt yttersta för att lämna sin rapport inom 60 dagar från den dag då skiljenämnden tillsattes. Under inga omständigheter bör slutrapporten läggas fram senare än 75 dagar från den dag då skiljenämnden tillsattes.

3. Vid en tvist om nödsituationer enligt definitionen i artikel 138 h ska skiljenämnden lägga fram sin slutrapport inom 40 dagar från dagen för tillsättandet av nämnden.

UNDERAVSNITT 2

EFTERLEVNAD

ARTIKEL 183

Efterlevnad av skiljenämndens slutrapport

Den svarande parten ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att skyndsamt och i god tro efterleva skiljenämndens slutrapport.

ARTIKEL 184

Rimlig tidsperiod för att efterleva skiljenämndens slutrapport

1. Om omedelbar efterlevnad inte är möjlig ska parterna eftersträva att komma överens om den tid som krävs för att efterleva slutrapporten. Den svarande parten ska i ett sådant fall senast 30 dagar efter mottagandet av skiljenämndens slutrapport överlämna ett anmälan till den klagande parten och samarbetskommittén om den tidsperiod som den anser att den kommer att behöva för att efterleva slutrapporten (nedan kallad *rimlig tidsperiod*).

2. Om det råder oenighet mellan parterna beträffande den rimliga tidsperioden, får den klagande parten, inom 20 dagar från mottagandet av den anmälan som avses i punkt 1 i denna ar-

tikel, utfärda en skriftlig begäran om att låta den skiljenämnd som inledningsvis inrättades i enlighet med artikel 177 (nedan kallad *ursprunglig skiljenämnd*) fastställa den rimliga tidsperiodens längd. En sådan begäran ska samtidigt överlämnas till den andra parten och till samarbetskommittén. Skiljenämnden ska meddela parterna och samarbetskommittén sitt avgörande inom 20 dagar från dagen för mottagandet av begäran.

3. Den svarande parten ska skriftligen meddela den klagande parten om vilka framsteg den har gjort med att efterleva skiljenämndens slutrapport. Denna anmälan ska lämnas skriftligt minst en månad före utgången av den rimliga tidsfristen.

4. Den rimliga tidsperioden kan förlängas genom överenskommelse mellan parterna.

ARTIKEL 185

Översyn av åtgärder som har vidtagits för att efterleva skiljenämndens slutrapport

1. Den svarande parten ska till den klagande parten och samarbetskommittén anmäla vilka åtgärder den har vidtagit för att efterleva slutrapporten. Denna anmälan ska lämnas in före den rimliga tidsperiodens utgång.

2. Om det råder oenighet mellan parterna om huruvida en åtgärd som anmälts enligt punkt 1 i denna artikel har genomförts eller är förenlig med de bestämmelser som avses i artikel 173, får den klagande parten skriftligen begära att frågan hänskjuts till den ursprungliga skiljenämnden för avgörande. I en sådan begäran ska det anges vilken särskild åtgärd det gäller och förklaras på vilket sätt denna åtgärd är oförenlig med de bestämmelser som avses i artikel 173, på ett sådant sätt att den rättsliga grunden för klagomålet tydligt framgår. Skiljenämnden ska lägga fram sin rapport för parterna och samarbetskommittén senast 45 dagar från dagen för mottagandet av begäran.

ARTIKEL 186

Tillfälliga åtgärder vid bristande efterlevnad

1. Om den svarande parten inte anmäler de åtgärder som har vidtagits för att efterleva skiljenämndens slutrapport innan den rimliga tidsperioden har löpt ut, eller om skiljenämnden fastställer att inga åtgärder vidtagits för att följa slutrapporten eller att de åtgärder som anmälts enligt artikel 185.1 inte är förenliga med den partens skyldigheter enligt de bestämmelser som avses i artikel 173, ska den svarande parten, om den klagande parten begär detta och efter samråd med den parten, erbjuda kompensation.

2. Om den klagande parten beslutar att inte begära ett erbjudande om kompensation enligt punkt 1 i denna artikel eller, i det fall en sådan begäran görs, ingen överenskommelse om kompensation har kunnat träffas inom 30 dagar från utgången av den rimliga tidsperioden, eller från tillhandahållandet av den ursprungliga skiljenämndens rapport enligt artikel 185.2, ska den klagande parten ha rätt att, genom anmälan till den andra parten och till samarbetskommittén, vidta lämpliga åtgärder på en nivå som motsvarar det upphävande eller den minskning¹ som orsakats av den bristande efterlevnaden. I anmälan ska sådana åtgärder anges. Den klagande parten får börja tillämpa åtgärderna vid vilken tidpunkt som helst efter utgången av en period av tio dagar från den dag då anmälan mottogs av den svarande parten, såvida inte den svarande parten har begärt skiljeförfarande enligt punkt 3 i den här artikeln.

¹ "Det upphävande eller den minskning" tolkas som "upphävande och minskning" enligt WTO-överenskommelsen om regler och förfaranden för tvistlösning.

3. Om den svarande parten anser att de lämpliga åtgärderna inte är av en omfattning som motsvarar det upphävande eller den minskning som orsakats av den bristande efterlevnaden av den partens förpliktelser enligt de bestämmelser som avses i artikel 173, får den svarande parten inge en skriftlig begäran om att den ursprungliga skiljenämnden ska avgöra frågan. En sådan begäran ska anmälas till den klagande parten och till samarbetskommittén före utgången av den period på tio dagar som avses i punkt 2 i denna artikel. Den ursprungliga skiljenämnden ska lägga fram sin rapport om de åtgärder som anmälts av den klagande parten för parterna och samarbetskommittén senast 30 dagar från dagen för inlämnandet av begäran. Den klagande parten får inte låta de anmälda åtgärderna träda i kraft förrän skiljenämnden har lagt fram sin rapport. De åtgärder som träder i kraft efter det att rapporten lagts fram ska vara förenligt med nämndens rapport.

4. De åtgärder som vidtagits av den klagande parten och den compensation som föreskrivs i denna artikel ska vara tillfälliga och får inte tillämpas efter det att

a) parterna har nått en ömsesidigt godtagbar lösning i enlighet med artikel 191,

b) parterna har enats om att den åtgärd som anmälts i enlighet med artikel 185.1 innebär att den svarande parten kan anses följa de bestämmelser som avses i artikel 173, eller

c) en åtgärd som skiljenämnden enligt artikel 185.2 har konstaterat strida mot de bestämmelser som avses i artikel 173 har undanröjts eller ändrats på ett sådant sätt att den blir förenlig med de bestämmelserna.

ARTIKEL 187

Översyn av åtgärder som har vidtagits för att efterleva skiljenämndens slutrapport efter vidtagande av tillfälliga åtgärder vid bristande efterlevnad

1. Den svarande parten ska underrätta den klagande parten och samarbetskommittén om vilka åtgärder den har vidtagit för att efterleva skiljenämndens slutrapport efter det att den klagande parten tillämpat compensation eller vidtagit en lämplig åtgärd enligt artikel 186. Med undantag för fall enligt punkt 2 i den här artikeln ska den klagande parten avsluta åtgärden inom 30 dagar från mottagandet av anmälan. I fall där compensation har tillämpats, och med undantag för fall enligt punkt 2 i den här artikeln, får den svarande parten avsluta tillämpningen av sådan compensation inom 30 dagar från mottagandet av anmälan att den har efterlevt skiljenämndens slutrapport.

2. Om parterna inte lyckas nå en överenskommelse om huruvida den svarande parten har efterlevt skiljenämndens slutrapport inom 30 dagar från mottagandet av den anmälan som avses i punkt 1 i den här artikeln, ska den klagande parten lämna in en skriftlig begäran om att låta den ursprungliga skiljenämnden avgöra frågan. En sådan begäran ska samtidigt lämnas in till den andra parten och till samarbetskommittén. Skiljenämndens rapport ska lämnas in till parterna och samarbetskommittén inom 45 dagar från den dag då begäran lämnades in. Om skiljenämnden fastställer att den svarande parten har efterlevt skiljenämndens slutrapport, ska den klagande parten avsluta de lämpliga åtgärder som vidtagits enligt artikel 186 eller ska den svarande parten, i förekommande fall, upphöra med compensationen. Om skiljenämnden fastställer att den svarande parten inte fullt ut har efterlevt skiljenämndens slutrapport eller de lämpliga åtgärder som vidtagits enligt artikel 186, ska compensationen anpassas i förhållande till skiljenämndens rapport.

ARTIKEL 188

Åtgärder vid brådiskande energitvister

1. Med avseende på tvister mellan parterna om nödsituationer enligt definitionen i artikel 138 h, ska den här artikeln tillämpas.
2. Genom undantag från artiklarna 184, 185 och 186 får den klagande parten vidta lämpliga åtgärder i en omfattning som motsvarar det upphävande eller den minskning som orsakats av att en part inte efterlevt skiljenämndens slutrapport inom 15 dagar sedan det meddelats. Dessa åtgärder får börja gälla omedelbart. Sådana åtgärder får bibehållas så länge som den svarande parten underlåter att efterleva skiljenämndens slutrapport.
3. Om den svarande parten bestrider förekomsten av bristande efterlevnad eller att det saknas proportionalitet i den åtgärd som vidtagits av den klagande parten eller dess underlåtenhet att efterleva åtgärden, får den inleda ett förfarande enligt artiklarna 186.3 och 187, vilket ska handläggas skyndsamt. Den klagande parten ska inte anmodas att återta eller anpassa åtgärderna förrän skiljenämnden har fattat beslut i ärendet, och får bibehålla åtgärderna i avvaktan på att förfarandena avslutas.

UNDERAVSNITT 3

GEMENSAMMA BESTÄMMELSER

ARTIKEL 189

Ersättning av skiljeman

Om, i ett skiljeförfarande enligt detta kapitel, den ursprungliga skiljenämnden eller några av dess medlemmar inte kan delta, drar sig tillbaka eller måste ersättas därför att de inte uppfyller kraven i uppförandekoden i bilaga VI, ska det förfarande som fastställs i artikel 177 tillämpas. Tidsfristen för framläggande av skiljenämndens rapport får förlängas med den tid som krävs för att utse en ny skiljeman, dock högst med 20 dagar.

ARTIKEL 190

Uppskjutande och avslutande av skilje- och efterlevnadsförfarandena

Skiljenämnden ska, på begäran av båda parterna, när som helst skjuta upp sitt arbete under en period som parterna har enats om, dock under högst tolv på varandra följande månader. Skiljenämnden ska återuppta sitt arbete före utgången av denna period på skriftlig begäran från båda parter eller vid utgången av denna period på skriftlig begäran av endera parten. Den begärande parten ska underrätta samarbetskommitténs ordförande och den andra parten i enlighet med detta. Om en part inte begär att skiljenämnden återupptar sitt arbete när den överenskomna perioden har löpt ut, ska förfarandet vara avslutat. Uppskjutandet och avslutandet av skiljenämndens arbete ska inte påverka någondera partens rättigheter i andra förfaranden enligt artikel 197.

ARTIKEL 191

Ömsesidigt godtagbar lösning

Parterna får när som helst komma överens om en ömsesidigt godtagbar lösning på tvister som omfattas av detta kapitel. De ska gemensamt anmäla en sådan lösning till samarbetskommittén och, i tillämpliga fall, skiljenämndens ordförande. Om lösningen måste godkännas enligt endera partens relevanta inhemska förfaranden ska detta krav anges i anmälan, och tvistlösningsförfarandet tillfälligt avbrytas. Om det inte krävs något sådant godkännande, eller om det anmäls att de inhemska godkännandeförfarandena slutförts, ska tvistlösningsförfarandet avslutas.

ARTIKEL 192

Bestämmelser om arbetsordningen

1. Tvistlösningsförfarandena enligt detta kapitel ska styras av den arbetsordning som fastställs i bilaga V och den uppförandekod som fastställs i bilaga VI.
2. Utfrågningarna i skiljenämnden ska vara öppna för allmänheten såvida inte något annat föreskrivs i den arbetsordning som fastställs i bilaga V.

ARTIKEL 193

Upplysningar samt teknisk rådgivning

Skiljenämnden får på begäran av en part eller på eget initiativ begära upplysningar som den anser lämpliga för förfarandet i skiljenämnden från alla källor, bland annat från parterna i tvisten. Skiljenämnden ska också ha rätt att begära expertutlåtanden om den finner det lämpligt. Skiljenämnden ska samråda med parterna innan den väljer sådana experter. Fysiska eller juridiska personer som är etablerade på en parts territorium har rätt att i egenskap av sakkunniga (*amicus curiae*) underrätta nämnden i enlighet med arbetsordningen i bilaga V. Alla upplysningar som inhämtas enligt denna artikel ska delges båda parterna, som ska kunna lämna synpunkter.

ARTIKEL 194

Tolkningsregler

En skiljenämnd ska tolka de bestämmelser som avses i artikel 173 i enlighet med sedvanliga folkrättsliga tolkningsregler, inklusive de regler som fastställs i 1969 års Wienkonvention om traktaträtten. Skiljenämnden ska också ta hänsyn till relevanta tolkningar från WTO-paneler och överprövningsorganet vilka antagits av WTO:s tvistlösningsorgan (nedan kallat *tvistlösningsorganet*). Skiljenämndens rapporter kan inte utvidga eller begränsa parternas rättigheter och skyldigheter enligt detta avtal.

ARTIKEL 195

Beslut och rapporter från skiljenämnden

1. Skiljenämndens överläggningar ska vara konfidentiella. Skiljenämnden ska göra sitt yttersta för att fatta beslut i samförstånd. Om det inte går att uppnå enhällighet, ska frågan avgöras genom enkel majoritet. Skiljemännens avvikande meningar ska dock aldrig lämnas ut.

2. Skiljenämndens rapporter ska utarbetas utan parternas närvaro. Rapporterna ska omfatta sakförhållandena, tillämpligheten av de relevanta bestämmelser som avses i artikel 173 samt de viktigaste skälen till nämndens undersökningsresultat och slutsatser.
3. Skiljenämndens rapporter ska villkorslöst godtas av parterna. De ska inte ge upphov till några rättigheter eller skyldigheter för fysiska eller juridiska personer.
4. Parterna ska offentliggöra skiljenämndens rapport, med förbehåll för skydd av konfidentiell information i enlighet med den arbetsordning som fastställs i bilaga V.

AVSNITT 4

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

ARTIKEL 196

Förteckning över skiljemän

1. Samarbetskommittén ska, på grundval av förslag som lämnats av parterna, senast sex månader efter ikraftträdandet av detta avtal upprätta en förteckning över minst 15 personer som är villiga och har möjlighet att tjänstgöra som skiljemän. Förteckningen ska bestå av tre delförteckningar: en delförteckning för vardera parten och en delförteckning över personer som inte är medborgare i någon av parterna och som kan tjänstgöra som ordförande för skiljenämnden. Varje delförteckning ska omfatta minst fem personer. Samarbetskommittén kommer att säkerställa att förteckningen alltid håller den nivån.
2. Skiljemännen ska ha specialkunskaper och erfarenhet inom juridik och internationell handel. De ska vara oberoende, uppträda i egenskap av enskilda individer och inte ta emot instruktioner från någon organisation eller regering eller ha anknytning till någon av parternas regeringar samt följa den uppförandekod som fastställs i bilaga VI.
3. Samarbetskommittén får upprätta ytterligare förteckningar över 15 personer med kunskap och erfarenhet inom specifika sektorer som omfattas av detta avtal. Efter överenskommelse mellan parterna ska sådana ytterligare förteckningar användas för att sammanställa skiljenämnden i enlighet med förfarandet i artikel 177.

ARTIKEL 197

Förhållande till skyldigheter enligt WTO

1. Tillämpning av denna avdelnings bestämmelser om tvistlösning ska inte utgöra ett hinder för eventuella åtgärder inom ramen för WTO, inklusive tvistlösningsåtgärder.
2. En part får emellertid inte avseende någon åtgärd hävda sina rättigheter inom ramen för såväl detta avtal som WTO-avtalet i fråga om överträdelser mot en skyldighet som i allt väsentligt är likvärdig enligt båda dessa avtal. När ett tvistlösningsförfarande väl har inletts i ett sådant fall får parten inte hävda sina rättigheter vid överträdelse av den i allt väsentligt likvärdiga skyldigheten enligt det andra avtalet i det andra forumet, såvida inte det i första hand valda forumet av skäl som rör förfarandet eller juridisk behörighet misslyckas med att få fram ett undersökningsresultat för de rättigheter som hävdas enligt den skyldigheten.

3. I denna artikel gäller följande:

- a) Tvistlösningsförfaranden enligt WTO-avtalet anses ha inletts genom att en part begär att en panel ska tillsättas i enlighet med artikel 6 i WTO-överenskommelsen om regler och förfaranden för tvistlösning.
- b) Tvistlösningsförfaranden enligt detta kapitel anses ha inletts genom att en part begär att en skiljenämnd ska tillsättas i enlighet med artikel 176.1.

4. Inget i detta avtal ska hindra en part från att genomföra ett upphävande av skyldigheter som godkänts av tvistlösningsorganet. WTO-avtalet får inte åberopas för att förhindra en part från att tillämpa tillfällig kompensation för bristande efterlevnad enligt detta kapitel.

ARTIKEL 198

Tidsfrister

- 1. Alla tidsfrister som fastställs i detta kapitel, inklusive skiljenämndens tidsfrister för att lägga fram sina rapporter ska, om inget annat anges, räknas i dagar från och med dagen närmast efter den dag då den åtgärd eller den händelse de avser inträffade.
- 2. Alla tidsfrister som avses i detta kapitel får ändras genom överenskommelse mellan parterna i tvisten. Skiljenämnden får när som helst föreslå parterna att ändra de tidsfrister som avses i detta kapitel, med angivande av skälen till det förslaget.

AVDELNING IV

SAMARBETE OM EKONOMISK OCH HÅLLBAR UTVECKLING

KAPITEL 1

EKONOMISK DIALOG

ARTIKEL 199

Parterna ansluter sig till principen om fri marknadsekonomi för att säkerställa en sund makroekonomisk politik och ska utveckla och stärka en regelbunden ekonomisk dialog som syftar till att ytterligare utvidga och fördjupa ömsesidigt fördelaktiga ekonomiska band samt hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt.

ARTIKEL 200

Parterna ska regelbundet se över det bilaterala samarbetet och regelbundet utbyta information, expertis och bästa praxis på området ekonomisk politik, ekonomisk och finansiell utveckling samt statistik.

KAPITEL 2

SAMARBETE PÅ OMRÅDET OFFENTLIGA FINANSER, INKLUSIVE REVISION OCH INTERNKONTROLL

ARTIKEL 201

Parterna ska samarbeta på området förvaltning av offentliga finanserna, inbegripet revision och internkontroll, för att ytterligare utveckla ett system för sund förvaltning av de offentliga

finanserna i enlighet med principerna om sparsamhet, ändamålsenlighet och effektivitet samt öppenhet och ansvarsskyldighet.

Samarbetet ska omfatta

a) främja genomförandet av godtagbara och allmänt erkända internationella standarder samt konvergens med Europeiska unionens goda praxis på detta område,

b) omfatta utbyte av information och erfarenheter på detta område.

KAPITEL 3

SAMARBETE PÅ SKATTEOMRÅDET

ARTIKEL 202

Parterna ska eftersträva att förbättra det internationella samarbetet på skatteområdet, särskilt när det gäller att underlätta rättmätig skatteuppbörd, och utarbeta åtgärder i linje med internationella normer för en effektiv tillämpning av principerna för en god förvaltning på skatteområdet, t.ex. öppenhet och utbyte av information. Parterna ska stärka dialogen och utbytet av erfarenheter för att undvika skadlig skattepraxis.

KAPITEL 4

SAMARBETE PÅ STATISTIKOMRÅDET

ARTIKEL 203

Parterna ska främja harmoniseringen av statistiska metoder och förfaranden, inbegripet insamling och spridning av statistik. Det statistiska samarbetet ska inriktas på kunskapsutbyte, främja god praxis och respekt för FN:s grundläggande principer för officiell statistik och riktlinjerna för europeisk statistik.

Europeiska unionen ska bidra till detta genom att förse Republiken Kazakstan med tekniskt bistånd.

KAPITEL 5

SAMARBETE PÅ ENERGIOMRÅDET

ARTIKEL 204

Parterna ska fortsätta och intensifiera sitt nuvarande samarbete om energifrågor i syfte att öka energitryggheten, effektivitet, hållbarhet och konkurrenskraft. Samarbetet ska grunda sig på ett övergripande partnerskap och vägledas av principerna om gemensamt intresse, ömsesidighet, öppenhet och förutsägbarhet i enlighet med principerna om marknadsekonomi och befintliga relaterade multilaterala och bilaterala avtal.

ARTIKEL 205

Samarbetet ska bland annat omfatta följande:

a) Genomförande av energistrategier och energipolitik, utarbetande av prognoser och scenarier, inbegripet globala marknadsvillkor för energiprodukter samt förbättring av det statistiska systemet inom energisektorn.

- b) Skapande av ett attraktivt och stabilt investeringsklimat och främjande av ömsesidiga investeringar inom energiområdet på icke-diskriminerande och öppen grund.
- c) Effektivt samarbete med Europeiska investeringsbanken, Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling och andra internationella finansiella institut och instrument till stöd för energisamarbetet mellan parterna.
- d) Förbättring av det vetenskapliga och tekniska samarbetet samt av informationsutbytet för utveckling av energiteknik, varvid särskild uppmärksamhet ägnas åt energieffektiv och miljövänlig teknik i enlighet med kapitel 3 (Samarbete på området forskning och innovation) i avdelning VI.
- e) Förvaltnings- och teknikutbildning inom energisektorn, bland annat genom att underlätta utbyte för praktikanter på specialkurser inom högre utbildningsinstitutioner i Europeiska unionen och Republiken Kazakstan samt utveckling av gemensamma utbildningsprogram i enlighet med god praxis.
- f) Utvidgning av samarbetet inom multilaterala fora, initiativ och institutioner.
- g) Samarbete inom utbyte av kunskap och erfarenheter samt tekniköverföring inom innovation, inbegripet områdena förvaltnings- och energiteknik.

ARTIKEL 206

Kolvätebaserad energi

Samarbete på området kolvätebaserad energi ska omfatta följande fält:

- a) Modernisering och förbättring av befintlig, och utveckling av framtida, energiinfrastruktur av gemensamt intresse enligt marknadsekonomiska principer, inbegripet sådan infrastruktur som syftar till diversifiering av energikällor, leverantörer samt transportvägar och transportmetoder, liksom inrättandet av ny produktionskapacitet samt integritet, effektivitet, säkerhet och trygghet i energiinfrastrukturerna, inbegripet i kraftinfrastruktur.
- b) Utveckling av konkurrenskraftiga, öppna och icke-diskriminerande energimarknader i enlighet med bästa praxis genom reformer av regelverket.
- c) Förbättring och förstärkning av energihandelns långsiktiga stabilitet och säkerhet, inbegripet att förutsägbarheten och stabiliteten i energiefterfrågan säkerställs på ett icke-diskriminerande sätt samtidigt som miljökonsekvenser och -risker minimeras.
- d) Främjande av en hög nivå på miljöskydd och hållbar utveckling inom energisektorn, inbegripet utvinning, produktion, distribution och konsumtion.
- e) Stärkt säkerhet vid prospektering och utvinning av kolväten till havs genom utbyte av erfarenheter om olycksförebyggande arbete, analys efter olyckor, strategier för insatser och sanering samt bästa praxis om ansvarighet och rättslig praxis i händelse av en stor olycka.

ARTIKEL 207

Förnybara energikällor

Samarbete ska bedrivas på följande områden:

- a) Utveckling av förnybara energikällor på ett ekonomiskt och miljövänligt sätt, inbegripet samarbete om regleringsfrågor, certifiering och standardisering samt om teknisk utveckling.
- b) Underlättande av utbyte mellan Republiken Kazakstan och europeiska institutioner, laboratorier och organ inom den privata sektorn bland annat genom gemensamma program i syfte att genomföra bästa praxis när det gäller att skapa framtidens energi och grön ekonomi.
- c) Genomförande av gemensamma seminarier, konferenser och utbildningsprogram och regelbundet utbyte av information och öppna statistiska uppgifter, samt information om utvecklingen av förnybara energikällor.

ARTIKEL 208

Energieffektivitet och energibesparingar

Samarbete för att främja energieffektivitet och energibesparingar, också inom kolsektorn, fackling (och användningen av associerad gas), byggnader, apparater och transporter, ska eftersträvas bland annat genom följande åtgärder:

- a) Utbyta information om politik för energieffektivitet samt rättsliga ramar och regelverk och handlingsplaner.
- b) Underlätta utbytet av erfarenheter och sakkunskap på området energieffektivitet och energibesparingar.
- c) Inleda och genomföra projekt, inbegripet demonstrationsprojekt, för att införa innovativa tekniker och lösningar på området energieffektivitet och energibesparingar.
- d) Utbildningsprogram och fortbildningskurser på området energieffektivitet för att uppnå målen i denna artikel.

KAPITEL 6

SAMARBETE PÅ TRANSPORTOMRÅDET

ARTIKEL 209

Parterna ska samarbeta om att

- a) utöka och stärka sitt transportsamarbete för att bidra till utvecklingen av hållbara transportsystem,
- b) fokusera på transportsystemens sociala och ekologiska aspekter,
- c) främja effektiva och säkra transporter,
- d) förbättra de viktigaste transportförbindelserna mellan sina territorier.

ARTIKEL 210

Det samarbete som avses i detta kapitel ska bland annat omfatta följande områden:

- a) Utbyte av bästa transportpolitiska praxis.
- b) Ökad rörlighet för passagerare och varor, förbättrade transportflöden genom undanröjande av administrativa, tekniska och andra hinder i syfte att fördjupa marknadsintegrationen, förbättra transportnäten och uppgradera infrastrukturen.
- c) Informationsutbyte och gemensam verksamhet på regional och internationell nivå samt genomförande av tillämpliga internationella avtal och konventioner.
- d) Utbyte av bästa praxis om säkerhet och hållbar utveckling för sjötransporter.

Republiken Kazakstan ska anpassa sina bilaterala luftfartsavtal med medlemsstaterna i Europeiska unionen i överensstämmelse med Europeiska unionens lagstiftning.

ARTIKEL 211

En regelbunden dialog ska föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 7

SAMARBETE PÅ MILJÖOMRÅDET

ARTIKEL 212

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete om miljöfrågor och därigenom bidra till hållbar utveckling och god förvaltning på miljöskyddsområdet.

Samarbetet ska bedrivas på följande områden:

- a) Bedömningar, övervakning och kontroll på miljöområdet.
- b) Miljöutbildning och informationskampanjer, förbättrad tillgång till information, ökat deltagande från allmänhetens sida i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöärenden.
- c) Lagstiftning på miljöskyddsområdet.
- d) Luftkvalitet.
- e) Avfallshantering.
- f) Styrning av vattenkvalitet, inbegripet den marina miljön.
- g) Integrerad vattenresursförvaltning, inbegripet främjande av avancerad vattenbesparande teknik.
- h) Bevarande och skydd av den biologiska mångfalden och ett varierat landskap.
- i) Hållbart skogsbruk.

- j) Industriella föroreningar och industriella utsläpp.
- k) Klassificering och säker hantering av kemikalier.
- l) Europeiska unionens och Republiken Kazakstans initiativ på området grön ekonomi.
- m) Ömsesidigt utbyte av erfarenheter om politiken för hållbar utveckling av fisket.

ARTIKEL 213

Samarbete på miljöskyddsområdet ska genomföras grundat på ömsesidig överenskommelse mellan parterna i bland annat följande former:

- a) Utbyte av teknik, vetenskaplig och teknisk information samt forskningsverksamhet på miljöskyddsområdet.
- b) Utbyte av erfarenheter om förbättring av lagstiftning och metoder på miljöområdet.

ARTIKEL 214

Inom ramen för relevanta multilaterala miljöavtal ska parterna ägna särskild uppmärksamhet åt genomförande av och samarbete i miljöfrågor samt enas om att intensifiera sitt samarbete på regional nivå.

Parterna ska utbyta erfarenheter för att främja integration av miljöhänsyn i andra sektorer, inbegripet utbyte av bästa praxis, ökad kunskap och kompetens, miljöutbildning och informationskampanjer inom de områden som avses i detta kapitel.

KAPITEL 8

SAMARBETE PÅ OMRÅDET KLIMATFÖRÄNDRINGAR

ARTIKEL 215

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete för att bekämpa och anpassa sig till klimatförändringar. Samarbetet ska bedrivas med beaktande av parternas intresse på grundval av jämlikhet och ömsesidig nytta, samt med hänsyn till det ömsesidiga beroendet mellan bilaterala och multilaterala åtaganden på detta område.

ARTIKEL 216

Samarbetet ska främja åtgärder på inhemsk och internationell nivå, inbegripet på följande områden:

- a) Begränsning av klimatförändringar.
- b) Anpassning till klimatförändringar.
- c) Marknadsbaserade och icke marknadsbaserade samhällssektors strategier för att ta itu med klimatförändringarna.
- d) Forskning, utveckling, demonstration, utbyggnad och spridning av ny, säker och hållbar koldioxidsnål teknik och anpassningsteknik.
- e) Utbyte av sakkunskap på klimatområdet och stöd till andra sektorer.
- f) Informationskampanjer och utbildning.

ARTIKEL 217

Parterna ska bland annat utbyta information och sakkunskap samt bedriva gemensam forskningsverksamhet och informationsutbyte om renare teknik, bedriva gemensam verksamhet på regional och internationell nivå, även avseende multilaterala miljöavtal som parterna omfattas av, såsom FN:s ramkonvention om klimatförändringar, och i tillämpliga fall gemensam verksamhet inom ramen för relevanta organ.

KAPITEL 9

SAMARBETE PÅ INDUSTRIOMRÅDET

ARTIKEL 218

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete i industrifrågor, inbegripet utarbetande av effektiva incitament och gynnsamma villkor för ytterligare diversifiering och ökad konkurrenskraft inom tillverkningsindustrin.

I detta syfte ska parterna ska samarbeta, bland annat genom utbyte av bästa praxis och erfarenheter, inom följande sektorer:

- a) Produktivitet och effektivt resursutnyttjande.
- b) Offentliga stödåtgärder för industrisektorer utifrån WTO:s krav och andra bestämmelser som är tillämpliga för parterna.
- c) Genomförande av industripolitiken inom ramen för en fördjupad integration.
- d) Verktyg för ett effektiviserat genomförande av industripolitiken.
- e) Investeringar i tillverkningsindustrin, minskning av dess energiförbrukning samt utbyte av erfarenheter från genomförandet av arbetsproduktivitetsstrategier.
- f) Villkor för utveckling av ny produktionsteknik, högteknologiska industrier och kunskaps- och tekniköverföring, samt ytterligare utveckling av grundläggande infrastruktur och en miljö som är gynnsam för innovationskluster.
- g) Investeringar och handel med inriktning mot gruvdrift och produktion av råvaror för att främja ömsesidig förståelse och öppenhet för ett förbättrat företagsklimat samt informationsutbyte och samarbete om gruvdrift som inte syftar till energiproduktion, särskilt i fråga om malmbrytning och industrimineral.
- h) Personalutveckling inom tillverkningsindustrin.
- i) Främjande av företagsinitiativ och industriellt samarbete mellan företag i Europeiska unionen och Republiken Kazakstan.

Detta avtal utesluter inte ett djupare industriellt samarbete mellan parterna, och separata uppgörelser kan träffas.

KAPITEL 10

SAMARBETE PÅ OMRÅDET SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG

ARTIKEL 219

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete på området små och medelstora företag i syfte att främja ett företagsklimat som leder till framgångsrik utveckling och skapande av små och medelstora företag.

I detta syfte ska parterna samarbeta inom följande områden:

- a) Utbyte av information om politik för små och medelstora företags utveckling.
- b) Utbyte av bästa praxis om initiativ för att stärka företagarna som en nyckelkompetens.
- c) Främjande av bättre kontakter mellan båda parter näringslivsorganisationer genom en tätare dialog.
- d) Utbyte av erfarenheter till stöd för små och medelstora företags möjlighet att få tillträde till de internationella marknaderna.
- e) Utbyte av erfarenhet för att förbättra regelverkets konsekvenser för små och medelstora företag.
- f) Utbyte av bästa praxis när det gäller tillgång till finansiering för små och medelstora företag.

KAPITEL 11

SAMARBETE PÅ OMRÅDET BOLAGSRÄTT

ARTIKEL 220

Parterna erkänner vikten av att i en fungerande marknadsekonomi med ett förutsägbart och öppet företagsklimat ha ändamålsenliga regler och metoder inom områdena bolagsrätt och företagsstyrning, samt inom redovisning och revision, och framhåller vikten av att främja konvergensen i lagstiftningen på detta område.

Parterna ska samarbeta om följande:

- a) Utbyte av bästa praxis för att säkerställa tillgänglighet och tillgång till information om de registrerade företagens organisation och representation på ett öppet och lättillgängligt sätt.
- b) Vidareutveckling av politiken för företagsstyrning i enlighet med internationella och i synnerhet OECD:s standarder.
- c) Främjande av genomförande och en konsekvent tillämpning av internationella redovisningsstandarder (IFRS) för den sammanställda redovisningen i börsnoterade bolag.
- d) Tillnärmning av redovisningsregler och finansiell rapportering, även när det gäller små och medelstora företag.
- e) Reglering och tillsyn av revisorer och revisorsyrken.

f) Internationella revisionsstandards och Internationella revisorsförbundets (IFAC) etiska kod i syfte att genom yrkesorganisationers, revisionsorgans och revisorers efterlevnad av normer och etiska normer höja revisorernas professionella nivå.

KAPITEL 12

SAMARBETE PÅ OMRÅDET BANK- OCH FÖRSÄKRINGSTJÄNSTER SAMT ANDRA FINANSIELLA TJÄNSTER

ARTIKEL 221

Parterna är överens om betydelsen av effektiv lagstiftning och praxis samt av samarbete på området finansiella tjänster för att

- a) förbättra regleringen av finansiella tjänster,
- b) säkerställa ett ändamålsenligt och tillfredsställande skydd av investerare och konsumenter av finansiella tjänster,
- c) bidra till det globala finansiella systemets stabilitet och integritet,
- d) främja samarbete mellan olika aktörer i det finansiella systemet, bland annat tillsyns- och kontrollmyndigheter,
- e) främja en oberoende och ändamålsenlig tillsyn.

Parterna ska främja konvergens på lagstiftningsområdet med erkända internationella standarder för att säkerställa sunda finansiella system.

KAPITEL 13

SAMARBETE PÅ OMRÅDET INFORMATIONSSAMHÄLLET

ARTIKEL 222

Parterna ska främja samarbete om utvecklingen av informationssamhället till förmån för allmänheten och företagen genom att göra informations- och kommunikationstekniken (IKT) allmänt tillgänglig och genom en högre kvalitet på tjänsterna till överkomliga priser. Samarbetet ska syfta till att främja utvecklingen av konkurrensen och öppenheten inom IKT-marknaderna och uppmuntra investeringar inom denna sektor.

ARTIKEL 223

Samarbetet ska bland annat omfatta utbyte av information och bästa praxis om genomförandet av initiativ för informationssamhället, med särskild inriktning på

- a) utveckling av ett effektivt regelverk för IKT-sektorn,
- b) främjande av tillgång till bredband,
- c) utveckling av kompatibla elektroniska tjänster,
- d) säkerställande av uppgiftsskydd, och
- e) utveckling av roamingtjänster.

ARTIKEL 224

Parterna ska främja samarbetet mellan tillsynsmyndigheter på IKT-området, också i fråga om elektronisk kommunikation, i Europeiska unionen och Republiken Kazakstan.

KAPITEL 14

SAMARBETE PÅ OMRÅDET TURISM

ARTIKEL 225

Parterna ska samarbeta på turismområdet för att stärka utvecklingen av en konkurrenskraftig och hållbar turistnäring som en drivkraft för ekonomisk tillväxt, egenmakt, sysselsättning och utbyte inom turismsektorn.

ARTIKEL 226

Samarbetet ska bygga på följande principer:

- a) Respekt för de lokala samhällenas integritet och intressen, särskilt i landsbygdsområden.
- b) Vikten av att bevara det kulturella och historiska arvet.
- c) Ett positivt samspel mellan turism och bevarande av miljön.

ARTIKEL 227

Samarbetet ska inriktas på följande frågor:

- a) Utbyte av information, bästa praxis och erfarenheter samt know-how, inbegripet om innovativ teknik.
- b) Inrättande av strategiska partnerskap mellan offentliga och privata intressenter och de lokala samhällenas intressenter för att stödja en hållbar utveckling av turismen.
- c) Främjande och utveckling av produkter och marknader, infrastruktur, personalresurser och institutionella strukturer för turism samt kartläggning och undanröjande av hinder för rese-tjänster.
- d) Utveckling och genomförande av effektiv politik och effektiva strategier, inbegripet lämpliga rättsliga, administrativa och finansiella aspekter.
- e) Utbildning och kapacitetssuppletering på turismområdet för att förbättra tjänsternas kvalitet.
- f) Utveckling och främjande av turism där lokalbefolkningen och andra typer av turism omfattas på ett hållbart sätt.

KAPITEL 15

SAMARBETE PÅ OMRÅDET JORDBRUK OCH LANDSBYGDSUTVECKLING

ARTIKEL 228

Parterna ska samarbeta för att främja jordbruk och landsbygdsutveckling, särskilt genom en gradvis konvergens av politik och lagstiftning.

ARTIKEL 229

Samarbetet ska bland annat omfatta följande områden:

- a) Underlättande av den ömsesidiga förståelsen av politiken för jordbruk och landsbygdsutveckling.
- b) Utbyte av bästa praxis för planering, utvärdering och genomförande av politiken för jordbruk och landsbygdsutveckling.
- c) Utbyte av kunskap och bästa praxis när det gäller politik för landsbygdsutveckling för att främja landsbygdsinvånarnas sociala och ekonomiska välbefinnande.
- d) Främjande av en modernisering av jordbruksproduktionen och dess hållbarhet.
- e) Förbättring av jordbrukssektorns konkurrenskraft samt effektiviteten och öppenheten på marknaderna.
- f) Utbyte av erfarenheter om geografiska beteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel, om riktlinjer för kvalitet samt kontrollmekanismer för dessa, om säkerställande av livsmedels-säkerhet samt om utveckling av produktionen av ekologiska jordbruksprodukter.
- g) Kunskapsspridning och främjande av rådgivningsverksamhet för lantbruket.
- h) Främjande av samarbete i samband med investeringsprojekt inom jordbruksindustrin, särskilt inom utvecklingen av bostads- och växtsektorerna.
- i) Utbyte av erfarenheter på politikområden som rör hållbar utveckling av jordbruket samt bearbetning och distribution av jordbruksprodukter.

KAPITEL 16

SAMARBETE OM SYSSELSÄTTNING, ARBETSMARKNADENS PARTER SOCIALPOLITIK OCH LIKA MÖJLIGHETER

ARTIKEL 230

Parterna ska främja utvecklingen av dialog och samarbete för att främja ILO:s agenda för anständigt arbete, sysselsättningspolitik, levnads- och arbetsvillkor samt hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, dialog mellan arbetsmarknadens parter, socialt skydd, social delaktighet och icke-diskriminering samt rättvis behandling av arbetstagare som bor och arbetar lagligt i den andra parten.

ARTIKEL 231

Parterna ska eftersträva att uppfylla de mål som anges i artikel 230, också genom samarbete och utbyte av praxis inom följande områden:

- a) Förbättrad livskvalitet och bättre social miljö.
- b) Ökad sociala delaktighet och socialt skyddet för alla arbetstagare och modernisering av systemen för socialt skydd i fråga om kvalitet, tillgänglighet och finansiell hållbarhet.
- c) Fattigdomsminskning och ökad social sammanhållning och stärkt skydd för utsatta personer.

- d) Bekämpning av diskrimineringen på området sysselsättning och sociala frågor i enlighet med vardera partens skyldigheter enligt internationella normer och konventioner.
- e) Främjande av aktiva arbetsmarknadsåtgärder och effektivisering av arbetsförmedlingarna.
- f) Fler och bättre arbetstillfällen med anständiga arbetsvillkor.
- g) Bättre levnads- och arbetsvillkor samt skydd av hälsa och säkerhet på arbetsplatsen.
- h) Ökad jämställdhet mellan könen, genom främjande av kvinnors deltagande i det sociala och ekonomiska livet samt säkerställande av lika möjligheter för kvinnor och män inom sysselsättning, utbildning, ekonomi, samhälle och beslutsfattande.
- i) Förbättrad kvalitet i arbetsrätten och garantier för ett bättre skydd för arbetstagarna.
- j) Stärkt och främjad social dialog bland annat genom ökad kapacitet för arbetsmarknadens parter.

ARTIKEL 232

Parterna bekräftar sina åtaganden att effektivt genomföra gällande ILO-konventioner.

Parterna, som beaktar FN:s ekonomiska och sociala råds ministerdeklaration om full sysselsättning och anständiga arbetsvillkor för alla från 2006, erkänner full och produktiv sysselsättning och anständigt arbete för alla som en avgörande faktor för hållbar utveckling.

Parterna ska, i linje med ILO:s deklaration om grundläggande principer och rättigheter på arbetsplatsen från 1998, uppmuntra deltagande av alla berörda aktörer, särskilt arbetsmarknadens parter, i parternas respektive arbete för socialpolitisk utveckling och i samarbetet mellan Europeiska unionen och Republiken Kazakstan enligt detta avtal.

Parterna ska eftersträva att utöka samarbetet om frågor som rör anständiga arbetsförhållanden, sysselsättning och socialpolitik i alla berörda fora och organisationer.

KAPITEL 17

SAMARBETE PÅ HÄLSOOMRÅDET

ARTIKEL 233

Parterna ska utveckla sitt samarbete inom folkhälsoområdet för att höja nivån på skyddet av människors hälsa och minska ojämlikheten i fråga om hälsa i enlighet med gemensamma hälsovärderingar och -principer och som en förutsättning för hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt.

ARTIKEL 234

Samarbetet ska inriktas på förebyggande och kontroll av smittsamma och icke smittsamma sjukdomar, bland annat genom utbyte av hälsoinformation, främjande av strategin för hälsa inom alla politikområden, samarbete med internationella organisationer, särskilt Världshälsoorganisationen, och genom främjande av genomförandet av internationella hälsoavtal, såsom Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll från 2003 och det internationella hälsoreglementet.

AVDELNING V

SAMARBETE PÅ OMRÅDET FRIHET, SÄKERHET OCH RÄTTVISA

ARTIKEL 235

Rättsstatsprincipen och respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna

I sitt samarbete inom denna avdelning ska parterna fästa särskild vikt vid att främja rättsstatsprincipen, inbegripet rättsväsendets oberoende, tillgången till rättslig prövning och rätt till en rättvis rättegång, samt respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Parterna ska samarbeta för att stärka institutionernas funktion, inbegripet tillämpning av lagföring, rättsskipning, och förebyggande och bekämpning av korruption.

ARTIKEL 236

Rättsligt samarbete

Parterna ska utveckla samarbetet på det civilrättsliga och handelsrättsliga området, särskilt när det gäller förhandling, ratificering och genomförande av relevanta multilaterala konventioner om civilrättsligt samarbete, särskilt konventionerna från Haagkonferensen för internationell privaträtt.

Parterna ska stärka samarbetet på det straffrättsliga området, bland annat i frågor om ömsesidig rättslig hjälp. Detta kan, när så är lämpligt och med förbehåll för tillämpliga förfaranden, inbegripa Republiken Kazakstans anslutning till och genomförande av Europarådets konventioner i straffrättsliga förfaranden, genomförande av FN:s relevanta internationella instrument och samarbetet med Eurojust.

ARTIKEL 237

Skydd av personuppgifter

Parterna ska, genom utbyte av bästa praxis och erfarenhet, samarbeta för att säkerställa en hög skyddsnivå för personuppgifter, med beaktande av europeiska och internationella rättsliga instrument och normer.

Detta kan, när så är lämpligt och med förbehåll för tillämpliga förfaranden, inbegripa Republiken Kazakstans anslutning till och genomförande av Europarådets konvention om skydd för enskilda vid automatisk behandling av personuppgifter och tilläggsprotokollet till detta.

ARTIKEL 238

Samarbete om migration, asyl och gränsförvaltning

1. Parterna bekräftar den vikt som de fäster vid hantering av migrationsströmmar. Samarbetet ska grunda sig på samråd mellan parterna, och ska genomföras i enlighet med gällande lagstiftning.

2. Inom ramen för samarbetet för att förhindra och bekämpa irreguljär migration är parterna eniga om följande:

a) Republiken Kazakstan ska återta kazakiska medborgare som irreguljärt befinner sig på någon av Europeiska unionens medlemsstaters territorium på denna medlemsstats begäran och utan oskäligt dröjsmål.

b) Europeiska unionens medlemsstater ska återta EU-medborgare som irreguljärt befinner sig på Republiken Kazakstans territorium på begäran av den senare och utan oskäligt dröjsmål.

3. Europeiska unionens medlemsstater och Republiken Kazakstan ska, utan ytterligare formaliteter utöver dem som avses i denna artikel och utan oskäligt dröjsmål, förse sina medborgare med lämpliga identitetshandlingar för de ändamål som avses i punkt 2. Om den person som ska återtas saknar identitetshandlingar eller andra bevis på sin nationalitet, ska de behöriga diplomatiska och konsulära representationerna för den berörda medlemsstaten eller Republiken Kazakstan, på begäran av Republiken Kazakstan eller medlemsstaten i Europeiska unionen, vidta åtgärder för att utan vidare formaliteter och utan oskäligt dröjsmål intervjua personen i syfte att fastställa dennas medborgarskap.

4. Parterna är överens om att inleda en omfattande dialog om migrationsrelaterade frågor i enlighet med den övergripande strategin för migration och rörlighet, bland annat i syfte att överväga eventuella förhandlingar om ett avtal mellan Europeiska unionen och Republiken Kazakstan om reglering av de särskilda skyldigheterna för medlemsstaterna i Europeiska unionen och Republiken Kazakstan om återtagande, inbegripet en skyldighet att återta andra länders medborgare och statslösa personer, samt i syfte att överväga möjligheten att parallellt förhandla om parallellt av ett avtal om viseringslättnader för medborgare i Europeiska unionen och Republiken Kazakstan.

ARTIKEL 239

Konsulärt skydd

Republiken Kazakstan samtycker till att diplomatiska och konsulära myndigheter som representerar någon av Europeiska unionens medlemsstater i Republiken Kazakstan ska erbjuda varje medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen som saknar en tillgänglig fast representation i Republiken Kazakstan skydd på samma villkor som medborgare i den medlemsstaten i Europeiska unionen.

ARTIKEL 240

Bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism

Parterna ska samarbeta i syfte att förhindra att deras finansiella sektorer och andra berörda sektorer används för att tvätta intäkter från brottslig verksamhet i allmänhet och från narkotikabrott i synnerhet eller för att finansiera terrorism i enlighet med de internationella normerna för kampen mot penningtvätt och finansiering av terrorism som antagits av arbetsgruppen för finansiella åtgärder. Samarbetet omfattar återkrävande, beslagtagande, förverkande och återlämnande av tillgångar eller medel som härrör från vinning av brott.

Samarbetet ska möjliggöra utbyte av relevanta upplysningar inom ramen för parternas respektive lagstiftning och internationella åtaganden.

ARTIKEL 241

Olaglig narkotika

Parterna ska samarbeta om en balanserad och integrerad strategi för narkotikafrågor, särskilt om frågor om olaglig handel med narkotika, psykotropa ämnen och deras prekursorer. Målet för narkotikapolitiken och de åtgärder som vidtas inom dess ram ska vara att, genom bättre samordning och ökat samarbete mellan de behöriga myndigheterna, stärka strukturerna för att bekämpa tillgången till och efterfrågan på narkotika och psykotropa ämnen och deras prekursorer i syfte att minska handeln med, utbudet av och efterfrågan på olaglig narkotika samt att förbättra förebyggande åtgärder, behandling och rehabilitering, med respekt för de mänskliga rättigheterna.

Syftet med samarbetet är också att minska narkotikarelaterade skador, bekämpa framställningen och användningen av syntetiska droger och att faktiskt förhindra spridningen av narkotiska prekursorer som används för olaglig framställning av narkotika och psykotropa ämnen.

Parterna ska komma överens om hur samarbetet ska genomföras för att dessa mål ska kunna uppnås. Åtgärderna ska grunda sig på gemensamt överenskomna principer som överensstämmer med såväl berörda internationella konventioner och instrument samt handlingsplanen om narkotikafrågor EU Centralasien.

ARTIKEL 242

Kampen mot organiserad och gränsöverskridande brottslighet och korruption

Parterna ska samarbeta för att förebygga och bekämpa alla former av organiserad, ekonomisk, finansiell och gränsöverskridande brottslighet, inbegripet människosmuggling och människohandel, olaglig narkotikahandel, vapenhandel, förskingring, bedrägeri, förfalskning, förfalskningar av dokument samt offentlig och privat korruption genom att till fullo fullgöra sina nuvarande internationella skyldigheter på detta område.

Parterna ska främja en ökning av det bilaterala, regionala och internationella samarbetet mellan de rättsvårdande organen, bland annat genom utbyte av bästa praxis och eventuellt samarbete med Europeiska unionens organ.

Parterna åtar sig att på ett verkningsfullt sätt genomföra relevanta internationella standarder, särskilt de som anges i FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (Palermokonventionen) från 2000 och dess tre protokoll samt i FN:s konvention mot korruption från 2003. Samarbetet kan, när så är lämpligt och med förbehåll för tillämpliga förfaranden, inbegripa Republiken Kazakstans anslutning till och genomförande av Europarådets relevanta instrument om förebyggande och bekämpning av korruption.

ARTIKEL 243

Kampen mot it-brottsligheten

Parterna ska, bland annat genom utbyte av bästa praxis, stärka samarbetet för att förebygga och bekämpa brottsliga handlingar som begås genom utnyttjande av elektroniska kommunikationsnät och informationssystem eller som riktas mot sådana nät eller system.

AVDELNING VI

ANDRA SAMARBETSOMRÅDEN

KAPITEL 1

SAMARBETE OM UTBILDNING

ARTIKEL 244

Parterna ska samarbeta på utbildningsområdet i syfte att främja moderniseringen av utbildningssystemen i Republiken Kazakstan och konvergens med politik och praxis i Europeiska unionen. Parterna ska samarbeta för att främja livslångt lärande samt uppmuntra samarbete och öppenhet på alla utbildningsnivåer. Parterna ska vidare lägga vikt vid åtgärder som syftar till att främja interinstitutionellt samarbete, rörlighet för studenter, akademisk och administrativ personal, forskare och ungdomar liksom utbyte av information och erfarenheter.

Parterna ska främja enhetlig samordning av verksamhet inom utbildningssystemet i enlighet med europeiska och internationella normer och bästa praxis.

KAPITEL 2

SAMARBETE PÅ KULTUROMRÅDET

ARTIKEL 245

Parterna ska främja kulturellt samarbete som respekterar den kulturella mångfalden i syfte att öka den ömsesidiga förståelsen och kunskapen om varandras kulturer.

Parterna ska eftersträva att vidta lämpliga åtgärder för att främja det kulturella utbytet och uppmuntra gemensamma initiativ på olika kulturområden.

Parterna ska samråda och utveckla ett ömsesidigt fördelaktigt samarbete inom ramen för multilaterala internationella fördrag och internationella organisationer, såsom Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco). Parterna ska också utbyta åsikter om den kulturella mångfalden, bland annat för att främja principerna i Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden bland kulturyttringar från 2005 och genomföra projekt inom ramen för det internationella decenniet för närmande mellan kulturer 2013 2022, som utropats av FN:s generalförsamling.

Parterna ska främja gemensam verksamhet och gemensamma program och planer samt utbyte av bästa praxis på området utbildning och kapacitetsuppbyggnad för konstnärer och kulturarbetare och organisationer.

KAPITEL 3

SAMARBETE PÅ OMRÅDET FORSKNING OCH INNOVATION

ARTIKEL 246

Parterna ska främja samarbete

a) på alla områden inom civil forskning samt vetenskaplig och teknisk utveckling på grundval av principen om ömsesidig nytta och under förutsättning att immateriella rättigheter skyddas på ett lämpligt och verkningsfullt sätt, och

b) för att främja innovationsutveckling.

ARTIKEL 247

Samarbetet ska omfatta

- a) politisk dialog och utbyte av vetenskaplig och teknisk information,
- b) utbyte av information och bästa praxis avseende innovation och kommersiellt utnyttjande av forskning och utveckling, inbegripet instrument till stöd för teknikbaserade nystartade företag, klusterutveckling och tillgång till finansiering,
- c) underlättande av adekvat tillträde till vardera partens respektive program för forskning och innovation,
- d) en ökning av forskningskapaciteten inom forskningsenheter i Republiken Kazakstan och underlätta deras deltagande i ramprogrammet för forskning och innovation i Europeiska unionen och i andra möjliga initiativ som finansieras av EU,
- e) utveckling och främjande av gemensamma projekt för forskning och innovation,
- f) främjande av kommersialisering av resultat från gemensamma forsknings- och innovationsprojekt,
- g) underlättande av att ny teknik ges tillträde till parternas inhemska marknader,
- h) genomförande av fortbildningsverksamhet och rörlighetsprogram för vetenskapsmän, forskare och annan personal som deltar i forskning och innovation i båda parterna,
- i) underlättande, inom ramen för gällande lagstiftning, av den fria rörligheten för de forskare som deltar i verksamhet som omfattas av detta avtal och de gränsöverskridande transporter av varor som är avsedda för användning i sådan verksamhet,
- j) andra former av samarbete på området forskning och innovation, inbegripet genom regionala strategier och initiativ, på grundval av en ömsesidig överenskommelse mellan parterna.

ARTIKEL 248

För att genomföra det samarbete som avses i artikel 247, bör man eftersträva synergier med regional och annan verksamhet som bedrivs inom ramen för det finansiella samarbetet mellan Europeiska unionen och Republiken Kazakstan enligt artiklarna 261 och 262.

KAPITEL 4

SAMARBETE PÅ MEDIAOMRÅDET OCH DET AUDIOVISUELLA OMRÅDET

ARTIKEL 249

Parterna ska främja samarbete på mediaområdet och det audiovisuella området, bland annat genom utbyte av information och utbildning för journalister och andra yrkesverksamma inom media, film och den audiovisuella sektorn.

ARTIKEL 250

Parterna ska utbyta information och bästa praxis för att främja oberoende och professionella medier, som bygger på de normer vilka fastställs i tillämpliga internationella konventioner, bland annat från Unesco och, i förekommande fall, av Europarådet.

KAPITEL 5

SAMARBETE MED DET CIVILA SAMHÄLLET

ARTIKEL 251

Parterna ska fortsätta och stärka dialogen genom möten och samråd samt samarbeta om det civila samhällets roll, med inriktning på följande mål:

- a) Stärka kontakterna och utbyta information och erfarenheter mellan alla sektorer inom det civila samhället i Europeiska unionen och Republiken Kazakstan; göra det möjligt för företrädare för det civila samhället i en part att bekanta sig med ytterligare processer för samråd och dialog med offentliga institutioner och arbetsmarknadens parter som används av den andra parten, särskilt i syfte att ytterligare inbegripa det civila samhället i den politiska beslutsprocessen.
- b) Sörja för att det civila samhället är delaktigt i förbindelserna mellan Europeiska unionen och Republiken Kazakstan, särskilt vid genomförandet av detta avtal.
- c) Uppmuntra till ökad kapacitetssuppletering, oberoende och öppenhet i det civila samhället samt stödja dess roll i parternas ekonomiska, sociala och politiska utveckling.

Parterna ska stödja utvecklingen av förbindelser mellan icke-statliga organisationer från Europeiska unionen och Republiken Kazakstan.

Parterna ska stödja de institutioner och icke-statliga organisationer som är aktiva på området mänskliga rättigheter. Parterna ska utbyta alla relevanta uppgifter om samarbetsprogram, formellt och regelbundet, minst en gång om året.

KAPITEL 6

SAMARBETE PÅ OMRÅDET IDROTT OCH FYSISK AKTIVITET

ARTIKEL 252

Parterna ska främja samarbete på området idrott och fysisk aktivitet för att bidra till att utveckla en hälsosam livsstil inom alla åldersgrupper, främja idrottens sociala funktioner och fostrande värderingar samt bekämpa hot mot idrotten, t.ex. dopning, rasism och våld. Samarbetet ska särskilt omfatta informationsutbyte och god praxis.

KAPITEL 7

SAMARBETE PÅ OMRÅDET CIVILSKYDD

ARTIKEL 253

Parterna erkänner behovet av att hantera risken för både inhemska och globala naturkatastrofer och katastrofer orsakade av människan.

För att öka motståndskraften i sina samhällen och i infrastrukturen, bekräftar parterna sin avsikt att förbättra förebyggande, mildring, beredskap och insatser för att hantera naturkatastrofer.

fer och katastrofer orsakade av människan och för att samarbeta på bilateral och multilateral politisk nivå för att förbättra resultaten av den globala katastrofriskhanteringen.

Förutsatt att tillräckliga resurser finns, ska samarbetet stödja följande:

- a) Samverkan mellan behöriga organ, andra organisationer och personer som verkar på civilskyddsområdet.
- b) Samordning av ömsesidigt bistånd vid katastrofer, om så begärs.
- c) Utbyte av erfarenheter när det gäller att öka befolkningens medvetenhet om katastrofberedskap.
- d) Fortbildning, omskolning, kompetenshöjande insatser och specialiserad utbildning på civilskyddsområdet och vid användning av förvarningsmekanismer.

KAPITEL 8

SAMARBETE OM RYMDVERKSAMHET

ARTIKEL 254

I tillämpliga fall ska parterna främja långsiktigt samarbete på områdena civil rymdforskning och civil utveckling i rymden. De ska ägna särskild uppmärksamhet åt initiativ med inriktning på att komplettera varandras respektive rymdverksamhet.

ARTIKEL 255

Parterna får samarbeta på områdena satellitnavigation, jordobservation, rymdforskning och andra områden i enlighet med parternas intressen.

KAPITEL 9

SAMARBETE PÅ OMRÅDET KONSUMENTSKDD

ARTIKEL 256

Parterna ska samarbeta för att sörja för en hög nivå på konsumentskyddet och för att uppnå förenlighet mellan deras konsumentskyddssystem.

Samarbetet kan i tillämpliga fall omfatta följande:

- a) Utbyte av bästa praxis på området, bland annat produktkvalitet och säkerhetskrav och införande av ett system för marknadsövervakning och en mekanism för informationsutbyte.
- b) Främjande av erfarenhetsutbyte om konsumentskyddssystem, bland annat om konsumentlagstiftningen och dess genomförande, produktsäkerhet för konsumenter, ökad medvetenhet och delaktighet bland konsumenter samt prövningsmöjligheter för konsumenter.
- c) Tillhandahållande av fortbildning av tjänstemän inom förvaltningen och andra företrädare för konsumentintressen.
- d) Främjande av uppbyggnad av oberoende konsumentorganisationer och kontakter mellan företrädare för konsumenter.

KAPITEL 10

REGIONALT SAMARBETE

ARTIKEL 257

Parterna ska verka för ömsesidig förståelse och bilateralt samarbete på det regionalpolitiska området med målet att förbättra levnadsvillkoren och öka samtliga regioners deltagande i parternas sociala och ekonomiska utveckling.

ARTIKEL 258

Parterna ska, i enlighet med gällande internationella avtal och överenskommelser, stödja och stärka lokala och regionala myndigheters medverkan i det regionala samarbetet, dels för att utveckla kapacitetsfrämjande åtgärder, dels för att främja ett stärkande av regionala ekonomiska nätverk och företagsnätverk.

ARTIKEL 259

Parterna ska stärka och uppmuntra utvecklingen av de delar som avser regionalt samarbete inom de områden som omfattas av detta avtal, bland annat transport, energi, kommunikationsnät, kultur, utbildning, forskning, turism, vattenresurser och miljö, civilskydd och andra områden som har betydelse för det regionala samarbetet.

KAPITEL 11

SAMARBETE PÅ CIVILFÖRVALTNINGENS OMRÅDE

ARTIKEL 260

1. Parterna ska underlätta utbyte av erfarenhet och kunskap vid genomförandet av internationell bästa praxis inom den offentliga förvaltningen och civilförvaltningen och i samband med kapacitetsuppbyggnad för offentligt anställda och deras professionella utveckling och fortbildning.

2. Parterna ska främja dialog om åtgärder för att förbättra kvaliteten på offentliga tjänster och på gemensamma insatser för att främja multilateralt samarbete inom ramen för den regionala plattformen för civilförvaltning i Republiken Kazakstan.

3. Parterna ska samarbeta inom den ram som avses i punkt 2, bland annat genom att underlätta

a) utbyte av experter,

b) anordnande av seminarier, och

c) anordnande av fortbildning.

AVDELNING VII

EKONOMISKT OCH TEKNISKT SAMARBETE

ARTIKEL 261

Parterna ska både fortsätta och intensivifiera det nuvarande ekonomiska och tekniska samarbetet med hjälp av omfattande partnerskap och på grundval av principerna om gemensamt intresse, ömsesidighet, öppenhet, förutsägbarhet och ömsesidigt skydd av parternas intressen.

För att uppnå målen i detta avtal kan Republiken Kazakstan erhålla ekonomiskt stöd från Europeiska unionen i form av bidrag och lån, möjligen i samarbete med Europeiska investeringsbanken och andra internationella finansinstitut.

Ekonomiskt stöd kan ges i enlighet med de relevanta förordningarna om Europeiska unionens fleråriga budgetram¹, särskilt i form av expertutbyten, genomförande av undersökningar, anordnande av fora, konferenser, seminarier och fortbildningskurser samt stipendier till stöd för utarbetande och genomförande av program och projekt. Budgetförordningen² och dess tillämpningsföreskrifter³ ska tillämpas på finansiering av Europeiska unionen.

Det ekonomiska stödet ska grunda sig på årliga handlingsprogram som upprättas av Europeiska unionen efter samråd med Republiken Kazakstan.

Europeiska unionen och Republiken Kazakstan kan medfinansiera program och projekt. Parterna ska samordna program och projekt för ekonomiskt och tekniskt samarbete samt utbyta information om alla källor till stöd.

Biståndseffektivitet, i enlighet med OECD:s Parisdeklaration om biståndseffektivitet, Europeiska unionens *Backbone Strategy on Reforming Technical Cooperation*, Europeiska revisionsrättens rapporter och erfarenheterna från genomförda och pågående samarbetsprogram i Republiken Kazakstan, ska ligga till grund för utbetalning av ekonomiskt stöd från Europeiska unionen till Republiken Kazakstan.

ARTIKEL 262

Parterna ska genomföra det finansiella och tekniska stödet i enlighet med principerna om sund ekonomisk förvaltning och samarbeta för att skydda EU:s och Republiken Kazakstans ekonomiska intressen. Parterna ska vidta verkningfulla åtgärder för att förebygga och bekämpa oegentligheter⁴, bedrägerier, korruption och all annan olaglig verksamhet till nackdel för Europeiska unionens budget och Republiken Kazakstans budget genom ömsesidigt juridiskt och annat bistånd på de områden som omfattas av detta avtal.

¹ Särskilt Europaparlamentets och rådets förordning nr (EU) nr 233/2014 av den 11 mars 2014 om upprättande av ett finansieringsinstrument för utvecklingssamarbete för perioden 2014–2020 (EUT L 77, 15.3.2014, s. 44) och förordning (EU) nr 236/2014 av den 11 mars 2014 om fastställande av gemensamma bestämmelser och förfaranden för genomförandet av Europeiska unionens instrument för finansiering av yttre åtgärder (EUT L 77, 15.3.2014, s. 95).

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) nr 966/2012 av den 25 oktober 2012 om finansiella regler för unionens allmänna budget och om upphävande av rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002 (EUT L 298, 26.10.2012, s. 1).

³ Kommissionens delegerade förordning (EU) nr 1268/2012 av den 29 oktober 2012 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) nr 966/2012 om finansiella regler för unionens allmänna budget (EUT L 362, 31.12.2012, s. 1).

⁴ Som framgår av definitionen i rådets förordning (EG, Euratom) nr 2988/95 av den 18 december 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen innebär *oegentlighet* varje överträdelse av en bestämmelse i Europeiska unionens lagstiftning, detta avtal eller därav följande överenskommelser och avtal, som är följden av en handling eller en underlåtenhet av en ekonomisk aktör och som har lett eller skulle ha kunnat leda till en negativ ekonomisk effekt för EU:s allmänna budget eller budgetar som EU förvaltar, antingen genom en otillbörlig utgift eller genom minskning eller bortfall av inkomster som kommer från de egna medel som uppbärs direkt för EU:s räkning.

Alla andra avtal eller finansieringsinstrument som kan komma att ingås mellan parterna under genomförandet av detta avtal ska innehålla specifika klausuler om ekonomiskt samarbete som inbegriper inspektioner och kontroller på plats.

ARTIKEL 263

För att optimalt utnyttja tillgängliga resurser, ska parterna åta sig att säkerställa att Europeiska unionens bidrag ges i nära samordning med bidrag från andra källor, tredjeländer och internationella finansinstitut.

ARTIKEL 264

Förebyggande

Parterna ska regelbundet kontrollera att sådana insatser som finansieras med medel från Europeiska unionen och som samfinansieras med medel från Republiken Kazakstan genomförs på ett korrekt sätt samt vidta lämpliga åtgärder för att förhindra oegentligheter, bedrägerier, korruption och all annan olaglig verksamhet som skadar Europeiska unionens medel och Republiken Kazakstans medel för medfinansiering. Parterna ska underrätta varandra om eventuella förebyggande åtgärder som vidtagits.

ARTIKEL 265

Kommunikation

Parterna ska underrätta varandra, och i synnerhet meddela Europeiska byrån för bedrägeribekämpning och de behöriga myndigheterna i Republiken Kazakstan, om misstänkta eller faktiska fall av bedrägeri, korruption eller andra oegentligheter i samband med genomförandet av Europeiska unionens medel och Republiken Kazakstans medel för medfinansiering.

Parterna ska underrätta varandra om alla åtgärder som vidtagits med avseende på denna artikel.

ARTIKEL 266

Kontroller på plats

Inspektioner på plats av ekonomiskt bistånd från Europeiska unionen ska förberedas och utföras av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning i nära samarbete med de behöriga myndigheterna i Republiken Kazakstan och i enlighet med Republiken Kazakstans lagstiftning.

Inom ramen för detta avtal ska Europeiska byrån för bedrägeribekämpning vara bemyndigad att utföra inspektioner på plats för att skydda EU:s finansiella intressen i enlighet i rådets förordning (Euratom, EG) nr 2185/96¹ och Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) nr 883/2013².

¹ Rådets förordning (Euratom, EG) nr 2185/96 av den 11 november 1996 om de kontroller och inspektioner på platsen som Europeiska kommissionen utför för att skydda Europeiska gemenskapernas finansiella intressen mot bedrägerier och andra oegentligheter (EGT L 292, 15.11.1996, s. 2). Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) nr 883/2013 av den 11 september 2013 om utredningar som utförs av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1073/1999 och rådets förordning (Euratom) nr 1074/1999 (EUT L 248, 18.9.2013, s. 1).

ARTIKEL 267

Utredning och lagföring

Republiken Kazakstans behöriga organ ska i enlighet med Republiken Kazakstans lagstiftning utreda och lagföra misstänkta och faktiska fall av bedrägeri, korruption och all annan olaglig verksamhet som skadar Europeiska unionens medel och Republiken Kazakstans medfinansieringsmedel. I tillämpliga fall, och efter en formell begäran, får Europeiska byrån för bedrägeribekämpning bistå Republiken Kazakstans behöriga myndigheter i detta arbete.

AVDELNING VIII

INSTITUTIONELL RAM

ARTIKEL 268

Samarbetsrådet

1. Härmed inrättas samarbetsrådet. Rådet ska övervaka och regelbundet se över genomförandet av detta avtal. Det ska sammanträda på ministernivå en gång om året. Det ska pröva alla viktiga frågor som uppkommer inom ramen för detta avtal och alla andra bilaterala eller internationella frågor av gemensamt intresse när det gäller uppnående av målen i avtal.
2. För att uppnå målen i detta avtal ska samarbetsrådet fatta beslut inom avtalets tillämpningsområde i de fall som föreskrivs i avtalet. Sådana beslut ska vara bindande för parterna, som ska vidta lämpliga åtgärder som för att genomföra dem. Samarbetsrådet får även avge rekommendationer. Det ska anta sina beslut och rekommendationer genom överenskommelse mellan parterna sedan respektive interna förfaranden har slutförts.
3. Samarbetsrådet ska ha befogenhet att, grundat på samsyn mellan parterna, uppdatera eller ändra bilagorna till detta avtal, dock utan att detta påverkar tillämpningen av eventuella särskilda bestämmelser i avdelning III (Handel och affärsverksamhet).
4. Samarbetsrådet får delegera vilken som helst av sina befogenheter till samarbetskommittén, inbegripet befogenheten att fatta bindande beslut.
5. Samarbetsrådet ska bestå av företrädare för parterna.
6. Ordförandeskapet i samarbetsrådet ska växelvis innehas av en företrädare för Europeiska unionen och en företrädare för Republiken Kazakstan.
7. Samarbetsrådet ska självt fastställa sin arbetsordning.
8. Båda parter får, i enlighet med artikel 278, hänskjuta tvister rörande tillämpningen eller tolkningen av detta avtal till samarbetsrådet.

ARTIKEL 269

Samarbetskommittén och specialiserade underkommittéer

1. Härmed inrättas en samarbetskommitté. Den ska biträda samarbetsrådet vid fullgörandet av dess uppgifter.

2. Samarbetskommittén ska bestå av företrädare för båda parterna, som i princip ska representera högre tjänstemannanivå.
3. Ordförandeskapet i samarbetskommittén ska växelvis innehas av en företrädare för unionen och en företrädare för Republiken Kazakstan.
4. Samarbetskommittén ska ha befogenhet att fatta beslut i de fall som anges i detta avtal och inom de områden där samarbetsrådet har delegerat befogenheter till den. Dessa beslut ska vara bindande för de parter som ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för deras genomförande. Samarbetskommittén ska anta sina beslut genom överenskommelse mellan parterna sedan respektive interna förfaranden slutförts. Dess ansvarsområden ska omfatta förberedelserna inför samarbetsrådets möten.
5. Samarbetskommittén får sammanträda i en särskild sammansättning för att hantera alla relevanta frågor som har samband med avdelning III (Handel och affärsverksamhet).
6. Samarbetsrådet får besluta att inrätta specialiserade underkommittéer eller andra organ som kan biträda det i dess arbete och ska fastställa dessa underkommittéers eller organs sammansättning, uppgifter och arbetssätt.
7. I sin arbetsordning ska samarbetsrådet fastställa uppgifter och arbetssätt för samarbetskommittén och de underkommittéer eller organ som inrättas av samarbetsrådet..

ARTIKEL 270

Parlamentarisk samarbetskommitté

1. Härmed inrättas den parlamentariska samarbetskommittén. Den ska bestå av ledamöter av Europaparlamentet, å ena sidan, och ledamöter av Republiken Kazakstans parlament, å andra sidan, och ska vara ett forum för dem där de kan mötas och utbyta åsikter. Den ska sammanträda med de intervall som den själv bestämmer.
2. Verksamheten i den parlamentariska samarbetskommittén ska syfta till att utveckla ömsesidigt fördelaktigt och effektiva parlamentariskt samarbete mellan Europaparlamentet och Republiken Kazakstans parlament.
3. Den parlamentariska samarbetskommittén ska själv fastställa sin arbetsordning.
4. Ordförandeskapet i den parlamentariska samarbetskommittén ska omväxlande innehas av Europaparlamentet och Republiken Kazakstans parlament i enlighet med de bestämmelser som ska fastställas i dess arbetsordning.
5. Den parlamentariska samarbetskommittén får begära att samarbetsrådet lämnar den alla uppgifter om genomförandet av detta avtal, och samarbetsrådet ska då tillhandahålla kommittén de begärda uppgifterna.
6. Den parlamentariska samarbetskommittén ska underrättas om samarbetsrådets beslut och rekommendationer.
7. Den parlamentariska samarbetskommittén får lämna rekommendationer till samarbetsrådet.

AVDELNING IX

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OCH SLUTBESTÄMMELSER

ARTIKEL 271

Tillgång till domstolar och administrativa organ

Inom tillämpningsområdet för detta avtal åtar sig vardera parten att säkerställa att fysiska och juridiska personer från den andra parten, utan diskriminering och på liknande villkor som deras egna fysiska och juridiska personer, har tillgång till deras behöriga domstolar och administrativa organ för att kunna försvara sina personliga rättigheter och sin äganderätt.

ARTIKEL 272

Delegering av behörighet

Om inte annat anges i detta avtal, ska vardera parten säkerställa att en person som på någon förvaltningsnivå har delegerats rättsliga, administrativa eller andra statliga myndighetsbefogenheter av en part, exempelvis befogenheten att utfärda import- eller exportlicenser eller tillstånd för annan ekonomisk verksamhet, att godkänna handelstransaktioner eller införa kvoter, avgifter eller andra pålagor, agerar, vid utövandet av denna behörighet, i enlighet med den partens förpliktelser enligt detta avtal.

ARTIKEL 273

Restriktioner på grund av problem med betalningsbalansen och externa finansiella svårigheter

1. Om en part har allvarliga problem med betalningsbalansen eller externa finansiella svårigheter, eller om det finns en risk för sådana, kan den anta eller bibehålla skyddsåtgärder eller restriktiva åtgärder som påverkar kapitalrörelser, betalningar eller transfereringar.

2. De åtgärder som avses i punkt 1 ska

a) inte innebära att en part behandlas mindre förmånligt i likadana situationer än ett land som inte är part i avtalet,

b) i tillämpliga delar vara förenliga med artiklarna i avtalet om Internationella valutafonden,

c) inte orsaka onödig skada för den andra partens kommersiella, ekonomiska och finansiella intressen,

d) vara tillfälliga och gradvis avvecklas allt eftersom den situation som anges i punkt 1 förbättras.

3. I fråga om handel med varor får en part vidta eller bibehålla restriktiva åtgärder till skydd för sin betalningsbalans eller ställning i förhållande till det externa finansiella läget. Sådana åtgärder ska stämma överens med Gatt 1994 och överenskommelsen om bestämmelser om betalningsbalansen i Gatt 1994.

4. I fråga om handel med varor får en part vidta restriktiva åtgärder till skydd för sin betalningsbalans eller ställning i förhållande till det externa finansiella läget. Sådana åtgärder ska vara förenliga med Gats.

5. Den part som upprätthåller eller inför sådana begränsningar som avses i punkterna 1 och 2 ska omedelbart anmäla detta till den andra parten och snarast möjligt ange en tidsplan för upphävandet av dem.

6. Om begränsningar införs eller upprätthålls med stöd i denna artikel, ska samråd omgående äga rum i samarbetskommittén, om sådana samråd inte äger rum på annat sätt utanför detta avtals tillämpningsområde.

7. Vid samråden ska en bedömning göras av betalningsbalansen eller de externa finansiella svårigheter som lett till de berörda åtgärderna, med beaktande av bland annat följande faktorer:

- a) Svårigheternas art och komplexitet.
- b) Den externa ekonomiska situationen och handelssituationen.
- c) Alternativa korrigerande åtgärder som kan vidtas.

8. Vid samrådet ska frågan om huruvida begränsningarna är förenliga med punkterna 1 och 2 tas upp.

9. Vid sådana överläggningar ska samtliga uppgifter av statistisk natur och andra faktauppgifter från Internationella valutafonden rörande valutor, valutareserver och betalningsbalans godtas av parterna, och slutsatserna ska grundas på Internationella valutafondens bedömning av betalningsbalansen och det externa finansiella läget för den berörda parten.

ARTIKEL 274

Åtgärder i samband med väsentliga säkerhetsintressen

Inget i detta avtal ska tolkas

- a) så att det innebär en skyldighet för en part att lämna upplysningar, som om de röjs ställer väsentliga säkerhetsintressen på spel,
- b) så att det hindrar en part från att vidta en åtgärd som den anser nödvändig för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen, där åtgärden
 - i) rör tillverkning av eller handel med vapen, ammunition eller krigsmateriel,
 - ii) avser ekonomisk verksamhet som utövas direkt eller indirekt för att försörja en militär inrättning,
 - iii) avser klyvbara ämnen eller fusionsämnen eller ämnen ur vilka sådana ämnen kan framställas,
 - iv) avser offentlig upphandling som är absolut nödvändig för säkerhets- eller försvarssyften, eller
 - v) vidtas i krigstid eller i andra kritiska lägen i de internationella relationerna, eller
- c) som ett hinder för en part att vidta åtgärder för att fullgöra de förpliktelser som parten åtagit sig i syfte att bevara internationell fred och säkerhet.

ARTIKEL 275

Icke-diskriminering

1. På de områden som omfattas av detta avtal och utan att det påverkar tillämpningen av någon särbestämmelse i detta får
 - a) de förfaranden som Republiken Kazakstan tillämpar med avseende på Europeiska unionen och dess medlemsstater inte leda till att Europeiska unionens medlemsstater eller deras fysiska eller juridiska personer diskrimineras,
 - b) de förfaranden som Europeiska unionen eller medlemsstaterna tillämpar med avseende på Republiken Kazakstan inte leda till diskriminering av fysiska eller juridiska personer i Republiken Kazakstan.
2. Punkt 1 ska inte påverka parternas rätt att tillämpa relevanta bestämmelser i sin skattelagstiftning på skattebetalare som har olika bostadsort.

ARTIKEL 276

Skatter

1. Detta avtal ska gälla skatteåtgärder endast om det är en förutsättning för att bestämmelserna i detta avtal kan tillämpas.
2. Inget i detta avtal ska tolkas så, att det hindrar parterna från att anta eller sätta i kraft åtgärder som syftar till att förhindra skatteflykt eller skatteundandragande i enlighet med skattebestämmelserna i avtal om undvikande av dubbelbeskattning, andra skattearrangemang eller inhemsk skattelagstiftning.

ARTIKEL 277

Fullgörande av skyldigheter

1. Parterna ska vidta alla åtgärder som krävs för att de ska fullgöra sina skyldigheter enligt detta avtal. De ska säkerställa att målen i avtalet uppnås.
2. Parterna ska, på begäran av någondera parten, snarast via lämpliga kanaler diskutera varje fråga om avtalets tolkning eller tillämpning eller andra relevanta aspekter av förbindelserna mellan sig.
3. Vardera parten ska till samarbetsrådet hänskjuta eventuella tvister i samband med tolkningen eller genomförandet i god tro av detta avtal i enlighet med artikel 278.
4. Samarbetsrådet får bilägga en tvist i enlighet med artikel 278 och genom bindande beslut.

ARTIKEL 278

Tvistlösning

1. Vid tvister mellan parterna om avtalets tolkning eller tillämpning ska endera parten lämna in en formell begäran till den andra parten och till samarbetsrådet om att den fråga tvisten gäller ska lösas. Genom undantag ska tvister som rör tolkningen eller genomförandet av avdel-

ning III (Handel och affärsverksamhet) uteslutande regleras genom kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning III (Handel och affärsverksamhet).

2. Parterna ska eftersträva att lösa tvisten genom att inleda samråd i god tro i samarbetskommittén i den mening som avses i artikel 268 i syfte att nå en för båda parter godtagbar lösning så snart som möjligt. Samråd om en tvist kan också genomföras vid vilket som helst av de sammanträden som hålls i samarbetskommittén eller någon annan underkommitté som inrättats på grundval av artikel 269, efter överenskommelse mellan parterna eller på begäran av någon av parterna. Samråd får också äga rum i skriftlig form.

3. Parterna ska förse samarbetsrådet, samarbetskommittén och övriga relevanta underkommittéer eller organ med alla upplysningar som krävs för att grundligt undersöka situationen.

4. En tvist ska anses vara löst när samarbetsrådet har fattat ett bindande beslut om att lösa frågan på det sätt som föreskrivs i artikel 277 eller när det har förklarat att tvisten är slut.

5. All information som lämnas ut under samrådet ska förbli konfidentiell.

ARTIKEL 279

Lämpliga åtgärder om skyldigheter inte fullgörs

1. Om den berörda frågan inte har lösts inom tre månader efter den dag då en formell begäran om tvistlösning anmälades enligt artikel 278 och om den klagande parten anser att den andra parten inte har fullgjort en skyldighet enligt detta avtal, kan den klagande parten vidta lämpliga åtgärder, förutom i fall av tvister om tolkningen eller genomförandet av avdelning III (Handel och affärsverksamhet).

2. Genom undantag från punkt 1 i denna artikel ska en part omedelbart få vidta lämpliga åtgärder beträffande detta avtal i enlighet med folkrättens regler om det föreligger

a) uppsägning av detta avtal som inte sanktioneras av den internationella rättens allmänna bestämmelser i den mening som avses i artikel 60.3 i Wienkonventionen från 1969 om traktaträtten, eller

b) en överträdelse från den andra partens sida av någon av de väsentliga delar i avtalet som anges i artiklarna 1 och 11 i detta avtal.

I dessa fall ska den lämpliga åtgärden omedelbart anmälas till den andra parten. På begäran av den andra parten ska det hållas samråd, under en period av högst 20 dagar. Efter denna period ska åtgärden tillämpas.

3. Vid valet av lämpliga åtgärder ska sådana åtgärder som i så liten utsträckning som möjligt stör tillämpningen av detta avtal prioriteras, och åtgärderna ska stå i proportion till underlåtenhetens natur och allvar. Dessa åtgärder ska omedelbart anmälas till samarbetsrådet och bli föremål för samråd, under vilket vardera parten har rätt att undanröja överträdelsen i fråga.

ARTIKEL 280

Allmänhetens tillgång till officiella handlingar

Bestämmelserna i detta avtal ska inte påverka tillämpningen av parternas relevanta lagar och andra författningar om allmänhetens tillgång till officiella handlingar.

ARTIKEL 281

Ikraftträdande, provisorisk tillämpning, varaktighet och uppsägning

1. Detta avtal träder i kraft den första dagen i den andra månad som följer på den dag då parterna till generalsekretariatet vid Europeiska unionens råd genom diplomatiska kanaler anmält att de förfaranden som är nödvändiga för detta har slutförts.

2. Om inte annat anges däri ska avdelning III (Handel och affärsverksamhet) tillämpas från och med dagen för ikraftträdande som avses i punkt 1, under förutsättning att Republiken Kazakstan har blivit medlem av WTO före denna dag. Om Republiken Kazakstan blir medlem av WTO efter den dag då detta avtal träder i kraft, ska avdelning III (Handel och affärsverksamhet), om inte annat anges däri, tillämpas från och med den dag då Republiken Kazakstan har blivit medlem av WTO.

3. Trots vad som sägs i punkterna 1 och 2 får Europeiska unionen och Republiken Kazakstan tillämpa detta avtal provisoriskt, helt eller delvis, i enlighet med deras respektive tillämpliga interna förfaranden och lagar.

4. Den provisoriska tillämpningen börjar den första dagen i den första månaden efter den dag då

a) Europeiska unionen har underrättat Republiken Kazakstan om att de nödvändiga förfarandena har slutförts, med angivande av vilka delar av detta avtal som ska tillämpas provisoriskt, och

b) Republiken Kazakstan har meddelat Europeiska unionen att detta avtal har ratificerats.

5. Om inte annat anges däri ska avdelning III (Handel och affärsverksamhet) i detta avtal tillämpas provisoriskt från och med den dag då dess provisoriska tillämpning som avses i punkt 4 inleds, under förutsättning att Republiken Kazakstan har blivit medlem av WTO före den dagen. Om Republiken Kazakstan blir medlem av WTO efter den dag då detta avtal provisoriskt börjar tillämpas men innan det träder i kraft, ska avdelning III (Handel och affärsverksamhet), om inte annat anges däri, tillämpas provisoriskt från och med den dag då Republiken Kazakstan har blivit medlem av WTO.

6. I de berörda bestämmelserna i detta avtal, inbegripet dess bilagor och protokoll, ska alla hänvisningar i sådana bestämmelser till "dagen för detta avtals ikraftträdande" också anses hänvisa till den dag från och med vilken detta avtal tillämpas provisoriskt i enlighet med punkterna 4 och 5.

7. Vid det här avtalets ikraftträdande ska avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan, som undertecknades i Bryssel den 23 januari 1995 och trädde i kraft den 1 juli 1999 upphöra att gälla.

Under den period då avtalet tillämpas provisoriskt ska de bestämmelser i det avtal om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan, som undertecknades i Bryssel den 23 januari 1995 och trädde i kraft den 1 juli 1999, som inte omfattas av den provisoriska tillämpningen av detta avtal, fortsätta att gälla.

8. Detta avtal ersätter det avtal som avses i punkt 7. Hänvisningar till det avtalet i alla andra avtal mellan parterna ska anses som hänvisningar till detta avtal.

9. Detta avtal ingås för obegränsad tid, med möjlighet till uppsägning efter anmälan av endera parten genom skriftlig anmälan till den andra parten genom diplomatiska kanaler. Uppsägningen får verkan sex månader efter det att en part mottagit anmälan om uppsägning av detta avtal. En sådan uppsägning ska inte påverka pågående projekt som inletts inom ramen för detta avtal innan anmälan om uppsägning togs emot.

10. Endera parten får säga upp den provisoriska tillämpningen genom skriftlig anmälan till den andra parten genom diplomatiska kanaler. Uppsägningen ska träda i kraft sex månader efter det att en part mottagit anmälan att säga upp detta avtal. Uppsägningen ska inte påverka pågående projekt som inletts inom ramen för detta avtal innan anmälan om uppsägning togs emot.

ARTIKEL 282

Befintliga avtal mellan parterna på de särskilda samarbetsområden som omfattas av det här avtalet ska anses utgöra en del av de samlade bilaterala förbindelserna enligt detta avtal och ska utgöra en del av en gemensam institutionell ram.

ARTIKEL 283

1. Parterna får genom gemensam överenskommelse ändra, revidera och utvidga detta avtal i syfte att utöka samarbetet.

2. Parterna får komplettera detta avtal genom att ingå särskilda internationella avtal mellan dem på de områden som faller inom avtalets tillämpningsområde. Sådana särskilda internationella avtal mellan parterna ska utgöra en integrerad del av de samlade bilaterala förbindelserna enligt detta avtal och en del av en gemensam institutionell ram.

ARTIKEL 284

Bilagor och protokoll

Bilagorna och protokollen till detta avtal utgör en integrerad del därav.

ARTIKEL 285

Definition av parterna

I detta avtal avses med termen *parterna* Europeiska unionen eller dess medlemsstater, eller Europeiska unionen och dess medlemsstater, i enlighet med deras respektive befogenheter, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan.

ARTIKEL 286

Territoriell tillämpning

Detta avtal ska gälla de territorier inom vilka fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt tillämpas, på de villkor som fastställs i de fördragen, och Republiken Kazakstans territorium.

ARTIKEL 287

Autentiska texter

Detta avtal är upprättat i två exemplar på bulgariska, danska, engelska, estniska, finska, franska, grekiska, italienska, kazakiska, kroatiska, lettiska, litauiska, maltesiska, nederländska, polska, portugisiska, rumänska, ryska, slovakiska, slovenska, spanska, svenska, tjeckiska, tyska och ungerska språken, vilka alla texter är lika giltiga.

TILL BEVIS HÄRPÅ har respektive företrädare undertecknat detta avtal.